

Mer pengar, fler poliser – men färre lösta brott! Medierapporteringen domineras av en starkt negativ bild av en ineffektiv poliskår. Eller är det verkligen så? Nej, i själva verket är kritisk journalistik en sällsynthet, det är istället en övervägande positiv bild av polisen som träder fram i nyhetsrapporteringen. Det visar denna rapport, En trygg polis i ett otryggt samhälle - nyhetsmediernas bild av polisen och polisarbetet.

I journalistikens nyhetsberättelser är polisen oftast en dominerande aktör som själv i mycket hög grad får definiera ramarna för sitt framträdande. I kraft av sin expertis kan polisen ”styra” de journalistiska gestaltningarna. Polisen blir därför aktivt delaktig i journalistiken om sig själv, en medregissör och en medförfattare. Journalister och poliser utgör på så sätt något vi kan kalla för ett team.

Från detta team stiger en speciell berättelse om samhället fram: Ett samhälle under be-lägring, ett risksamhälle. Gatan, kvarteret, pizzerian, köpcentrumet och skolan kan på ett ögonblick förvandlas till ett otrygghetens centrum, till ett rädslans inferno. Men mitt i detta inferno står polisen, beredd att göra sitt yttersta trots begränsade resurser – det man inte förmår göra kan inte lastas polisen i denna otrygga vardag.

Rapporten, En trygg polis i ett otryggt samhälle, är finansierad av medel från Rikspolis-styrelsen och ges ut av Polisutbildningen vid Linnéuniversitetet i Växjö. Rapporten är en fortsättning på, och en fördjupning av, en tidigare rapport; Hjältar, blåjus och säkerhet, även denna utgiven av Polisutbildningen vid dåvarande Växjö universitet.

Göran Palm, fil dr, är lektor i medie- och kommunikationsvetenskap vid Linnéuniversitetet i Växjö.

Per Bjellert, fil mag, är adjunkt i medie- och kommunikationsvetenskap vid Linnéuniversitetet i Växjö.

En trygg polis i ett otryggt samhälle

- nyhetsmediernas bild av polisen och polisarbetet

JTPATUE RIUSTIS AUTPAT DIAM ENISCIDUNT VELENISIS AMET LOREET. SEQUAT. UT NULLUPTAT IRILIOQUAT. UT VOLOR SEQUAM NULLA FEUGAIT WIS ACIPIS DELISIS NULPUTE DIO CONULLA SEQUIP EUGUE ET. CONULLA MCONULLA ATET NULPUTPATUM QUATE MING ELIQUATUM ZZRILLAM, CON HENISCIDUNT VELIS ADIT AUGIAM VELIQUAT, SIS DOLUMSAN HENIAM INCI TE ANDRE DO CONSECTEM VELESSI. ONS NUMMY NIS EUGAIT LUM DOLOREM IN HENIAT LORE TIONSEQUAM, CONS DUI ERO ET AD EXER SISMODO LUPTATUE VULPUTAT LUT WISMODIPIS AIT WISMOD TEM DUNT LOR IN VERAT. QUAT. UT PRAESEQUAT, SUSTIS NOSTISI. ONULLAN ELIQUISIT VER SEQUISIM ECTET, SUSCILISI. SUM AUGUERI USTRUD MODOLUPTATIO CONS EX E CORTIONSE FEUGAIT NISMODIT WISIM QUIS AUGUE CONSE DUNT LA COMMY NIM ZZRIURE ER ACIPISIM DIONULLAMET AUGUERO ODOLOR IL UT WISI TE DOLORTI ONSEQUAT. QUAT UIPIIT NOSTIE TISCILL UPTATUE CON UTPAT. OLORE MAGNA COREET EUGAIT, SUM DO DUI TE DEL IPISSENT ALISI DOLOBOR IN VOLORE VELESSE CON ER ACILIIT PRAESECTE DOLOR SI I, QUAT LOR SECTE MODO ENDION VELIQUAM, VELIQUIS DO CORTIO ENDRERCIL IPIS NULPUTATE FACILIS NISSIT NONSEQUIPSUM NIS NIM ZZRIL IRIT AM DOLOREM IN ENIT ALIQUIPIT ET ULPUT IN ULPUTPAT ALIT VOLOR IRILLAM ILLAM ERCING ERO ODOLENIAM ZZRIT IN VELIT, CONSECTEM ZZRIT AD ELIT NIM AMCORERO CONSENIT EL EXER SEQUAM DOLORE MING EUM EUGUERAT ESSEQUI ENT VELENIM ZZRIT JUSTISSIT, CONSED MOD TAT DUI ENDIO CON ULLAORE ESE TE DOLORPE RAESTIN ELIQUIS ET. SENDIT IUERE FACILUQUAT. GIAT LOBORE ULLU PTATUM DIGNA FEUMMOD IPISSIM VELIQUATIN HENIT NON UT LAM, CORE DO COMMOLU PTATUM IRIT ALIT IUERE EROSTRUD MAGNISI SMODIAMCONS DIPIS ECTETUM INCIDUIS NOS EUIPISIM IUSCILLA CONSED DUIS NIS NOS NONSED DEL ULLAORE COMMY NULLANDIT WIS NONSEQUISI TATION VELIS ALIQUATE DIAM QUISMODOLENT LUPTATEM DEL UT ACCUM QUAT NUM NIBH EUGUERCIL DOLOBORE VENIBH ETUM ET, VELIQUAMET, VELISI EUGAIT, QUISI. ENDIGNIS ATIE VENT NIBH EUGAIT VENT NULPUTPAT NOSTRUD MODIO DIO EX EROSTO DNS DOLUTPAT. UT LUTE DOLOBORE TAT LUTPAT, SENIT AUGUERCIPIT EUGUERCING ESED TEM ILIT UTPATUE RIUSTIS AUTPAT DIAM ENISCIDUNT VELENISIS AMET LOREET. SEQUAT. UT LUPTAT IRILIOQUAT. UT VOLOR SEQUAM NULLA FEUGAIT WIS ACIPIS DELISIS NULPUTE DIO CONULLA CONSEQUIP EUGUE ET, CONULLA MCONULLA ATET NULPUTPATUM QUATE MING UATUM ZZRILLAM, CON HENISCIDUNT VELIS ADIT AUGIAM VELIQUAT, SIS DOLUMSAN HENIAM INCI TE VULLANDRE DO CONSECTEM VELESSI. ONS NUMMY NIS EUGAIT LUM DOLOREM ENIAT LORE TIONSEQUAM, CONS DUI ERO ET AD EXER SISMODO LUPTATUE VULPUTAT LUT WISMODIPIS AUGAIT WISMOD TEM DUNT LOR IN VERAT. QUAT. UT PRAESEQUAT, SUSTIS TISI. ONULLAN ELIQUISIT VER SEQUISIM ECTET, SUSCILISI. SUM AUGUERI USTRUD MODOLUPTATIO CONS EX ETUE CORTIONSE FEUGAIT NISMODIT WISIM QUIS AUGUE CONSE DUNT OMMY NIM ZZRIURE ER ACIPISIM DIONULLAMET AUGUERO ODOLOR IL UT WISI TE DOLORTI ONSEQUAT, QUAT ALIQUIPIT NOSTIE TISCILL UPTATUE CON UTPAT. OLORE MAGNA COREET AIT, SUM DO DUI TE DEL IPISSENT ALISI DOLOBOR IN VOLORE VELESSE CON ER ACILIIT PRAESECTE DOLOR SI BLAM. QUAT LOR SECTE MODO ENDION VELIQUAM, VELIQUIS DO CORTIO RERCIL IPIS NULPUTATE FACILIS NISSIT NONSEQUIPSUM NIS NIM ZZRIL IRIT AM DOLOREM IN ENIT ALIQUIPIT LAMET ULPUT IN ULPUTPAT ALIT VOLOR IRILLAM ILLAM ERCING ERO ODO- AM ZZRIT IN VELIT, CONSECTEM ZZRIT AD ELIT NIM AMCORERO CONSENIT EL EXER SEQUAM DOLORE MING EA FEUM EUGUERAT ESSEQUI ENT VELENIM ZZRIT JUSTISSIT, CONSED I TAT DUI ENDIO CON ULLAORE ESE TE DOLORPE RAESTIN ELIQUIS ET, SENDIT IUERE FACILUQUAT. GIAT LOBORE CONULLU PTATUM DIGNA FEUMMOD IPISSIM VELIQUATIN HENIT NON

En trygg polis i ett otryggt samhälle

- nyhetsmediernas bild av polisen och polisarbetet

Göran Palm   Per Bjellert

Linnæus University studies in policing. Nr 002, 2012

En trygg polis i ett otryggt samhälle - nyhetsmediernas bild av polisen och polisarbetet

Göran Palm och Per Bjellert

Redaktörer: Rolf Granér och Elisabet Hellgren

© Polisutbildningen och författarna

Tryckt hos Ineko, Kålleröd

Rapporten kan beställas från Linnéuniversitetet, Polisutbildningen, 351 95 Växjö
eller laddas ner från Lnu.se

Innehållsförteckning

EN TRYGG POLIS I ETT OTRYGGT SAMHÄLLE – EN SAMMANFATTNING	7
INLEDNING: POLISEN I MEDIERNA; EFFEKTIVITET, TRYGGHET OCH FÖRTROENDE.....	11
VÄRDEGRUND OCH NYHETSRAPPORTERING	12
MATERIAL OCH METOD	15
ATT GÖRA NYHETER.....	17
KAP. 1: EN IGELKOTT ÄR MER ÄN 920 POLISER.....	19
KONSTEN ATT BYGGA FÖRTROENDE	21
TRYGGHETSJOURNALISTIK.....	23
ATT FÖRSTORA EN NYHET	24
TYPISK STORSTADSMISS.....	27
MISSNÖJDA POLISER OCH SEXHANDEL	29
NEGATIV OCH KRITISK JOURNALISTIK	33
MISSHANDEL OCH KRÄNKNINGAR.....	34
VILL BLI BÄTTRE PÅ ALLT	36
KAP. 2: DAGENS NYHETER – EN LOKALTIDNING I STORSTAN’	39
EN ANNORLUNDA NYHETSVÄRDERING.....	39
STOCKHOLMSDELEN – FRAMGÅNGSKONCEPTET LOKALA NYHETER	40
DN:S BILD AV POLISEN.....	40
EKONOMISKA VILLKOR INVERKAR PÅ GESTALTNINGEN	43
REPORTAGESERIEN ”POLISLARMEN”	45
KAP. 3: NYHETER I TV – AKTUALITET OCH DRAMATIK	51
BEVÄPNADE MÄN RÅNADE HANDELSBANKEN I FLEN	52
MAN HITTAD DÖD I ÖREBRO	53
STORT POLIS- OCH MEDIAUPPBÄD	53
POLISEN SÄKRAR SPÅR PÅ GÅRDEN	54
TV-NYHETERNAS SPECIELLA MEDILOGIK.....	55
NYHETSINSLAG AV TELEGRAMKARAKTÄR.....	55
JÄVSITUATIONER, INTERNA UTREDNINGAR OCH VÅLD UNDER TJÄNSTEUTÖVNING	57
TIO ÅR SENARE – OM EU-KRAVALLERNA I GÖTEBORG	58
EN POLIS ÄR ALDRIG LEDIG	60
KRAVALLER I ROSENGÅRD OCH BILBRÄNDER I HISINGS BACKA.....	63
”ORSAKEN ÄR HELT OCH HÄLLET ATT POLISEN GICK PÅ FELAKTIG INFORMATION”	64
ONYKTRA FÖRÄLDRAR OCH OCKUPERADE AMBASSADER	64
SUMMERING KAP. 1-3: EN EFFEKTIV OCH TROVÄRDIG POLIS TRÄDER FRAM I VARDAGSJOURNALISTIKEN.....	69
KAP. 4: UNGDOMSBROTT OCH UTANFÖRSKAP	73
UNGDOMAR I UTKANTEN AV SAMHÄLLET	73
KAP. 5: KALMAR - BERGABRÄNDERNA	75
POLISEN VÄDJAR OM HJÄLP I BERGA CENTRUM	75
ETIKETTEN ”GÅNG” – EN VANLIG MEDIEKONSTRUKTION	76
PERSPEKTIV PÅ SOCIALA PROBLEM OCH KRIMINALITET	78
KRAV PÅ HÄRDARE TAG.....	79
GESTALTNINGEN NORMALISERAS	81

KAP. 6: GÖTEBORG - BILBRÄNDER OCH STENKASTNING	83
BAKGRUND – ÅR 2009-2010	83
NUTID – ÅR 2011	85
MEDIERNAS LOGIK	88
GÄRNINGSMANNEN I CENTRUM	94
JOURNALISTER OCH KÄLLOR I SYMBIOS	95
FRÅN BACKA TILL BRIXTON – SKOTTLOSSNING OCH UPPTRAPPAD MEDIEBEVAKNING	101
SAMMANFATTNING AV FÖRDJUPNINGSJOURNALISTIK	106
KAP. 7: SKOTTEN I MALMÖ	109
BOMBDÄD OCH SVARTA GATOR	111
TRE SÄTT ATT BERÄTTA	111
EN BLYGRÅ REGNING DAG	114
FÖRSTÄRKNINGAR ÄR PÅ VÄG	116
INGEN MORDHUVUDSTAD	117
EN STÄNDIGT PÅGÅENDE BERÄTTELSE	120
EXPERTERNA TRÄDER IN PÅ SCENEN	122
BESVÄRLIG GEOGRAFI	124
SVENSKT MÄSTERSKAP I TRYGGHET	127
ATT BOLLA GRIS	130
SUMMERING KAP. 4-7: POLISEN VINNER OCKSÅ I UNDANTAGSJOURNALISTIKEN	135
KAP. 8: AVSLUTNING - ETT SAMHÄLLE UNDER BELÄGRING	139
TVÅ LOGIKER I SAMVERKAN	140
EN BERÄTTELSE OM OSS	142

En trygg polis i ett otryggt samhälle – en sammanfattning

I den här rapporten – *En trygg polis i ett otryggt samhälle - nyhetsmediernas bild av polisen och polisarbetet* – presenteras resultatet av en studie om polisen i mediernas nyhetsrapportering. Hur gestaltas – rapporteras, beskrivs och värderas – polisens arbete i medierna: Vilka bilder av polisen och polisens arbete träder fram i medierapporteringen? Är det i huvudsak positiva bilder, eller negativa? Lyfts frågor om effektivitet, trovärdighet och tillit fram i rapporteringen – och i så fall på vilka sätt? Vilken roll (eller roller) får polisen i medierna? Detta är de grundfrågor som behandlas i denna studie. Utgångspunkterna för studien kommer från polisens egna dokument hämtade från Rikspolisstyrelsen.

Rapporten består av två delar. I den första (kapitel 1-3) presenteras resultaten av innehålls- och textstudier med ett i huvudsak kvantitativt fokus; hur polisen gestaltas genom det som kan kallas vardagsjournalistiken. En särskild metod – AB-index – har använts för att mäta i vilken grad journalistiken om polisen är positiv, negativ eller neutral. Tre olika medietyper finns representerade: morgontidningar av två slag; landsortspress, Barometern, Norrländska Socialdemokraten och Nya Wermlands-Tidningen, respektive storstadspress, Dagens Nyheter, samt television i form av TV4 Nyheterna. Från landsortstidningarna har 219 artiklar analyserats, från Dagens Nyheter 39 artiklar och från TV4 Nyheterna 37 program.

I rapportens andra del (kapitel 4-7) presenteras resultaten av ett antal textstudier med ett i huvudsak kvalitativt fokus; hur polisen gestaltas genom något som kan kallas undantagsjournalistik, en form av fördjupande journalistik som kräver mer resurser och större ansträngningar än vardagsjournalistiken. Analysen koncentreras till extraordinära händelser, Bergabränderna i Kalmar, Backahändelserna i Göteborg samt det som kan beskrivas som en våg av mord i Malmö – Skotten i Malmö. I den kvalitativa analysen ligger fokus på hur polisen och polisverksamheten språkligt gestaltas i nyhetstexterna och vad polisen får säga – och säger – om sig själv. I korthet handlar det om att blottlägga de skilda berättelser eller diskurser om polisen och om polisen i samhället som får träda fram i nyhetsjournalistiken – hur polisens ”värld” ser ut i nyheterna. Genom att följa dessa extraordinära händelser i princip dag för dag visas vilken roll (eller vilka roller) polisen tilldelas eller tar sig själv i texterna, eller om man så vill: vilken position polisen och polisens bedömningar, värderingar, argument får i journalistiken om dessa händelser.

En kort summering av resultaten från den första delstudien visar:

- De positiva bilderna av polisen dominerar; i vardagsnyheterna framträder en polis som gör sitt jobb; man gör så gott man kan – och ibland lite till.
- Polisen befinner sig i ett allt hårdare samhällsklimat som pressar enskilda poliser och verksamheten i stort till det yttersta, ett samhällsklimat som inte sällan visar sig i hot och våld mot enskilda poliser.
- Polisen kämpar ständigt med och mot bristande resurser, brister som ofta får konsekvensen att man hamnar i underläge eller kommer på mellanhand.
- I polisens verklighet finns en visserligen positivt inställd allmänhet, men också en oförstående allmänhet som ibland gör det svårt att förebygga brott och lösa brott.

Denna polisens vardag påverkar hur man kan lösa sina uppgifter, journalistiken och nyheterna visar då och då en ineffektiv polisverksamhet. Det kan röra sig om långa handläggningstider, att man kommer för sent till en olycks- eller brottsplats, att vittnesuppgifter förloras, att man inte finns på den plats där man skall vara. Men dessa brister i effektivitet kopplas mycket sällan till frågor om polisiär kompetens, bristerna kan nästan alltid sökas utanför denna kompetens

En summering av resultaten från den andra delstudien visar att trots att polisen ofta misslyckas, att man inte får fast gärningsmännen, att vapnen flödar, att oroligheterna fortsätter, gestaltas inte detta i journalistiken som ett i grunden misslyckande för polisarbetet på plats. Polisen är så effektiv man kan vara, sett i relation till vad som är möjligt med de resurser man har. Den samhälleliga otryggheten, som är det bärande temat i texterna, är inte ett resultat av vad polisen gör eller inte gör, orsakerna måste sökas på annat håll. Backahändelserna, Bergabranderna, skotten i Malmö blir inte begripliga som ett polisfenomen utan enbart som ett samhällsfenomen. Otryggheten är strukturell och ogripbar och tycks närmast omöjlig att hantera. Den uppstår inifrån ett samhälle som tycks implodera av klyftor, ojämlikhet och sociala skillnader. Men den uppstår också som ett hot utifrån, från onda krafter som äter sig in i den redan sargade samhällskroppen. Och dessa ständigt växande hot – inifrån och utifrån – kan inte polisen vare sig lastas för eller i stort göra något åt.

Till detta kommer att de gånger polisen lyckas förbättra eller lösa en situation, till exempel genom att få fast en förbrytare eller få tillbaka lugnet i ett område, så uppstår och förstärks en positiv gestaltning av polisen. Det uppstår då en tydlig koppling mellan de olika honnörsorden i polisens värdegrund. Då polisen kan visa sig effektiv uppnås trygghet hos medborgarna vilket i sin tur leder till att förtroende för polisen upprättas. Återigen ser vi samma mönster: polisen och

polisens arbete representerar tryggheten, samhället – det där ute – representerar otryggheten. Det är denna dubbla aspekt av trygghet/otrygghet som är en viktig förklaring till att polisen i slutänden oftast klarar sig bra.

Hur kan man då förklara och förstå denna övervägande positiva bild polisen får i nyhetsrapporteringen?

En viktig förklaring får sökas hos medierna själva. I journalistikens nyhetsberättelser är det inte bara så att polisen dominerar som aktör (vilket kanhända inte är så förvånande), utan det är också så att polisen i mycket hög grad får definiera ramarna för sitt eget framträdande. En polis (eller polisen) är inte enbart en nyhetskälla i största allmänhet utan kan i kraft av sin expertis i hög grad ”avgöra” hur journalistiken skall gestalta denna expertis. Polisen får (och ger sig) rollen av expertis på området samhällsproblem, men också på de lämpliga problemlösningarna, journalistiken fungerar som en plattform för denna - ibland uttalade, ibland outtalade – expertis. Genom denna bli polisen alltså aktivt delaktig i journalistiken om sig själv, en medregissör och en medförfattare. Journalister och poliser utgör på så sätt något vi kan kalla för ett team.

Journalistiken om polisen blir ett slags budbärarjournalistik; i journalistiken berättas det som polisen själv berättar och dessa berättelser ifrågasätts inte. Kritiska granskningar lyser med sin frånvaro. Det skall inte tolkas som att redaktioner, reportrar och fotografer berättar om polisen på polisens uppdrag, den reellt existerande polisrapporteringen är inte ”medveten” eller konspirativ, vare sig från mediernas eller från polisens sida. Det handlar istället om att två arbetslogiker fungerar väl tillsammans. Från mediernas och redaktionernas sida vill man ha nyhetsvärde, material och beskrivningar som är enkla att översätta till de klassiska nyhetsformaten: tydliga berättelser, dramatik, lätt igenkännbara aktörer och handlingar och möjligheter till uppföljningar när det är befogat. Och polisen kan sina berättelser – de är ju experter – de finns till förfogande för att beskriva och analysera, och de gör sitt jobb så att också det till synes odramatiska kan bli ett vardagsdrama.

Det som också kännetecknar denna budbärarjournalistik är bristen på redaktionell granskning av polisens arbete. Visst förekommer ifrågasättanden, visst ställs kritiska frågor, visst pressas och hårdbevakas polisens ledning (och ibland enskilda polismän), men i det undersökta materialet är detta en verklig undantagsjournalistik. Nyhetstexterna handlar mycket sällan om polisiär effektivitet eller ineffektivitet. Man får följa polisen i arbete, ibland ett lyckosamt sådant, men minst lika ofta misslyckanden och ofullkomlighet. Men det är ytterst sällan sådana ofullkomligheter utgör berättelsernas grundkomponent. Visst får man (då och då) veta något om de tusentals brott som inte klaras upp, om gärningsmän som aldrig grips, om utredningar som

läggs ned, men den dominerande rapporterings- och berättarstrukturen handlar om ett samhälle och en tid som polisen så att säga inte rör på. Fokus är inte polisens (in)effektivitet utan ett samhälle under hot och en tid av fara och mänsklig oro. Det är snarare så att polisen i kraft av sin starka ställning i rapporteringen ofta själv får utvärdera sin effektivitet, man tar upp sina upplevda problem som kan kopplas till effektivitet. Men dessa brister i effektivitet kopplas mycket sällan till frågor om polisiär kompetens, bristerna kan nästan alltid sökas utanför denna kompetens.

Frågan om polisens effektivitet är därför inte någon bärande berättelseform i journalistiken om polisen och polisens arbete. Den, eller de, (ty det handlar i grunden om två) bärande formerna är istället uppbyggda kring frågor om trygghet respektive otrygghet. Detta är en andra förklaring till den reellt existerande journalistiken om polisen. Den handlar inte om polisen utan är en berättelse om "oss" och om "vårt samhälle". Denna berättelse, eller diskurs, produceras och konstrueras av polisen och av journalisterna/redaktionerna som ett team i vardagsarbetet.

I journalistiken träder ett samhälle under belägring fram, ett risksamhälle, där små och stora hot och risker sammantaget närmast får existentiell karaktär. Gatan, kvarteret, pizzerian, köpcentrumet och skolan kan på ett ögonblick förvandlas till ett otrygghetens centrum, till ett rädslans inferno. Och i detta inferno står polisen beredd att göra vad man kan, och det man inte förmår göra kan inte lastas polisen i denna otrygga vardag.

Om detta påverkar synen på polisen och polisarbetets trovärdighet – och därmed tilliten till polisen som institution – är en svår fråga. Det man dock kan sluta sig till av de hundratals artiklar och inslag som ingår i denna studie är att trovärdigheten mycket sällan sätts i fråga. Det är snarare andra samhällseliga institutioner och strukturer som förlorar trovärdighet; politiken och juridiken för att nämna de två tydligaste. Men polisen, rättsväsen och misslyckanden till trots, går att lita på. Man står emot.

Parallellt med otrygghetsdiskursen finns alltså en trygghetsdiskurs, polisen som "räddare", vardagshjältarna. De finns där (även om de inte alltid kommer i tid) och de gör det de kan, inte sällan under svåra villkor, men de gör det de kan.

Polisen kan vi sätta vår tillit till.

Inledning: Polisen i medierna; effektivitet, trygghet och förtroende

Det är en mycket allvarlig kritik som förs fram och delar av den, stora delar av den kritiken, håller jag med om /.../ vi måste förändra och förbättra /.../ handläggningstider, genomströmningstider /.../ och se till att vi klarar upp fler brott /.../.

Det är Bengt Svenson, rikspolischef, som reflekterar kring den kritik som riktats mot polisen och polisens arbete, en kritik som till stora delar handlar om effektivitet; för få uppklarade brott, för långa handläggningstider, för få kontakter med allmänheten. Organisationen *Folk och Försvars* rikskonferens i januari 2012 – där rikspolischefen är en av deltagarna - behandlar bland annat temat rättstaten och vår trygghet och det är på det temat som rikspolischefen tar upp kritiken mot polisens arbete – en kritik som Bengt Svenson hänför till organisatoriska brister. När frågan om polisens synlighet i vardagen kommer upp, säger rikspolischefen: ”Vi måste ta makten över gatorna”, ett mycket dramatiskt uttalande.

Denna vinter, 2011-2012, är det en hel del Bengt Svenson i medierna. Det är förstås ingenting ovanligt med poliser i medierna, tvärtom, är det något och några vi ständigt möts av i medierna är det polisarbete och poliser. Det polisen gör (och inte gör) tillhör nyhetsmediernas – dagspressen, televisionen och radion – viktigaste stapelvaror, numera också på webben, i mobilen och på läsplattan. För att inte tala om populärkulturen: I TV-serier och i långfilmer, i bokhandlarnas och bensinstationernas pocketbokhyllor, i datorspel och serietidningar, poliser, poliser, poliser.

Under några vintermånader är mycket av medierapporteringen och mediegestaltningen inriktad just mot frågor om polisens effektivitet – eller snarare bristande effektivitet – om tilliten till polisen och därmed om vår medborgerliga trygghet, eller makten över gatan, om man så vill.

Stor uppmärksamhet har en programserie i *Sveriges Television* fått: *Veckans brott*, ett program som leds av Camilla Kvartoft och som vid sin sida har polisprofessorn Leif GW Persson, i sin tur bland annat känd för en tidvis mycket frän kritik mot polisens arbete. SVT har startat det man kallar för *Pejl*, en verksamhet där man uppmanar tittarna att skicka in sina erfarenheter av polisens brottsbekämpning.¹ Under rubriken: Hjälp oss att kartlägga miljonbrotten skriver man:

Det handlar om två brott i minuten och om förtroendet för en hel poliskår. Hur klarar egentligen polisen de enklare brott som vi alla riskerar att drabbas av? /.../

Varje år anmäls över en miljon enklare brott där polisen själv får leda förundersökningen; det kan handla om misshandel, inbrott, stölder, bedrägerier och trafikbrott. De utgör tillsammans runt 90

---

¹ SVT:s Pejl kan nås via följande länk: <https://tipsapejl.svt.se/miljonbrott/>

procent av alla anmälda brott, merparten klaras aldrig upp. Vilka är dina erfarenheter av polisens arbete i samband med brott som du har utsatts för, goda som dåliga? /.../ Du som vill lämna uppgifter kommer att vara helt anonym på sajten, men vi på redaktionen behöver dina uppgifter för att kunna komma i kontakt med dig vid behov.

På programmet hemsida intervjuas Leif GW Persson efter det att man under åtta veckors tid kartlagt dessa miljonbrott och fått in tusentals rapporter från personer i hela landet, rapporter som tycks vittna om en aldrig sinande brist på poliseffektivitet. Leif GW Persson är heller inte övertygad om att upplysningen skall bli bättre, trots nya satsningar från polisens sida på fler mängdbrottsutredare.² Han säger:

- Nej, polisen ägnar fortfarande mer tid åt att förklara varför det inte går, snarare än att göra något åt det. Vi får helt enkelt återkomma i höst och se om de här satsningarna från polisens sida fortfarande är i gång. Jag skulle inte bli förvånad om de är nedlagda och ersatta av annat.

Värdegrund och nyhetsrapportering

Tidningen *Aftonbladet* arbetar i samma stil. Man genomför en särskild satsning man kallar, *Polisgranskning* – Hur sköter polisen sitt jobb.³ Här kan läsaren själv undersöka hur effektiva de olika polismyndigheterna är att klara upp brott. Så här presenteras satsningen:

Nu kan du själv se hur bra polisen klarar att lösa brott där du bor. Med hjälp av Aftonbladets Brottskoll får du total koll. I hela landet binds en gärningsman bara till vart trettonde bostadsinbrott - 3 procent. Medan var femte polisanmäld våldtäkt löses - 19 procent. Men där du bor kan brottsupplysningen se helt annorlunda ut. Aftonbladets Brottskoll visar hur bra polisen klarar sig i ditt län, jämfört med andra län.

Stort fokus på polisens effektivitet alltså, och indirekt därmed också på trovärdighet och trygghet. Detta är också utgångspunkten för denna vår studie – ”En trygg polis i ett tryggt samhälle” – där vi intresserar oss för den mediala gestaltningen av polisen och om – och i så fall på vilket sätt – mediegestaltningen innefattar frågor om effektivitet, trovärdighet och trygghet.

Hur gestaltas – rapporteras, beskrivs och värderas – polisens arbete i medierna: Vilka bilder av polisen och polisens arbete träder fram i medierapporteringen? Är det i huvudsak positiva bilder, eller negativa? Lyfts frågor om effektivitet och trovärdighet fram i rapporteringen – och i så fall på vilka sätt? Vilken roll (eller roller) får polisen i medierna? Detta är de grundfrågor vi har arbetat med i denna studie.

---

² Programserien kan nås via följande länk: http://svt.se/2.162034/veckans_brott

³ Tidningens granskning kan nås via följande länk: <http://bloggar.aftonbladet.se/polisgranskning/2012/03/testa-sa-bra-lyckas-polisen-losa-brottet/>

Våra utgångspunkter har vi hämtat från polisens egna dokument. På Rikspolisstyrelsens hemsida finns en kort beskrivning av ”Uppdrag och mål”. Den har följande ingress⁴:

Polisens uppdrag är att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Genom brottsförebyggande arbete ska polisen medverka till att färre brott begås. Fler brott ska också klaras upp.

Det är tydligt att tyngdpunkten i denna korta uppdragsbeskrivning ligger på det proaktiva arbetet. Att ”minska brottsligheten och öka människors trygghet” indikerar att polisen ska vara närvarande ute bland medborgarna på gator och torg.

Polisens uppdrag beskrivs i Polislagen (1984:387). Lagen konkretiseras av *Regeringens regleringsbrev* vilket är en målbeskrivning på årsbasis för polisens verksamhet.⁵ Under ”Uppdrag och mål” väljer RPS att lyfta fram tre punkter ur regleringsbrevet som pekar på att polisen ska:

- Bidra till att öka människors trygghet och att det är viktigt att förtroendet för Polisen är högt
- Polisen ska bli mer effektiv och verksamhetsresultatet ska förbättras
- En större andel brott ska klaras upp och det brottsutredande och brottsförebyggande arbetet ska utvecklas.

I dessa punkter kan man se en viss skillnad jämfört med det första citatet. Regleringsbrevet tar visserligen också upp *trygghet* och *förtroende* men betonar *effektivitet*, *verksamhetsresultat* och *uppklarandemål*. Det första citatet kan tolkas som målstyrning medan regleringsbrevet talar om budgetår och mer kan liknas vid resultatstyrning.

Ett annat för oss relevant policydokument är ”Polisens värdegrund”. Så här uttrycks det i sin helhet:

Polisens uppdrag är att öka tryggheten och minska brottsligheten. Vi genomför vårt uppdrag professionellt och skapar förtroende genom att vara: Engagerade – med ansvar och respekt. Vi tar ansvar för vår uppgift och värnar om allas lika värde. Effektiva – för resultat och utveckling. Vi är fokuserade på resultat, samarbete och ständig utveckling. Tillgängliga – för allmänheten och för varandra. Vi är hjälpsamma, flexibla och stödjande.⁶

Här blandas som vi ser mjuka och hårda värden och ledorden är engagemang, effektivitet och tillgänglighet. I dokumentet ”Polisen – en presentation” presenterar polisen sitt uppdrag, sin kompetens och sin organisation.⁷ Man vänder sig till allmänheten och vill ”på ett överskådligt sätt” ge ”kunskap om svensk polis”. Direkt i förordet (sid. 7) skriver man att ”Polisens uppdrag

⁴ Se: <http://www.polisen.se/sv/Om-polisen/Uppdrag-och-mal/>

⁵ Se: <http://www.polisen.se/sv/Om-polisen/Uppdrag-och-mal/>

⁶ Se: <http://www.polisen.se/sv/Om-polisen/Uppdrag-och-mal/Ny-vardegrund-utgar-fran-medarbetarna/>

⁷ Se: <http://www.polisen.se/sv/Aktuellt/Nyheter/Gemensam/2011/april-juni/Polisen>

är att öka tryggheten och minska brottsligheten. Polisen ska vara synlig och närvarande i människors vardag”. Här skriver man också (sid. 11): ”Förtroendet – en förutsättning för Polisens arbete”. Eftersom detta är centralt för oss återger vi presentationen i sin helhet:

En förutsättning för att Polisen ska kunna utföra sitt uppdrag – att öka tryggheten och minska brottsligheten – är att människor har förtroende för Polisen. Flera mätningar visar att människor har ett högt förtroende för Polisen och att det har ökat. Polisen är en av de samhällsinstitutioner som människor har absolut störst förtroende för. Även den upplevda tryggheten har ökat under flera år. I brottsförebyggande rådets nationella trygghetsmätning för 2010 uppgav 85 procent av befolkningen att de känner sig trygga när de går ut kvällstid i sitt bostadsområde. År 2006 var motsvarande siffra 79 procent. Människors bild av Polisen grundar sig både på egna erfarenheter och på hur Polisen skildras i medier. Viktiga faktorer som bidrar till ett högt förtroende för Polisen är bemötandet vid personlig kontakt samt att människor anser att Polisen genom sitt arbete bidrar till att skapa trygghet i samhället.

Man slår alltså fast att förtroende för polisen är en förutsättning för organisationens arbete och förtroende grundas på såväl direkta som medierade erfarenheter av polisen. Slutligen tas polisens kommunikation upp på sidan 97:

Polisen är en av de mest synliga och granskade offentliga verksamheterna i medierna. Brottslighet skapar många rubriker och det kan ibland bli debatt om Polisens insatser. Polisen har ambitionen att alltid vara tillgänglig för medierna för att svara på frågor, ge sin syn på händelser eller söka hjälp från allmänheten. Vad som kan sägas begränsas dock ibland av sekretess. Polisens presstalesmän ska vara så öppna som möjligt men samtidigt ta hänsyn till pågående utredningar.

För alla organisationer är effektivitet och trovärdighet ”nyckelområden”, det handlar förstås om måluppfyllelse men också om organisationens varumärke. Ett ”fläckt” varumärke påverkar medarbetare och verksamhet, men också legitimiteten inte minst i förhållande till intressenter utanför organisationen, i polisens fall t ex medborgarna. Förenklat kan man säga att polisens verksamhet i ögonen hos medborgarna måste uppfattas som effektiv om trovärdigheten skall bevaras, annars finns risken för en legitimitetskris som i förlängningen kan påverka organisationens status och förutsättningar.

Medborgarens relation till polisen som organisation och myndighet kan i princip påverkas på två sätt, dels genom egna direkta erfarenheter av polisens arbete (och bemötande från enskilda poliser), dels genom berättelser om polisen och polisens arbete (eller både och, förstås). Idag är de dominerande berättelserna medialt förmedlade, t ex via nyhetsjournalistik, TV-magasin, populärkultur, vilket innebär att mediegestaltningen av polisen och polisens verksamhet – till exempel i effektivitetstermer – är central för varumärket och därmed för trovärdigheten.

Mediernas rapportering om och gestaltning av det vi kan kalla för den sociala verkligheten är av avgörande betydelse för vilken bild vi medborgare får av denna verklighet. All forskning visar att

det som medierna uppmärksammar – för upp på agendan - också i hög grad blir vår medborgerliga agenda. Vi uppmärksammar det som medierna uppmärksammar. Men inte bara det, vi tenderar att överta den bild av verkligheten som medierna förser oss med. Av dessa skäl råder det en ständig kamp om denna agenda; för att få upp vissa frågor och för att få dessa frågor belysta på ett speciellt sätt. Starka aktörer utanför medierna försöker på olika sätt – och är de tillräckligt starka anlitar man expertis: PR-konsulter, informatörer, reklamfolk – kontrollerar medieagendan. Positiv eller negativ belysning i nyhetsrapporteringen är något som kan avgöra legitimitet – tillit, trovärdighet och förtroende. Och det är alltså detta vi undersöker i vår studie och det som avrapporteras i den här rapporten.

Material och metod

När vi studerat polisen i medierna har vi valt att koncentrera oss till nyhetsmedier och då i synnerhet ett urval morgontidningar. Medieforskningen visar att det i första hand är genom dessa lokala och regionala morgontidningar vi får vår information om samhället och om världen. Vi analyserar nyhetsartiklar från tre landsortstidningar; *Barometern* i Kalmar, *Norrländska Socialdemokraten* i Luleå och *Nya Wermlands-Tidningen* i Karlstad, och tre storstadstidningar; *Dagens Nyheter* i Stockholm, *Göteborgs-Posten* i Göteborg och *Sydsvenskan* i Malmö.⁸ Vid sidan av dessa morgontidningar är förstås televisionen av stor betydelse – i denna studie representerad av *TV4Nyheter*.

Studien består av två huvuddelar, i den första delen (kapitel 1-3) undersöker vi med en systematisk, *kvantitativ* innehållsanalys hur polisen och polisens arbete värderas, i den andra delen (kapitel 4-7) undersöker vi ett antal speciella ”fall” med hjälp av en mer *kvalitativt* orienterad metod. Den första delen behandlar det vi kallar för vardagsjournalistiken om polisen – den dagliga rapporteringen om polisen – den andra delen behandlar det vi kallar undantagsjournalistiken, en form av fördjupande journalistik som kräver stora ansträngningar från mediernas sida och därför är mer sällsynt.

I den kvantitativa delen av studien arbetar vi med en metod som kallas *aktörsbehandlingsindex* (AB-index). Metoden går ut på att se vilka som uttalar sig och *hur* de uttalar sig. Är det polisen själv som får beskriva en händelse eller är det andra aktörer, till exempel offer, brottslingar, politiker, socialtjänst, vittnen eller anhöriga som ges möjlighet att presentera en bild av det stycke verklighet som artikeln förväntas spegla?

---

⁸ Det förekommer också referenser till andra tidningar och andra medier, men de ovan presenterade är de som utgör studiens grundmaterial.

AB-index som metod undersöker inte bara vilka aktörerna är utan även på vilket sätt de beskriver polisen; är det en *positiv*, *negativ* eller *neutral* beskrivningen ur polisens perspektiv? I det fall en representant för polismyndigheten själv får tolka händelsen, via ett citat eller ett så kallat *pratminus*, anses det alltid vara positivt ur polisens perspektiv.

Rent tekniskt går det till så att varje artikels utgång, det vill säga varje individuellt stycke i en artikel analyseras utifrån vilken aktör som uttalar sig och på vilket sätt. Samma artikel kan följaktligen innehålla ett antal såväl positiva som negativa eller neutrala utgångar. Polisens egna uttalanden (A) samt positiva omdömen från andra aktörer (B) räknas ihop (A+B). Negativa omdömen (C) subtraheras från dessa positiva. Summan, det vill säga (A+B)-C divideras sedan med det totala antalet gånger som polisen exponerats i artiklarna (A+B+C+D), där (D) representerar neutrala bedömningar, varpå resultatet multipliceras med 100. Aktörsbehandlingsindexet kan variera mellan -100 och +100. Ett högt värde indikerar att det är en positiv bild av polisens arbete som gestaltas i medierna. Låt oss förtydliga med ett exempel:

POLISEN: "Som en avlövnings"

Hård kritik mot ny polisorganisation

Polisen i Fyrbodalen organiserar om.

Nu försvinner inre befälet från Ämäl – trots skarp kritik från Dalslandspoliserna.

■ Polisen i Fyrbodalen är återigen föremål för en organisationsförändring.

Nu ska tjänsterna som inre befäl flyttas från Ämäl till Trollhättan.

– Det är en avlövnings av polisen i Dalsland och enbart negativt. Det kommer att försvinna kompetens och bli svårare att få yngre att söka sig hit, säger Tore

Lomgård som är närpolisbefäl i Bengtsfors.

– Trollhättan är redan svårt arbetsbelastat. Ett inre befäl i Ämäl hade ett förslag om att i stället flytta förundersökningsledningen till Ämäl. Ett jättebra förslag, fortsätter Lomgård.

"Sämrre kvalitet"

De inre befälen finns tillgängliga dygnet runt för att ta hand om de ärenden som kommer upp. En yttre patrull rapporterar till inre befälet, som även är bas för arresten och tar hand om telefonsamtal.

Men det huvudsakliga arbetet

består av att de är förundersökningsledare på icke kontorstid.

– Rent tekniskt går det att utföra arbetet på telefon, men på distans blir det sämre kvalitet, och kompetens försvinner från Ämäl och Dalsland till Trollhättan, säger Tore Lomgård.

Intern förändring

Niclas Hallgren är polisområdeschef för östra Fyrbodalen:

– Det här är inget som kommer att beröra medborgarna, utan det handlar om en intern förändring.

Enligt Niclas Hallgren handlar

det dock om nödvändiga åtgärder för att kunna upprätthålla kompetensen, vilket även Dalsland kommer att ha glädje av, menar han.

– Genom förändringen kommer det att bli fler poliser i yttre tjänst i Dalsland. Sedan 2004 har vi ökat antalet poliser som är anställda i yttre tjänst från 14 till 26 i Dalsland. Nu kommer vi att förstärka ytterligare.

CONNY HULTGREN
0531-92 21 04
conny@dalslandspolis.se

I artikeln ovan (NWT 110305, sid. 38) finns tolv "utgångar" med ingressen inräknad. Ingressen är negativ så tillvida att omorganisationen är föremål för kritik av den lokala polisen. De följande två utgångarna är neutrala. Därefter följer två pratminus där polismannen Lomgård får uttala sig. Sedan kommer två neutralt beskrivande utgångar varpå Lomgård får ytterligare ett pratminus. Efter rubriken *Intern förändring* följer en presentation (neutral) och ett pratminus av Hallgren. Nästa utgång har vi tolkat som positiv eftersom "Dalsland kommer att ha glädje av" förändringen. Artikeln avslutas med ett pratminus.

Vi har alltså fem pratminus (A), en positiv utgång (B), en negativ ingress (C) samt fem neutralt beskrivande utgångar. $5(A)+1(B)=6$. Från denna summa subtraheras den negativa utgången: $6(A+B)-1(C)=5$. Resultatet divideras med artikelns totala antal utgångar ($A+B+C+D$) där polisen förekommer. I exemplet handlar det om tolv stycken: $5/12=0,42$. Detta multipliceras sedan med 100. I exemplets artikel får vi alltså ett positivt AB-index med värdet +42.

I den kvalitativa analysen ligger fokus på hur polisen och polisverksamheten *språkligt gestaltas* i nyhetstexterna och vad polisen *får säga* – och säger – om sig själv. I korthet handlar det om att blottlägga de skilda *berättelser* eller *diskurser* om polisen och om polisen i samhället som får träda fram i nyhetsjournalistiken. Med denna diskursiva ansats intresserar vi oss för vad som tas upp i texterna, vilka teman journalistiken arbetar med och hur dessa teman belyses – hur polisens ”värld” ser ut i nyheterna.⁹

Att göra nyheter

Vår studie är alltså en undersökning om hur polisen på olika sätt gestaltas i ett urval nyhetsmedier, d v s vi studerar en speciell form av nyhetsjournalistik. En nyhet är ett sätt att berätta om något, nyheter finns inte ”där ute” färdiga att hämtas hem och distribueras till en publik via tidningar, television eller radio. Det vi känner som nyheter är något som *produceras* och *konstrueras* i en organisationskontext; på nyhetsredaktioner, och av människor som på ett eller annat sätt är utbildade för att upptäcka det som kan bli en nyhet och att sedan göra en nyhet av denna upptäckt.¹⁰

Det betyder att det vi som läsare, tittare eller lyssnare får del av som nyheter är ett urval av möjliga händelser eller fenomen och dessutom ett bearbetat urval, händelser eller fenomen berättade på speciella sätt. Det betyder i sin tur att nyhetsproduktionen och nyhetskonstruktionen villkoras av en mängd faktorer och omständigheter.¹¹

En första faktor har med redaktionella regler och rutiner att göra, det är sådana regler och rutiner som avgör vad som kan bli en nyhet – bedömningar som handlar om *nyhetsvärdering*. Genom att välja och välja bort skapar redaktionerna med hjälp av nyhetsvärderingen en *medieagenda*, d v s ett

---

⁹ En diskurs är en språklig gestaltning av något fenomen eller något område i samhället, t ex hur man talar om, berättar om och förstår kriminalitet, politik eller psykisk sjukdom, för att ge exempel på tre välundersökta diskursiva områden. En bra beskrivning av diskurser och hur man gör diskursanalys finns i: Jackson, Richard (2005): *Writing the War on Terrorism – language, politics and counter-terrorism*. Manchester University Press.

¹⁰ Med produktion menas de metoder och tekniker journalister och redaktioner använder för att anskaffa och bearbeta ”material” som kan bli till nyheter, och med konstruktion menas de tekniker och metoder journalister och redaktioner använder för att färdigställa – språkligt gestalta – materialet till en färdig nyhet.

¹¹ För en bra översikt, se: Allan, S (2010): *News Culture*. Open University Press.

visst utbud av nyheter som kan erbjudas publiken vid en viss tidpunkt. Nyhetsvärderingen sker från två utgångspunkter, den ena handlar om vad man anser publiken bör veta något om – ett upplysningskriterium, den andra om vad som kan skapa intresse – ett marknads- eller kommersiellt kriterium. De här kriterierna kan förstås sammanfalla men i takt med en allt hårdare konkurrens växer betydelsen av marknadskriteriet. Marknadsfaktorer har också betydelse för hur mycket en redaktion kan satsa på t ex fördjupande och granskande journalistik.

Rutinerna för nyhetsvärdering pekar ut vad som kan bli en nyhet, nästa steg är att ”förpacka” det valda – att konstruera en nyhet färdig att erbjudas till publiken. Också detta arbete styrs av regler och rutiner, retoriska formler som visar vad nyheten handlar om, hur man skall förstå och tolka den. Genom att välja ett konkret och associationsrikt språk, personifiera och dramatisera hoppas man kunna fånga publikens intresse.

Nyhetsarbetet styrs alltså av det vi kan kalla *interna* faktorer; marknadsbedömningar och väl inarbetade regler och rutiner på redaktionsnivå, men också av *externa* sådana. Den viktigaste externa faktorn har med redaktionernas och journalisternas tillgång till relevant och nyhetsmässig information att göra, d v s behovet av nyhetskällor. Eftersom nyhetsmediernas agendor visar vad som vid en given tidpunkt kan anses vara viktigt är det förstås viktigt att kunna påverka och försöka kontrollera dessa agendor. Olika samhälleliga intressen – i form av organisationer och enskilda – arbetar därför aktivt med sådan påverkan, ett arbete som de senaste decennierna i hög grad professionaliserats. Kretsen av informatörer, pressansvariga, PR-konsulter med ett medieinriktat arbete växer och vidgas år från år. Att få upp sin ”fråga” på mediernas agenda (och helst förstås gestaltad på ett gynnsamt sätt) är ofta av avgörande kommunikativ betydelse. Kampen om tillgång till mediernas offentliga agendor - kontrollen över den egna synligheten – blir allt mer omfattande och allt skarpare. Här utgör polisen som myndighet inte något undantag, tvärtom, också polisen lägger ner allt mer resurser på detta synlighetsarbete.¹²

Det är nu dags att konkret visa hur denna ”samverkan” mellan mediernas nyhetsvärdering och polisens synlighetsarbete tar sig uttryck i gestaltningen av polisen och polisens arbete.

---

¹² Se t ex: Palm, G & Skogersson, R (2008): Hjältar, blåljus och säkerhet – konstruktionen av polisen i nyhetsmedierna. Växjö University Studies in Policing, 001-2008.

Kap. 1: En igelkott är mer än 920 poliser

Måndagen den 27 juni 2011 kan *Nya Wermlands-Tidningen* rapportera att polisen räddat en igelkott, en privatperson hade uppmärksammat djuret inlåst i ett växthus. Polisen tillkallades och man satte igång en räddningsaktion. Polisens vakthavande, Bjarne Andersson, säger till tidningen:

- Det var väl lite fara för den om det inte fanns vatten där inne. Men nu hoppas vi att den är på fri fot igen.

Några månader senare, januari 2011, kan man i Göteborgsupplagan av tidningen *Metro* ta del av uppgifterna att hundratals västsvenskar anmält enskilda poliser för brott, men att mycket få av dessa anmälningar leder till åtal. 2011 anmälades 920 poliser i Västsverige, anmälningar som gällde allt från misshandel till stöld. Men enbart 35 av dessa anmälningar ledde vidare till åtal som i sin tur resulterade i tio fällande domar. Karina Nilsson Jeppsson som är ansvarig för internutredningsenheten i Göteborg uttalar sig i *Metro*:

- En vanlig situation är att du har nyktra tjänstemän, poliser, som har gjort en iakttagelse, sedan har du berusade personer med berusade kamrater, som anmäler.

Tidningen har talat med Micke som vittnar om att; ”polismannen tog strygrepp och knäade mig i ryggraden”. Micke anmälde polismannen, dock utan framgång. Nu hoppas han på vittnen så att en ny utredning kan öppnas.

Två helt olika bilder av svensk polis och av polisarbete – två olika bilder av svensk vardag och av svensk vardagsjournalistik där polisen står i centrum (eller i alla fall spelar en viktig roll).

I denna första del av vår rapport redovisar vi det vi kallar mediernas vardagsrapportering om polisen, och här blir det ofta så att en igelkott är mer än 920 anmälda poliser; dvs de positiva bilderna av polisen överväger över de negativa. Vi har arbetat med artiklar om polisen från tre medelstora svenska landsortstidningar: Norrländska Socialdemokraten (NSD), Nya Wermlands-Tidningen (NWT) och Barometern.¹³ Vi har koncentrerat artikelanalysen till varje månads första vecka under 11 månader 2011(december månad ingår inte). Sammanlagt har 219 artiklar analyserats (kortare notiser har uteslutits) och fördelningen ser ut som följer: NSD 73 artiklar; NWT 94 artiklar och Barometern 52 artiklar. Den övervägande majoriteten av dessa 219 artiklar är positiva, dvs polisen och polisens verksamhet är beskriven i positiva termer. Endast 21 artiklar – NSD fyra stycken, NWT 13 stycken och Barometern fyra stycken – har negativa

---

¹³ Analysen är gjord med det AB-index som presenteras i inledningen till rapporten.

beskrivningar, det vill säga är kritiska mot poliser eller polisverksamheten. Det betyder att inte ens tio procent av textmaterialet har negativ tendens.

I stället är det så att när varje artikels AB-värde lagts samman och ett genomsnitt räknats fram är tendensen mycket tydligt positiv: för NSD är värdet +35, för NWT +30 och för Barometern +33. Förklaringar till resultaten följer efter hand och några av de artiklar som har negativ tendens kommer mer ingående att presenteras och diskuteras i ett särskilt avsnitt, men här följer några korta smakprov.

Kritiken i NSD handlar om obemannad polisstation i Haparanda (1/2), ökning av vålds- och narkotikabrott (2/2), en maskningsaktion bland poliser (7/3) och ”Polisen kom inte” vid larm (5/5). Det största missnöjet mot polismyndigheten representeras av den artikel som beskriver hur polisen ”hotar Luleåkalasets existens” genom att vilja ta betalt för polisens bevakning av evenemanget. Här är det arrangörerna som är skarpt kritiska.

I NWT finns bara kritiska röster i artikeln ”Varför dog Thomas under polisingripande” (7/1). I tidningen Barometern finns i de totalt 53 analyserade artiklarna ett minus i ett fall som (2/2) rör en polisstudent som misskött sig så att han fått lämna utbildningen, ”Ung polisstudent sparkas efter fylleri”, och i ett annat (6/7) är en del av en stort uppslagen artikel där bluffhantverkare granskas och där polisen inte kom i tid efter en anmälan, ”Polisen har inte gjort sitt jobb”.¹⁴

Generellt kan man alltså se att den mediebild som ges av polisen som myndighet samt av enskilda poliser och deras arbete till övervägande del är positiv. Polisen är den definierande och dominerande aktören i mediernas artiklar och kan sägas styra gestaltningen av sig själv. När denna dominans tillfälligt hotas är det vid extraordinära händelser - då någon omhändertagen skadas svårt eller dör (Thomas); då någon polis begår ett brott (polisstudenten), då ekonomiska eller andra värden hotas (Luleåkalaset), eller då en allmänhet inte uppfattar att polisen reagerar som de skall (bluffhantverkarna). Vi återkommer alltså till detta med den negativa journalistiken, men vi inleder med att visa hur huvudsidan av vardagsjournalistiken ser ut. Denna mediernas vardagsjournalistik kan beskrivas med tre olika perspektiv eller som tre skilda berättelseformer, som *rutinjournalistik*, som *uppföljande* journalistik, och som *fördjupande* journalistik.

Med *rutinjournalistik* avser vi det man kan kalla för mediernas basutbud av ständigt återkommande händelser som rör polisens vardagsarbete; händelser som ofta ges plats i form av notiser kring mindre olyckor, brott och uttryckningar. Inte sällan hämtas sådant material direkt från polismyndigheternas egna hemsidor. I rutinjournalistiken kan polisen ha en huvudroll som i

---

¹⁴ Även i artiklar där indexet är positivt förekommer det då och då kritik/negativ journalistik men då i sådan liten grad att det inte påverkar helhetsbilden.

exemplet från tidningen Barometern nedan – ”Spännande med polisens motorcykel” – eller mer av en biroll som att kommentera en olycka eller ett brott. Huvuddelen av den journalistik vi här analyserar och berättar om är just sådan vardagens rutinjournalistik. Den här typen av journalistik – detta format – är hårt tidsbundet, aktualiteten försvinner snabbt i takt med att kunskap om den aktuella händelsen sprider sig. Här har vi att göra med det verkligt *aktuella*, nyhetsmediernas färskvara.¹⁵

Spännande med polisens motorcykel

Per-Erik Granberg och Alvin Karlsson går igenom de tekniska detaljerna på en polismotorcykel. FOTO: SONJA PALM

KALMAR

Polisen ville visa sin mjuka sida. Deras alldeles egen dag var främst ägnad åt barnen, men tanken var också att visa hur de jobbar.

Alvin Karlsson, tre år, skuttade upp på lördagsmorgonen för att påminna mamma om att det var just den här dagen de skulle hälsa på polisen. Så nu satt han där på en polismotorcykel och försökte förlänga sina armar för att nå gasreglagen.

– Jag ska bli polis, säger han.

Att rekrytera nya förmågor var kanske inte huvudanledningen till att polisen ordnade en egen dag, men en positiv bieffekt.

– Vi vill ju träda fram och visa oss. Och få människor att se att vi inte är så farliga, säger Per-Erik Granberg. En sådan här dag är jätteviktig för att bygga förtroende.

Och man höll verkligen inte igen. Jonas Blomgren visade hur han arbetar som hundförare och hans Iro fångar en biljuv,

mobila poliskontoret visade upp sig och informerade om hur de jobbar med en station på hjul. I en grå och anonym bil visade också kriminaltekniker hur de arbetar.

– Ett fingeravtryck är överlägset DNA, säger Johan Bruun. Andra poliser jagar bovar med vapen, jag jagar dem med förstöringsglas.

Han visade hur man tar ett fingeravtryck och berättade om att alla finger-
toppar är unika.

ANDERS BLANK

Konsten att bygga förtroende

Alvin Karlsson, tre år, skuttade upp på lördagsmorgonen för att påminna mamma om att det var just den här dagen de skulle hälsa på polisen. Så nu satt han där på en polismotorcykel och försökte förlänga sina armar för att nå gasreglagen.

– Jag skall bli polis, säger han.

En dag att bygga förtroende, och enligt tidningen Barometern (den 30 maj 2011) blev den en lyckosam dag: Per-Erik Granberg demonstrerade polismotorcykeln, Jonas Blomgren visade hur han arbetar som hundförare, och samtidigt som polishunden Iro fångade en (fingerad) inbrottstjuv kunde man studera det mobila poliskontoret, allt medan Johan Bruun jagade brottslingar med förstöringsglas.

Naturligtvis är inte alltid polisens möte med allmänheten så här idylliskt, men på nyhetsplats i de lokala och regionala morgontidningarna gör polisens sitt jobb och allmänheten litat på att polisen gör sitt jobb, det är mycket sällan polisen utsätts för kritik. I de etiska regler som gäller för medicområdet finns rekommendationer om bland annat källkritik, och regler mot så kallad

¹⁵ Tidigare kunde man beskriva denna journalistik som dags- eller dygnsaktuell, men i takt med etermediernas allt tätare nyhetsuppdateringar och dagstidningarnas digitala upplagor är det idag snarare en fråga om timmar och minuter innan en nyhet av denna typ är förbrukad. Det gör dem förstås inte mindre viktiga.

textreklam. Men det är sällan polisens uppgifter källkritiskt granskas, och många artiklar ligger farligt nära ”myndighetsreklam”.¹⁶

Polisen och polisarbetet utgör en självklar och sällan ifrågasatt del av *vardagsjournalistiken* – och detta oavsett vilken medietyp; morgontidningar, kvällstidningar, radio, television – vi talar om. Polisnyheter är lätta att producera, redaktionerna har väl utprovade metoder för att både fånga in och förpacka polisarbetet, och intresset för polisnyheter från mediekonsumenternas sida är högt.¹⁷

Den 8 juli berättar tidningen Barometern att Ölandspolisen fått en ny chef: ”Ny teamchef vill att Ölandspolisen syns”. Artikeln bygger på en intervju med den blivande teamchefen, Färjestadsbon Olof Bråve. Han får presentera sin vision som innefattar samarbete med fritidsgårdar, de sociala myndigheterna och skolorna – ett sätt att ”fånga upp de som är på väg in på ett destruktivt spår”. Artikeln avslutas med hyllning till Bråves förmågor att kunna prioritera och hans skicklighet ”på att ta människor”

Någon månad tidigare (30/5) publicerar samma tidning en artikel om den teamchef – Magnus Areskog – som nu lämnar sitt uppdrag: ”Polischef lämnar Öland”. Artikeln är nästan identisk med den förra; det är polisen som får beskriva samhället, problem och hur man arbetat med dessa problem:

Magnus Areskog framhåller det brottsförebyggande arbetet som han anser fungerar väl i samarbete med de båda kommunerna på Öland. Det gäller även ungdomsutredningarna, rattfylleri- och narkotikabrott.

Och den avgående teamchefen får konstatera: ”Polisen har blivit bättre på att upptäcka brott med narkotika”.

Ett annat exempel – återigen från tidningen Barometern (1/8) – handlar om polisens närvaro på en sommarfestival; ”Lugn festival för polisen”. Det är Emmabodafestivalen som avslutats och

¹⁶ Om etiska regler för press, radio och tv, se: <http://svt.se/content/1/c6/69/94/61/etik.pdf>

¹⁷ Se till exempel: Palm, G & Skogersson, R (2008): *Hjältar, blåljus och säkerhet - konstruktionen av polisen i nyhetsmedierna*. Växjö University Studies in Policing, 001-2008.

artikeln fungerar som polisens summering av vad som hänt. Insatsledaren Glenn Adolfsson kan konstatera att det varit en lugn festival, ”antalet våldsbrott är så få i förhållande till hur många människor som var på platsen”. Däremot är han inte nöjd med antalet narkotikabrott och insatsledaren konstaterar: ”Det är naturligtvis alldeles för många”.

Trygghetsjournalistik

Det som är typiskt med detta slags journalistik är den dominerande roll polisen får att både beskriva samhällsproblemen som måste hanteras och i värderingen av hur denna hantering går till. Man vet vad som behöver göras och man gör det i allmänhet bra (i alla fall vet man hur man skall göra) – polisen får helt enkelt *utvärdera sin egen effektivitet*.

I denna rutinrapportering ställs aldrig (eller mycket sällan) några kritiska frågor, ingen värdering görs av den faktiska effektiviteten (t ex när det gäller uppklärandet av brott), man får heller aldrig veta om det finns alternativ, om polisen kunde arbeta på ett annat (kanske effektivare) sätt. I rapporteringen framträder en bild av den lugna, professionella och effektiva vardagspolisen – en form av *trygghetsjournalistik* som all narkotika, all inbrott och all misshandel till trots försäkrar oss om att polisen finns där och gör sitt jobb.

Artiklarna är skrivna i ett typiskt standardformat som bygger på ett samarbete mellan två huvudaktörer; skribenten rapporterar om något som har hänt och detta något kommenteras (och bedöms) av en representant för polisen. Ibland finns även en tredje typ av aktör i texten, det kan vara ett ögonvittne eller en drabbad (som oftast förekommer som illustration till det som hänt eller som en förstärkning av textens tema). Men formatet styrs av skribenten och av polisen men rollerna är olika; skribenten kan sägas skapa fonden eller ramen för huvudaktören, polisen. Det är polisen som lägger till rätta och på så sätt kan man säga att texterna i hög grad är en polisprodukt.

Ytterligare ett exempel som kan konkretisera resonemanget ovan kommer från NSD den 7 oktober: ”Misstänkta våldtäktsmannen hade alibi”. En kvinna från Boden har anmält ett överfall och en misstänkt man – 39-åringen - har anhållits. Det visar sig dock att polisen gripit fel person och 39-åringen släpps. Detta polisens misstag är dock inte huvudtema i artikeln, utan temat är snarare – vi (polisen) tar nya tag. Förundersökningsledare Anette Krig berättar:

- Idag så har mannen alibi för tidpunkten /.../ Vi jobbar vidare och har säkrat viss teknisk bevisning. Enligt kvinnan så mötte hon också två cyklister /.../ Vi är tacksamma om cyklisterna kontaktar polisen om de sett någon /.../.

Slutligen berättar skribenten att Boden besökts av redaktionen för tv-programmet Efterlyst något som får Anette Krig att framföra följande önskning: ”Vi är tacksamma för all publicitet för att kunna lösa det här brutala överfallet”.

Här visar sig två typiska drag i rutinformatet; i texten försäkras allmänheten att polisen arbetar vidare samtidigt som artikeltexten fungerar som något av en polisens anslagstavla. Artikeln beskriver händelseförloppet – och uppgifterna har förstås hämtats hos polisen – och när detta är gjort är textarenan polisens. Polisen ”kontrollerar” berättelsen i sin helhet. Vi avslutar det här avsnittet med ännu ett exempel från NSD, den 3 november: ”Nu måste det bli ett stopp på tjuvjakten”

Detta är en berättelse om grov organiserad tjuvjakt på älg; ”/.../ en hänsynslös jakt /.../som pågått i flera år”. Fällda älgar (enligt polisen ett drygt hundratal) transporteras från platsen med hjälp av fyrhjulingar och släp, till en slaktare som styckar djuren, och därefter säljs köttet till privatpersoner (också detta uppgifter från polisen). Och polisens faunaexpert, Lars Lundman, bekräftar: ”/.../organiserad liga gör beställningsjobb”. Det är tydligt att alla faktauppgifter i texten kommer från polisen, men som läsare får man inte veta vem som står bakom uppgifterna och spekulationerna. Däremot får vi veta att polisen behöver hjälp och att det (snart?) blir ett stopp på den olagliga jakten (varför man just nu tycks stå inför en lösning på ett problem som pågått i flera år framkommer dock inte i artikeln). Lars Lundgren säger till tidningen:

- Vi har redan fått in tips från folk /.../ Jag önskar att fler hör av sig till oss så att vi får den sista biten på plats och kan bedriva en ordentlig polisutredning runt det här.

Vilken denna ”sista biten” är förtäljer heller inte historien men Lars Lundgren är säker på sin sak: ”Vi kommer närmare sanningen dag för dag”.

Den här artikeln – liksom många andra i det här formatet – är sannolikt aktualiserad av polisen själv kanske via ett pressmeddelande eller ett enkelt nyhetstips. Polisen behöver hjälp och tar då initiativ till kontakter med redaktioner eller med de reportrar som har som sin uppgift att rapportera om polisiära frågor. Det blir en bra nyhet som i fallet med tjuvskytten upptar nästan en helsida, trots att det egentligen inte hänt något nytt. I det här fallet är händelsen inte heller dagsaktuell, men utformningen av artikeln ger ett intryck av tydlig aktualitet. Trots att ”polisen väddar till allmänheten om hjälp”, signalerar texten polisens trovärdighet och effektivitet.

Att förstora en nyhet

Att göra uppföljningar på en händelse är en på alla nyhetsredaktioner väl förankrad journalistisk metod. En händelse – som på redaktionen bedöms som ha högt nyhetsvärde – används till att

generera nya nyheter; ursprungshändelsen ger upphov till en längre, sammanhängande berättelse – en serie - som kan vara i flera dagar. På så sätt tillförs ursprungshändelsen nytt och växande nyhetsvärde, som nyhetskonsument förstår man att detta är något viktigt.

Uppföljningar underlättar den redaktionella planeringen och innebär att man kan använda (de oftast knappa) redaktionella resurserna på ett effektivt sätt. Uppföljningar är också ett sätt att skapa egna nyheter, d v s man bestämmer dag ett vad som skall publiceras dag två, och kanske också dag tre, o s v. Redaktionen bestämmer att en viss händelse skall utvecklas eller byggas ut med nya intervjuer, nya perspektiv och nya fakta.

Ett specialfall av uppföljningar är de så kallade *dreven*; när redaktioner och journalister (oftast från en rad medier) under en tid koncentrerar uppmärksamheten på en person eller – ibland – en organisation. När detta skrivs (januari 2012) är det mest näraliggande drevet den mediala uppmärksamhet som socialdemokraternas partiledare Håkan Juholt åtnjuter. Drev är definitionsmässigt något negativt och något som är mycket svårt (näst intill omöjligt, tycks det) att styra och kontrollera från den ”jagades” sida. Det är svårt att hitta motdrag, så kallade pudlar – att be om ursäkt, ta på sig skulden och lova att bättra sig – tycks med ökad användning bli allt mindre effektiva .

Uppföljningar är ett vanligt format också inom journalistiken om polisen och polisens verksamhet, drev är däremot synnerligen ovanligt – i materialet till den här rapporten finns inget exempel på ett drev, vi återkommer dock till något snarligt när vi behandlar den poliskritiska journalistiken. Men nu åter till de mer vardagliga uppföljningarna.

Försvunna personer ger (i synnerhet om man kan misstänka brott) i princip alltid uppföljningar. NSD berättar under hösten om en försvunnen man – ett ”mystiskt försvinnande” – från Råneå: ”Försvunne Råneåbon – olycka eller brott? Lördagen den 1 oktober ägnas ett helt uppslag åt detta försvinnande (tidningen har tidigare publicerat flera uppslag och stora artiklar om försvinnandet – det är nu en typisk serie). Texten berättar hur polisen tänker, vad man hittills gjort, vilka problem man har och, inte minst, hur man arbetar, och har närmast karaktär av en marknadsföringstext för den som är intresserad av att bli polis; det skvallrar till exempel mellanrubrikerna om: Sekretess, Teamwork, Avgörande tipset saknas.

I centrum för berättelsen denna lördag i oktober står ”spindeln i nätet”, ”den erfarne utredaren”, polisens samordnare Mikael Nilsson. Det handlar om att ”stänga dörrar”, säger han eftersom detta är ett fall där det saknas ledtrådar, spår och logiska förklaringar, och han fortsätter:

- Om vi inte kan få fram vad som hänt så kan vi i alla fall få fram vad som inte hänt. Vi jobbar med att utesluta saker.

Trots att det förstås råder utredningssekretess saknas det inte ämnen att tala om och så mycket kan tidningen berätta (trots sekretessen) att; ”/.../ingenting av det polisen fått fram tyder på att /.../”, det handlar om ett frivilligt försvinnande. Mikael Nilsson konstaterar: ”Det är inte ett frivilligt försvinnande”.

Artikeln inleds med konstaterandet: ”Två veckors arbete utan genombrott”, men detta kan inte läsas eller tolkas som kritik mot polisarbetet utan just som det som karaktäriserar detta fall, det till synes ologiska, där det saknas förklaringar. Och Mikael Nilsson säger:

- Det är klart att det är jobbigt när man inte får ihop det. Men vi kan bara göra så gott vi kan. Ibland går det och ibland går det inte. Det har jag lärt mig i det här jobbet.

Inte så informativt kanske, men det ger en bild av att polisen brottas med verkligheten, vänder på varje sten och prövar varje tänkbart uppslag. Och trots att man haft naturen emot sig; ”Regnet dagarna efter försvinnandet sopade bort eventuella spår” så känner dock Mikael Nilsson: ”Att det här skall vi lösa”.

Uppslaget handlar inte så mycket om fallet i sig – det mesta har man redan berättat i tidigare artiklar – utan mer om Mikael Nilsson själv, hans sätt att tänka kring ett komplicerat fall som detta. Och alla problem till trots lyser trovärdigheten om texten – som i huvudsak är en så kallad fråga-svar artikel där vi alltså får tränga in i polisen tankearbete och träffa en vardagshjälte. Huvudtexten om polisens samordnare kompletteras med en faktaspalt där bakgrunden tecknas och där vi får veta att fem-sex poliser från Luleå jobbar heltid med fallet, där man haft djupgående förhör och hört mellan 65-70 personer, där man gjort olika sök- och punktinsatser

En av de märkliga detaljerna är att man inte funnit den cykel – ”en vit Crescent med rakt styre och växeln vid ramen” – som den försvunne färdats på. Men några dagar senare (den 5 oktober) är denna gåta löst och NSD konstaterar: ”Polisen slarvade bort tipset om den vita cykeln”. En Vitåbo, Carola Hanson, såg den vita cykeln redan den 14 september, tre dagar efter Råneåbons försvinnande. Hon ringde omedelbart till polisens tipstelefon, men tipset kom aldrig fram. Carola Hansson säger till tidningen: ”Jag säger det rent ut: Dj-vulskt dåligt av dem.”

Typisk storstadsmiss

Nu är det dock så att detta slarv inte kan lastas polisens utredare i Norrbotten och alltså inte heller polisens samordnare Mikael Nilsson. Nej, det är fråga om en ”storstadsmiss”. Rikspolisstyrelsen har centraliserat sina så kallade kontaktcentra – dit till exempel tips kommer – till sju kontor. Närmaste kontor i det här fallet finns i Boden, men eftersom Carola Hansson larmade efter klockan 22.00 kopplades samtalet antingen till Malmö, Göteborg eller Stockholm, därav ”storstadsmissen”. När NSD:s reporter frågar Maria Norgren på polisens kontaktcenter i Boden hur insatta operatörerna i södra Sverige är i fallet från Råneå, svarar hon:

- Bara översiktligt. Det är så mycket information som snurrar runt kring försvunna personer. Det är svårt med detaljerna eftersom operatörerna jobbar för alla 21 polismyndigheter runtom i landet.

Men i Norrbotten tog polisen direkt itu med att följa upp tipset, berättar NSD. När tidningen ringer Mikael Nilsson, blir han direkt angelägen om att få kontakt med Carola Hansson. Det dröjde inte länge på tisdagen innan en polispatrull kom till Vitå för mer detaljerad information.

Upprördheten över det borttappade tipset är stor. I en till artikeln anslutande krönika, ”Ett skrämmande sjabbel”, kommenterar tidningens medarbetare Johan Håkansson det inträffade. Han levererar kritik mot Norrbottenpolisens arbete – en kritik som inte syns i de övriga (analyserade) artiklarna, Han berättar om frustration och förtvivlan i Råneå, men att de boende inte velat framföra sin kritik offentligt, men att tidningen; ”/.../möts av människor som varit oerhört kritiska mot polisens arbete/.../”, och han avslutar sin krönika på följande sätt:

Igår, efter att NSD upplyst utredningen om de sensationella uppgifterna, kastade sig polisen över tipset och tog genast kontakt med Carola Hansson – närmare tre veckor senare än de borde...
Om jag var utredningssamordnare Mikael Nilsson skulle jag vara fullständigt vansinnig. Så här får det helt enkelt inte gå till. Polisen måste gå till botten med vart Carola Hanssons tips tog vägen – och sedan gå igenom rutinerna så att ett liknande sjabbel inte inträffar igen.

Här får vi del av en redaktionell strategi som inte är ovanlig, nämligen att hålla isär kritiska kommentarer och vardagsrapporterandet. Inget av den ”oerhörda kritik” mot Norrbottenpolisens arbete har hittat in i vare sig intervjun med Mikael Nilsson eller i artikeln om det bortslarvade cykeltipset. Naturligtvis kan kritiken finnas på annan plats i tidningen eller i tidigare publicerade artiklar (vi har ju inte genomfört en totalundersökning), men varför inte lyfta fram kritiken när man ändå hade möjlighet vid intervjun med utredningssamordnaren.

Men vardagsrapporterandet fungerar oftast inte på det viset. Det är uppenbart att Mikael Nilsson är en auktoritet, en professionell utredare och hans expertis lyfts också fram i uppslaget från den 1 oktober. Och denna hans expertis innebär att det är han, snarare än nyhetsreportern, som kan definiera situationen, reda ut svårigheterna och problemen, tänka framåt och därmed sätta agendan – eventuellt kritiska frågor hade inte ändrat på detta och dessutom var artikeln mer i stil med – i huvudet på en utredare, ett personporträtt – än en ren nyhetsuppföljning. Istället framförs kritiken i krönikeform och inte i direkt anslutning till den dagliga nyhetsjakten och detta ger tidningen ett slags ’frihet’. På så sätt rubbas inte förtroendet mellan redaktionen/ nyhetsreportrarna och polisen.

Uppföljningar är, som vi sett, i grund och botten ingenting annat än en serie av rutinartiklar, ett format – ett sätt att hålla liv i en händelse - som tillåter redaktionerna långtgående planering och

ett sätt att hålla läsarnas intresse uppe. Nya perspektiv eller vinklar kan presenteras och finns ett bra samarbetsklimat mellan redaktion och polismyndighet kan journalistiken tjäna båda parter; redaktionerna får nya nyheter och polisen kan få in tips och samtidigt berätta om sitt arbete. I den meningen är uppföljningar, liksom rutinnyheter, en form av *budbärarjournalistik*, det är polisen som i huvudsak kontrollerar berättandet.

Missnöjda poliser och sexhandel

Den tredje typ av vardagsjournalistik som vi urskiljer i vårt material väljer vi att kalla för den *fördjupande* journalistiken. Också detta är ett väl utprövat och tydligt format om än mycket mindre vanligt än de två övriga vi visat exempel på ovan. Det är dock inte alltid lätt att skilja de tre typerna av journalistik åt, gränserna är otydliga och flytande, formaten går in i varandra. Men när vi talar om fördjupningar menar vi journalistiska texter som sällan är bundna till det dagsaktuella, texter där reportern inte enbart eller huvudsakligen är en budbärare av det andra säger eller gör och texter som går på djupet och lyfter fram delar av verkligheten i all dess komplexitet – med flera perspektiv och ingångar.

Inom journalistiken talar man ofta om grävjobb, eller *grävande* journalistik. Grävandet som metafor pekar på något som är dolt och som kan komma till ytan bara genom hårt arbete där det handlar om att veta var man skall gräva, men också vad man skall gräva efter och hur man skall sortera och värdera de eventuella fynd som kommer fram vid grävarbetet. Nils Hanson, projektledare och ansvarig utgivare på SVT:s *Uppdrag Granskning* definierar grävande journalistik så här:¹⁸

En granskning på eget initiativ för att publicera uppgifter av stort allmänintresse som annars inte skulle komma fram.

Nu är det förstås svårt att med hjälp av de innehålls- och textanalyser vi tillämpar i denna rapport avgöra om en text har de kriterier som, enligt Nils Hanson, utmärker ett grävjobb. Men det som vi här kallar fördjupande journalistik ligger i alla fall ganska nära grävjournalistiken då det vi söker åtminstone skall omfatta några av de kriterier man förknippar med grävande journalistik; kritisk infallsvinkel; viktigt ämne och exklusivitet (viktiga uppgifter som annars inte skulle kommit fram).¹⁹

Den fördjupande journalistiken är av naturliga skäl tidskrävande och därmed kräver den också stora resurser och blir kostsam för redaktionerna och detta är förstås skälet till att den

---

¹⁸ Hanson, Nils (2009): *Grävande journalistik*. Ordfront, sidan 14.

¹⁹ Hanson (2009), sidan 13.

Den 6 oktober berättar NSD om protesterande poliser i Kiruna och i Kalix: ”Poliserna har fått nog”. På ett uppslag träder ett stort antal poliser fram och förklarar att det man ser som en dålig löneutveckling har lett till att många väljer att lämna yrket. Upprinnelsen är att polisen i Stockholm, Göteborg och Malmö dagen innan genomfört manifestationer för bättre avtal och löner och nu visar polisen i Norrbotten sitt stöd för detta.

Här har vi alltså en typisk nyhetshändelse, men den har av redaktionen bedömts så viktig (och förmodligen ovanlig) att man bestämt att inte bara spegla händelsen och låta missnöjda poliser träda fram utan också redogöra för de anställnings- och lönevillkor poliserna har: "Stor lönespridning – skillnaderna kan vara 10 000 kronor för samma jobb". Man låter också den operative chefen vid polisen i Norrbotten, Per Karlsson, komma till tals.

30

Vi får också veta att det finns chefer som håller med om kritiken och stöder kollektivet, men; ”/.../ är förhindrade att delta på grund av att de representerar arbetsgivaren”.

Man berättar för tidningen att lönespridningen på samma arbetsplats kan vara 10 000 kronor i månaden – för personer som gör samma jobb – att poliser som kommer från andra delar av landet fått gå ned 2 500 kronor i lön, att poliser med sex år i yrket fortfarande bara har 300 kronor över ingångslönen. Många poliser har nu anmält sig som arbetssökande på Arbetsförmedlingen och det gäller inte minst de med längre erfarenhet något som polisassistent Therese Forslund, ser på med oro:

- Det är det som är faran, folk slutar och söker sig till andra yrken. Det är en brist för allmänheten som det bara finns unga, nyutbildade poliser som möter folk ute på gatorna. Det behövs en bredd, en mix med olika erfarenhet det är då vi gör vårt jobb bäst.

Andra poliser vittnar om krav på minskad övertid och att man fått överta uppgifter som civil personal tidigare gjort riskerar att leda till rättsosäkerhet; ”/.../rapportering som inte hinns med innan arbetsdagen är slut, får göras nästa arbetsdag, med de risker för glömska och därmed för rättssäkerheten som det kan innebära”.

Ett bra exempel på lokalt förankrad fördjupande journalistik är den serie artiklar Norrländska Socialdemokraterna presenterar i januari 2011. Tidningen har granskat, ”Sexhandeln vid gränsen”, ryska kvinnor från Murmansk anländer varje torsdag till en bar i finska Keminmaa där de säljer sex, för att sedan på söndagen återvända hem. Tidningen berättar, på ett uppslag den 3 januari, att man under ett års tid kartlagt denna sexhandel och mycket talar för att den ryska maffian är inblandad. Så här inleds den första artikeln i den granskande serien:

Till Peyton place, som är en karaokebar i Keminmaa, anländer så gott som varje torsdag mellan åtta och tio kvinnor från Murmansk. En halv dag har de då spenderat på träbänkar i en vit eller svart liten minibuss som skakat fram längs de sämre underhållna vägarna på väg mot väst. Framme vid Peyton place väntar kunder som ofta i förväg och via internet bokat kvinnorna. Alla kvinnor arbetar under fingerade namn.

Peyton place ligger i ett köpcentrum och sexhandeln sker, enligt tidningen helt öppet. Men sådan handel förekommer också på andra platser, till exempel på en rastplats längs E4 i Aavajoki, 14 kilometer väster om Haparanda. Trots denna öppenhet är det svårt för polisen att beivra brott och spaningsarbetet kräver stora insatser. Ingen tycks veta hur omfattande sexhandeln är. Vad man dock vet är att det är brist på tips, vittnen och bevis, och en vidöppen gräns gör polisens och tullens arbete svårt. Joel Tapani, vid polisens underrättelsetjänst i Haparanda säger till NSD:s reporter:

- Man måste nästan vara i samma rum och se när pengarna lämnas över, den här formen av brottslighet är oerhört svår att bevisa.

Keminmaa ligger bara dryga två mil från Haparanda och kvinnorna syns ofta på den svenska sidan gränsen, men då sexköp är lagligt i Finland reser svenska män över gränsen, sexturism likt den i Thailand. Men trots att detta är väl känt finns inte en enda dom där någon i Norrbotten dömts för brott vad gäller sexköp och sexhandel.

Men nu åtalas två Haparandabor för koppleri respektive sexköp, skriver NSD den 5 januari, den första rättegången i Norrbotten efter polisens särskilda satsning mot sexhandel. En 58-årig man misstänks för koppleri, något han förnekar, och en två år äldre man för köp av sexuell tjänst. 60-åringen förnekar inte att han betalat ettusen kronor för en kvinnas sexuella tjänster, något han, enligt polisförhöret, kommenterat på följande sätt: "Ska jag betala böter för att ha knullat någon gång".

Den 7 januari presenterar tidningen sitt fjärde stora reportage om sexhandeln vid gränsen. Man kan nu berätta att också kvinnor bosatta i Norrbotten säljer sex och erbjuder eskorttjänster. I reportaget intervjuas Anna Ivaska som är analytiker vid polisens underrättelsetjänst och berättar om ett svårt och tidsödande arbete, men också om att den särskilda satsningen givit resultat:

- När vi får in tips bearbetar vi dem enligt våra rutiner, men vi får inte in särskilt mycket information./.../ att bedriva spaning är väldigt svårt och är otroligt resurskrävande.
- Vi följer informationsflödet på internet och är även ute i nattlivet, och visst förekommer prostitution också bland norrbottningar. /.../ Men vi kan konstatera att annonseringen har minskat avsevärt, detta till följd av att köpare blivit lagförda.

Som vi kan se av dessa två exempel bygger också den mer fördjupande journalistiken i hög grad på polisens medverkan. Poliser är de viktigaste informationskällorna men de ger också ett stort mervärde genom att kunna sätta in enskilda händelser och uppgifter i ett större sammanhang; de ger riktning och orientering åt det redaktionella arbetet. Redaktionernas och reportrarnas insatser skall inte förringas, men utan polisens expertis och vilja att berätta skulle man svårigen ha kommit så långt med journalistiken. Tillsammans pekar nyhetsredaktioner och polismyndigheter ut samhällsproblem, definierar dessa problem och presenterar, om än inte alltid lösningar, så i alla fall möjligheter.

Negativ och kritisk journalistik

Det är en vanlig kritik mot medierna och nyhetsjournalistiken att den är negativ, att det mest sysslar med sådant som handlar om samhälleliga eller individuella problem och kriser; mord och våldtäkter, krig och tortyr, svält och sjukdomar. Därmed skulle journalistiken ge en snedvriden bild av ”verkligheten”.

Den avgörande frågan är förstås hur denna journalistik upplevs av mediepubliken. Men om – och hur – påverkan sker är en mycket komplicerad fråga och en fråga som är mycket svår att undersöka, att få ett vetenskapligt svar på. Vad man dock kan säga är att vi mediekonsumenter tenderar att betrakta det som medierna behandlar som något viktigt, det som vi i inledningen till den här rapporten beskriver som dagordning eller agendasättande.

Men det finns också forskning som visar att vi dessutom tenderar att överta nyhetstexternas ”vinklingar”, vi tycks också bedöma något på samma sätt som medierna bedömer detta något.²⁰ Om medierna under en längre tid, ofta återkommer till samma ”fråga” på samma sätt, skulle vi nyhetskonsumenter så att säga överta denna mediernas bedömning både av vad som anses vara viktigt och på vilket sätt detta är viktigt.

Alltså, om den dagliga medierapporteringen om polisen ofta skulle vara inriktad mot – eller gestalta – polisen i negativa termer kunde man dra slutsatsen att detta, åtminstone på sikt, skulle påverka allmänhetens bild av polisen. Det skulle med andra ord bli ett trovärdighetsproblem. Vad

---

²⁰ Se till exempel: McCombs, M (2006): Makten över dagordningen: om medierna, politiken och opinionsbildningen. SNS förlag.

ett sådant trovärdighetsproblem skulle bestå i avgörs då förstås av karaktären på rapporteringen, om det till exempel skulle röra enskilda polisers uppträdande, kåren i sin helhet, eller bristande rutiner och kompetenser. I det sista fallet skulle kritiken fokusera på det vi i den här rapporten beskriver som effektivitet.

Vi har redan redovisat att andelen negativa artiklar om polisen är mycket liten, det är till och med så att det sällan förekommer ens särskilt många enskilda negativa yttranden om polisen (strax skall vi fördjupa oss i några av dessa).

Detta om negativ journalistik. Kritisk granskning då? Ja, det är inte detsamma som negativ journalistik. Att journalistiskt kritiskt granska någon företeelse innebär att man går på djupet, att man försöker undersöka och gestalta något på så sätt att olika perspektiv kommer fram och att man använder kunskap från flera olika håll. Vi har tidigare talat om sådan journalistik som grävjournalistik. Att bli kritiskt granskad innebär inte automatiskt att man blir negativt beskriven. Man kan tänka sig att någon nyhetsredaktion bestämmer sig för att undersöka hur effektiv polisen är när det gäller att klara upp vardagsbrott. Det visar sig att upplärningsprocenten är låg, men att detta beror på faktorer som inte kan lastas den enskilda myndigheten eller hur man arbetar på denna myndighet. Istället kunde granskningen visa att det är faktorer utanför myndighetens kontroll som är det som i första hand avgör. En sådan kritisk granskning kunde till och med tjäna som något positivt, man får upp en fråga på bordet där allmänheten får veta de verkliga orsakerna till det som till en början uppfattades som något negativt.

Men precis som med den negativa journalistiken så är, som vi redan sett, sådana fördjupningar som kan betecknas som grävande mycket sällsynta, vardagsjournalistiken utmärks av det motsatta – de snabba nyhetsreferaten. Att gräva är dyrt och komplicerat och alla nyhetsredaktioner kämpar med knappa resurser när det gäller pengar, personal och tid.

Misshandel och kränkningar

Låt oss då mer konkret lyfta fram något av den journalistik som i den här delstudien fått ett minus på vårt AB-index. En snabb sammanfattning visar att det finns tre huvudkategorier: I den första finner vi artiklar om enskilda poliser som brutit mot normer för professionellt uppträdande eller gjort sig skyldiga till brottslig verksamhet. I den andra finns artiklar som påvisar misstag eller slarv i utredningar eller rör felaktiga och tveksamma polisiära bedömningar. I den tredje kategorin finns kritiska artiklar mot det vi kan kalla polisen som myndighet på en mer övergripande nivå.

NWT berättar den 2 februari om en polis i Värmland som åtalats för misshandel av en kvinna: ”Kvinnan flydde barfota från bostaden. Polis åtalad för misshandel”. Enligt åtalet har polisen

misshandlar kvinnan minst tio gånger genom att ”/.../slå henne med knytnävsslag mot överkroppen, ge henne tre örfilar i ansiktet, dragit henne i håret, knuffat och tryckt till henne”. Polisen är också åtalad för att olagligen ha slagit i polisens datasystem.

Här har vi ett typiskt referat, en rutinartikel som helt och hållet bygger på offentliga dokument. Men ett åtal mot en polis har högt nyhetsvärde och redan dagen efter följs artikeln upp:

”Brottsmisstänkt polis kan ha sökt efter information om vittnen”. Nu ligger fokus på det misstänkta olaga dataintrånget, enligt åklagaren har polismannen sökt efter uppgifter på personer som figurerat i

VÄRMLAND: Kvinnan flydde barfota från bostaden

Polis åtalad för misshandel

En polis i Värmland har åtalats för misshandel av en kvinna i hans bostad och för dataintrång, genom att han ett 50-tal gånger har gjort slagningar i polisens datasystem på tio personer – och sig själv.

■ Det var i somras som han enligt åtalet misshandlade kvinnan genom att minst tio gånger slå henne med

knytnävsslag mot överkroppen, ge henne tre örfilar i ansiktet, dragit henne i håret, knuffat och tryckt till henne.

Kvinnan tvingades till slut fly från bostaden, barfota och lätt klädd.

Slagen har gett henne smärta och ömhet på kropp och huvud. Hon har också fått ett stort antal underhudsbildningar på armar, vänster axel, nacke, benen, bröstkorgen, vänstra

låret och underben, samt skrapmärken på ankel och lår.

Dataintrång

De olagliga slagningarna i polisens datasystem har skett under första halvan av 2010. Förutom de 50-talet sökningar på ett tiotal personer, har han också gjort 15 slagningar på sin egen person.

Den misshandlade kvinnan är också kallad som

vittne, då hon ska ha närvarat när polisen gjorde de olagliga slagningarna i datasystemet, och då fått ta del av uppgifter om de personer som polisen sökt uppgifter om.

OLA BJÄRNEK
054-10 97 18
ola.bjarnek@vrt.se

xtravaga

den misshandelsutredning som pågått mot honom. Förutom åklagare får Värmlandspolisens personalchef uttala sig och vi får också veta att polismannen omplacerats: ”Han får inte arbeta i yttre tjänst och inte utreda vissa ärenden”.

”Jag känner mig både kränkt och våldtagen”, lyder en rubrik i NSD den 7 oktober. Ett helt uppslag ägnar tidningen då åt tre kvinnor som anklagar polismän i Gällivare för brutalitet och övervåld.

Uppslaget domineras av två artiklar och två stora fotografier; den inledande artikeln bygger på kvinnornas berättelse. De, en lärare, en tandsköterska och en studerande, hade besökt ett hotell för att äta, umgås och ha trevligt, berättar tidningen. Men kvällen slutade med att polisen omhändertog de tre kvinnorna på ett sätt som beskrivs så här: ”Kvinnorna visar skrapår, blåmärken och svullnader på ben och armar. Byxor blev söndertrasade och kvinnorna förstår inte varför de manliga poliserna utövade sådant våld mot dem.” En av dem berättar:

- Vi är 160 långa. Det var övergrepp, misshandel, förnedring. Det var så orealistiskt, man trodde man befann sig i en polisstat och inte i Gällivare./.../ Jag har aldrig i hela mitt liv blivit så kränkt och misshandlad. Jag kände mig bokstavligen våldtagen och hade dödsångest.

Denna huvudartikel är alltså ett referat av kvinnornas beskrivning av vad som inträffat och där de själva i, som vi ser ovan, målande ordalag beskriver den hemska kvällen. Därefter övergår tidningens reporter till att ge polisen plats att kommentera: ”Ofta är det så att man har olika syn på vad som inträffat”. Det är polisens områdeschef i Norra Lappland, Håkan Alsélin, som

berättar att det i polisens värdegrund ingår att vara hjälpsam och stödjande – och det är en värdegrund man arbetar efter. Han säger:

- Det är tråkigt att det händer sådana här saker. Jag skall ta kontakt med mina befäl på en gång, så får de tala med berörda polismän. Vi vill ha ett högt förtroende hos allmänheten för att öka tryggheten hos medborgarna.

Också denna artikel är ett referat, det är Alselind som får berätta hur polisen arbetar när den här typen av anmälningar kommer in. Han får beskriva arbetsgången (han kan förstås inte uttala sig om fallet i fråga), han uppger att han tycker att det är bra att, ”/.../det kommer in åsikter och synpunkter/.../” och han betonar vikten av en öppen polis:

- Man ska våga granska polisen som organisation, det är självklart i en rättsstat och det är självklart även i Gällivare. Jag förutsätter att poliserna gjort ett bra arbete, men vi måste även vara så öppna och ärliga att vi granskar om fel har begåtts.

Också detta är ett bra exempel på en typisk journalistisk metod, så kallad ping-pongjournalistik. Vi har två parter som båda får uttala sig och även om polisen i det här fallet inte kan kommentera själva händelsen, kan man, och får man, berätta om vad man gör, och hur man skall vara. Reportern refererar, redaktionen upplåter plats och läsaren får själv försöka göra en bedömning. Man kan säga att tidningen här blir en form av anslagstavla för två parter, varav den ena en upprörd allmänhet och den andra en inkännande, öppen och medborgarorienterad myndighet. Frågan är om detta i grunden ger en negativ bild av polisen, någon (kritiskt) granskning är det dock knappast.

Det journalistiska formatet i den andra typen av negativa artiklar är mycket likt det format vi visat ovan, två parter ger sina versioner av en händelse. Nu gäller det dock frågan om polisen gör sitt jobb, eller om man gör det på rätt sätt.

Vi har redan – när vi gav exempel på uppföljningar – visat hur detta slags nyhetsrapportering ser ut, men vi tar nu upp ett par liknande fall där polisens sätt att arbeta, åtminstone delvis, ifrågasätts.

Vill bli bättre på allt

”Kritik mot polisen efter Davids död” lyder en rubrik i Nya Wermlands-Tidningen den 1 februari 2011. Ungefär ett halvår tidigare försvann den 18-årige David från Filipstad och trots flera larmsamtal dröjde det flera dagar innan han återfanns – då var han död, ihjälfrusen. Och det var inte polisen som lyckades finna honom utan en privatperson med räddningshund. Efter polisens misslyckade insatser, som JO-anmälts men anmälan är avskriven, har en utvärdering genomförts och det är denna utvärdering som tidningen nu presenterar.

redaktion och för reportrar att tränga in i eventuella felaktigheter eller kompetensbrister i polisarbetet. Det blir istället allmänheten som får träda fram – som vittnen eller som drabbade – och så att säga stå för kritiken (det finns gott om mycket kritiska inlägg på tidningarnas insändarsidor, till exempel i fallet med den försvunna kvinnliga prästen).

Nyhetsredaktionerna och nyhetsreportrarna placerar sig oftast i en position som neutrala berättare, ger plats för båda sidor, för fram andras kritik och låter polisen kommentera. Någon grävande, kritisk granskning är det knappast fråga om, snarare en, genom andra, refererande sådan. Som vi ser det – genom läsningen av dessa artiklar – blir polisiära misslyckanden eller påstådda felhandlingar tillfälligheter, eller mer eller mindre unika händelser, ”brott” mot det man kan kalla en normalitet. Det känns inte som om polisens effektivitet eller trovärdighet på något avgörande sätt ifrågasätts eller hotas.

Med dessa exempel har vi velat ge en översiktlig bild av det vi kallar mediernas vardagsjournalistik och denna journalistiks beskrivnings- och berättarmönster. Det är genom sådana beskrivningar och berättelser vi medborgare i allmänhet möter polisen och polisens arbete, det är via dessa mediegestaltningar – i synnerhet från de lokala och regionala morgontidningarna – våra bilder av polisen och polisens arbete formas.

Kap. 2: Dagens Nyheter – en lokaltidning i storstan'

Hur representativa är då de landsortstidningar vi tidigare analyserat för hur de svenska tidningsmedierna gestaltar polisen? För att få en jämförelse har vi även undersökt en storstadstidning; Dagens Nyheter. Här har vi koncentrerat undersökningen till den första veckan i varannan månad. Vår avsikt var att starta med januari 2011 men det visade sig besvärligt då DN inte kunde tillhandahålla tidningar från denna månad i pappersformat. Därför är vårt artikelunderlag hämtat från mars, maj, juli, september, november samt december månad år 2011.

Kritik kan riktas mot att de ovan redovisade urvalskriterierna olyckligt nog missade en väsentlig del av DN:s rapportering av polisens arbete under 2011. Den 19:e september inleddes nämligen en artikelserie kallad *Polislarmen*. Artikelserien kom att omfatta 16 artiklar varav tolv publicerades under 2011. Dessa tolv artiklar har vi därför i efterhand låtit ingå i studien, de behandlas sist i detta kapitel.

En annorlunda nyhetsvärdering

Det visar sig snart att den journalistik som bevakar polisens arbete inte är lika högt värderad i storstadspressen som i de undersökta landsortstidningarna. Under de 26 undersökta veckorna återfinns i DN endast 27 artiklar som behandlar polisens verksamhet – liksom då landsortstidningarna analyserades har vi uteslutit korta notiser av typen *blåljus*. På helårsbasis motsvarar det cirka 54 artiklar²¹ vilket i och för sig är jämförbart med Barometerns 52 artiklar – men långt under Norrländska Socialdemokratens 73 artiklar och Nya Wermlands Tidnings 94 artiklar.

Det som utmärker just DN är att den tidigare, tillsammans med Svenska Dagbladet, har haft rollen som rikstidning. Den betraktas fortfarande av många som en rikstäckande tidning men den ambitionen har inte längre ägarna, det vill säga Bonnierkoncernen. Dagens Nyheter är idag i första hand en tidning för Stockholmsregionens läsare vilket också avspeglas i innehållet. Tittar man på det nationella materialet så är det i huvudsak händelser i regionen som det rapporteras om. Visserligen förekommer det frekvent att artiklar i DN behandlar händelser som sker på geografiskt avstånd. För att ta några exempel har de flera gånger skrivit om skotten i Malmö och om Backabranden. Det som utmärker sådana händelser som sker på avstånd runt om i Sverige är dock att de måste ha ett betydligt större allmänintresse än vad som krävs av händelser i närregionen.

---

²¹ Då är inte de tolv artiklarna som ingår i *Polislarmen* inräknade.

Samma nyhetsvärdering kan ses i de tre landsortstidningarna, de rapporterar också om händelser utanför sitt täckningsområde. Kravet är dock att nyhetsvärdet är så högt att nyheten intresserar tidningens lokala läsekrets. Detta nyhetsvärde styrs bland annat av den känsla av kulturell, tidsmässig och geografisk närhet som mediernas publik kan uppleva och som kan förklara varför en bilolycka med två döda i närregionen har ett högre nyhetsvärde än vad en tågolycka med 50 döda i Indien har. Denna medielogik, tillsammans med ökande distributionskostnader, förklarar också varför DN har övergett ambitionen att vara en rikstäckande tidning och istället har valt att profilera sig som en storstadstidning med ökad regional täckning. Att DN har många läsare utanför Stockholmsregionen förändrar inte detta. Redaktören Eric Ljunggren uttrycker det på detta sätt:

- Det är ingen hemlighet att en absolut majoritet av DN:s läsare bor i Stockholm, men vi vet att resten av våra läsare är intresserade av vad som händer här²².

Stockholmsdelen – framgångskonceptet lokala nyheter

DN har dessutom stärkt sin profilering genom att införa en Stockholmsdel som utkom för första gången den 19:e september 2011, det vill säga mitt i vår studie. En nyhet som lanserades i den nya delen är ”Polisnotiser”, där DN följer polischefen Peter Ågrens twitterflöde och publicerar valda delar i en egen spalt. Denna typ av korta notiser omfattas som tidigare sagts inte av studien men som fenomen är *Polisnyheter* intressant eftersom det visar på ett ökat intresse för polisens vardagsarbete. Däremot innebär Stockholmsdelen som företeelse en anpassning till en mer lokal medielogik vilket leder till ett starkare intresse för polisens arbete, något som i sin tur leder till den typ av medial bevakning av polisen som vi sett i landsortstidningarna och som vi kallar vardagsjournalistik.

Det gav en tydlig effekt vad gäller rapportering kring händelser som innefattar polisen. Nio av delstudiens 27 artiklar publicerades under perioden 1:a mars till 18:e september. De andra 18 artiklarna publicerades mellan 19:e september och 31:a december, över hälften av dessa återfanns i Stockholmsdelen.²³

DN:s bild av polisen

Generellt kan sägas att artiklarna är kortare än i landsortspressen, många har ett format som genremässigt ligger mitt emellan notisen och nyhetsartikeln. Det innebär bland annat att polisen får färre pratminuter men det betyder inte i sin tur att de utmanas av andra aktörer, dessa är också

---

²² <http://www.dn.se/nyheter/sverige/premiar-for-nya-dn>

²³ Inte heller här är de tolv artiklarna som ingår i artikelserien Polislarmen inräknade.

markant färre än i landsortstidningarna. En övervägande majoritet av artiklarna är neutrala. Texterna återger torrt och sakligt vad som har hänt, något som blir en följd av artiklarnas korta format. De lite längre artiklarna uppvisar ungefär samma vardagsjournalistiska genre som vi kunnat se i landsortstidningarna. Här förekommer emellanåt flera aktörer även om polisen är den som oftast dominerar. Pratminus används för att ge ”kött och blod” åt en händelse, de flesta av dessa pratminus ges till polisen.

Antalet texter som beskriver polisen på ett negativt sätt är något fler än i landsortspressen. Ätta av de 27 texterna innehåller någon form av kritik mot polisen. Utifrån en analys med hjälp av AB-index är två av dessa ändå positiva, de övriga sex är övervägande negativa.

Det totala AB-indexet för de 27 texterna i DN hamnar ändå på +20. Resultatet skiljer sig tydligt från landsortstidningarnas +35, +30 och +33, ändå är det ett resultat som speglar en fördelaktig gestaltning av polisen i DN.

Två av texterna sticker ut på så sätt att det inte är några nyhetsartiklar. Det handlar dels om en debattartikel, dels om en insändare. Debattartikeln har rubriken *Tidningarnas tipspengar till enskilda poliser är mutbrott* och återfinns på DN:s debattsida söndag den 11:e december. Författaren Claes Sandgren som är professor i civilrätt och ordförande för IMM, institutet mot mutor, ifrågasätter meddelarskyddet. Han kräver lagändring så att det går att efterforska enskilda poliser som låter sig mutas av medierna till att läcka hemlig information. Även om han också hårt kritiserar journalister och redaktioner så är läckande poliser de som är den huvudsakliga måltavlan. I insändaren med rubriken *Poliserna borde bestraffas kollektivt* (6/9) följer skribenten upp ett nyligen sänt avsnitt av *Uppdrag granskning* som tar upp att värdesaker och pengar som förvaras hos polisen försvinner. Dessa två texter är alltså starkt kritiska och ger inte polisen eller andra aktörer utrymme att bemöta eller niansera kritiken. Bortser man från dessa två texter och enbart låter nyhetsartiklarna bestämma AB-index går detta upp något och hamnar på +25.

En artikel som inte någonstans i sin text direkt kritiserar polisen utan istället präglas av en strikt neutralitet är artikeln här intill från den 7:e maj. Artikeln har rubriken *Fyra polismän sitter häktade för*

Övriga kritiska artiklar är *Poliser misstänks ha stulit från brottsoffrer* (1/9) och rapporterar från del avsnitt av *Uppdrag granskning* som föranledde den kritiska insändaren ovan. Den 4:e september har DN reserverat uppslaget på sidorna 6-7 åt artikeln *Skövling av träd fall för polis*. Här är inte polisen huvudaktör, artikeln kommer med för att polisen nämns redan i ingressen. Artikeln handlar om en man som misstänks för att ha låtit ta ned en mängd träd framför sin nybyggda villa för att få utsikt över vattnet. Aktörerna består av politiker, åklagare och upprörda medborgare. Den kritik som riktas mot polisen och som framstår som allvarlig är att trädskövlingen anmälts två gånger, en gång av en privatperson och en gång av kommunen. Båda gångerna har polisen valt att lägga ned utredningen men nu har alltså en åklagare valt att återuppta den.

[illegible]

På frågan om systemet kan leda till ett utökat övervakningssamhälle svarar Lidö:

- Jag kan inte se att det skulle bli det. De register som är aktuella att kontrollera mot nu kommer bara att ge svar på frågor som om bilen är efterlyst, oskattad, har körförbud och om körkort saknas.

Även om inte Björn Lidö ser någon anledning till oro borde en normalt engagerad journalist reagera på tempusproblematiken i meningen ”De register som är aktuella att kontrollera mot nu...” och det hade inte varit ologiskt att låta någon kritisk aktör uttala sig om risken av huruvida man i framtiden möjligen kommer att finna det lämpligt att köra uppgifterna även mot andra register. Men artikeln ger inte utrymme åt några konkurrerande aktörer som eventuellt skulle vilja utmana hans tilltro.

Ekonomiska villkor inverkar på gestaltningen

Artikeln om automatisk nummerskyltsavläsning är ett exempel på en idag ganska vanlig form av kostnadseffektiv skrivbordsjournalistik. I det här fallet har journalisten bearbetat en annan publikations (Ny Teknik) text. Därefter har han lagt till en faktaruta med lite statistik varpå han bestämt sig för att vinkla på övervakningssamhället. Han lyfter luren och skaffar sig några pratminuter från polisen och därmed är han ett steg närmare dagens beting. Polisen, i det här fallet Lidö, får alltså ett problemformuleringsprivilegium i och med att han inte behöver dela artikelns utrymme med några andra aktörer. Formatet styrs av skribenten men polisen kan påverka och lägga tillräkta. Polisen får med andra ord förmånen att i hög grad styra gestaltningen av sig själv – mycket beroende på journalistikens ekonomiska villkor vilket ofta leder till att källorna får ett övertag över journalisterna.

I en annan och betydligt mer kritisk artikel från den 10:e december rapporteras att justitieombudsmannen nu riktar skarp kritik mot att polisen tvångsutvisade en man till fel land. Den iranska medborgaren utvisades till Irak. I samma tidning rapporteras om att en åklagare överklagar en våldtäktsdom mot en polis. Syftet är att ge polismannen strängare straff.

En skillnad mellan landsortstidningarna och den undersökta storstadstidningen är att det i huvudsak inte förekommer några ”feel-good-artiklar” i DN. Med feel-good-artiklar menar vi artiklar av den typen som i Barometern beskrev hur lilla treåriga Alvin fick sitta på polisens motorcykel eller då det beskrevs hur polisen räddade en igelkott. Det enda undantaget är från den 2:a maj då en artikel av feature-karaktär publiceras. I *Tuff insats av polisen – på egna stationen* intervjuas chefen för utredningsjouren på Södermalms polisstation, Therese Johansson. Anledningen är att stationen utsetts till vinnare i en tävling med titeln ”Årets fulaste kontor”.

Intervjun är lättsam och läsarna får veta att vinsten bestod av ett antal insatser som ska förbättra arbetsmiljö och trivsel.

På frågan om vad som bidragit till att ”förära” dem priset får vi veta:

- När tävlingsarrangörerna var här och tittade tyckte de att vi hade en mycket tuff arbetsmiljö: mycket människor i rörelse, telefoner ringde, polisradio ständigt igång, och alla pratade med varandra samtidigt som man skulle läsa på datorskärmarna, berättar Therese Johansson.²⁶

Som en del av priset läggs nu ljuddämpande mattor in och det sätts upp gardiner. Tävlingsarrangörerna har skapat en liten matplats så att poliserna nu kommer att slippa sitta vid sina skrivbord när de ska äta.

Genom denna typ featuretexter får poliserna ett mänskligt ansikte. De blir några vi identifierar oss med och kan sympatisera med. Vi kan med lätthet ta till oss och förstå deras enkla behov och önskemål.

I övrigt varierar de neutrala eller positiva artiklarna från korta sakliga texter till mer omfattande artiklar som beskriver att polisen varit framgångsrik i att lösa brott. I den senare typen av artiklar framhävs polisen som en effektiv organisation vilket ofta förstärks av att poliser får framträda med pratminut. På så sätt får polisen ”ett ansikte” vilket förmodligen är betydelsefullt ur förtroendesynpunkt. Artikeln nedan beskriver hur polisen arbetar för att stärka bevisen mot en häktad 41-åring som sitter häktad för att ha tagit sexkontakter med barn via Internet. Hittills har nästan 60 barn och vuxna kontaktat polisen under utredningen.

Vi har fått kontakt med en del barn som vi vill förhöra. Eftersom det är känsliga frågor vill vi först skapa en så bra förhörmiljö som möjligt, säger kriminalinspektör Christer Axling, utredningsledare vid Södertörnspolisen. Vi har också fått kontakt med andra barn som har blivit utsatta över nätet av andra personer.²⁷

Artikeln är ett exempel på en text som beskriver hur effektivt och framgångsrikt polisarbete leder till att brott blir lösta och allmänhetens trygghet ökar. Denna typ av artiklar lyfter fram polisens värdegrund och påverkar den mediala bilden av polisen på ett önskvärt sätt.

---

²⁶ DN 2011-05-02, sid. 12

²⁷ DN 2011-09-02, sid. 11

Polisens e-post till barn gav nya tips om sexbrott

Polisens e-postfråga om sexbrott mot barn har gett resultat. Hittills har nästan 60 barn och vuxna hört av sig i den stora utredningen om en 41-årig man som tog sexkontakter med flickor på nätet. Nu ska flera barn förhöras.

Vi har fått kontakt med en del barn som vill förhöra. Eftersom det är känsliga frågor vill vi först skapa en så bra förhörmiljö som möjligt, säger kriminalinspektör Christer Axling, utredningsledare vid Södertörnspolisen.

Han vill inte berätta exakt hur många nya barn polisen ska förhöra.

DN berättade i förra veckan om mannen, bosatt i en förort söder om Stockholm, som har suttit häktad sedan april. Han har under

flera år tagit kontakt med flickor på nätet. De har varit mellan 7 och 18 år gamla.

NÅGRA AV DEM HAR han sedan träffat och han är misstänkt för grov våldtäkt, våldtäkt och olaga frihetsberövande. Han är också misstänkt för sexbrott mot flickor han endast har haft kontakt med på nätet. Han har fått några att posera framför webbkameran, ibland mot betalning.

Ett problem i utredningen har varit att få kontakt med alla som har blivit utsatta. Den enda som självmant hörde av sig var den 15-åriga flickan som anmälde mannen för grov våldtäkt och olaga frihetsberövande. Ingen annan flicka har hört av sig på eget initiativ.

I en dator hittade polisen cirka 800 e-postadresser som mannen

har haft kontakt med. Därför prövade utredarna en ny metod. De skickade en förfrågan till alla adresser för att se om några gick till andra barn som blivit utnyttjade.

Nu letar polisen fler offer för 41-åringen

DN 26 augusti.

NU HAR POLISEN fått in cirka 60 nya tips i ärendet. Några kommer direkt från barnen, några från deras föräldrar.

– Vi har också fått kontakt med andra barn som har blivit utsatta över nätet av andra personer, berättar Christer Axling.

Han räknar med att utredningen ska vara klar om cirka en månad.

STEFAN LISINSKI
stefan.lisinski@dn.se 08-738 21 44

BAKGRUND

41-åringen sökte sina offer på nätet

Den 41-åriga mannen misstänks för att i flera år ha sökt unga flickor på nätet, flickor som han sedan utnyttjat sexuellt.

Mannen, som är bosatt söder om Stockholm, har enligt polisen uppgivit sitt riktiga namn i olika chattforum och sedan fått ett ännu okänt antal flickor att posera framför webbkameran. Han misstänks också ha träffat flera av dem i verkligheten.

Polisen har kunnat kartlägga mannens verksamhet fyra år tillbaka i tiden. 2008 bytte han dator och om den misstänkta brottsligheten pågått längre tillbaka i tiden är okänt.

DN

Avslutningsvis måste påpekas att det inte bara skrivs insändare på grund av att skribenterna är ilskna och missnöjda med polisen. Under "Skriv i DN" den 7:e november hittar vi insändaren *Polisen blev min ängel* där en 76-årig kvinna från landsorten beskriver hur hon vid ett besök i Stockholm övervåldigades av den täta trafiken. Hon körde osäkert och blev stoppad av en civil polisman. Efter att hon för polismannen visat att hennes osäkerhet inte berodde på rattonykterhet beskriver hon hur "Den från början mycket stränga polisen sade 'följ efter mig'" och därefter lotsade henne till hennes mål på Valhallavägen. "Han var verkligen en räddande ängel".

Reportageserien "Polislarmen"

Det är fredagskväll i jämtländska Hammarstrand. En silverfärgad Audi vinglar förbi genom samhället i riktning mot Sollefteå. Körstilen är typisk för en rattfylla och en trafikant larmar polisen som omedelbart ger ärendet högsta prioritet. Chanserna att stoppa föraren är sannolikt goda, eftersom ledningscentralen får uppgifter om både registreringsnummer och var bilen befinner sig.

Fem minuter senare förändras plötsligt polisinsatsen och talet "128" noteras i händelserapporten.

Det är polisens interna kod som avslöjar att ärendet har lagts ned och att det inte längre prioriteras. Orsaken är resursbrist.

Ovanstående text är hämtad från artikeln *Offren larmar – men ingen kommer*. Den publicerades 19 september i Dagens Nyheter och inledde artikelserien Polislarmen som granskade hur polisen

använder sina resurser. Som redan nämnts i kapitlets inledning kom serien att omfatta 16 artiklar varav tolv publicerades under 2011.

Artikelseriens utgångspunkt är de ökade anslag som riksdagen ställt till polisens förfogande, medel som avsett att göra polisen mer synlig och effektiv. I artikelns inledning beskriver DN bakgrunden på följande vis:

Polisen fick flera miljarder av staten för att öka tryggheten i samhället. Ändå struntar de i tusentals larm om året – på grund av resursbrist, visar DN:s granskning. Bland fallen finns till exempel pågående skadegörelse, inbrott och misshandel.

Mot bakgrund av exemplet med den misstänkta rattfylleristen som inte fanns resurser att stoppa berättar artikelförfattaren att polisen mellan 2006 och 2010 fått 3,4 miljarder i extra anslag vilket har gjort att polisen kunnat utöka sina anställda med 16 procent. 2010 anställde polisväsendet sin 20 000:e polis. Trots detta, menar artikelförfattaren, hade polisen inte resurser att rycka ut vid 6427 tillfällen under första halvåret 2011.

POLISLARMEN

Offren larmar - men ingen kommer

Publicerad 2011-09-19 07:19

Busschauffören Anders Stenlunds buss besöks, men polisen kom aldrig.

Foto: Magnus Hallgren

Artikeln radar upp ett antal exempel på larm som polisen inte haft tid att rycka ut på. Bland annat berättas om ett tillfälle då en buss besköts utan att polisen ryckte ut. Artikeln illustrerar denna händelse med bilden ovan som visar busschauffören Anders Stenlund.

Summan av textens innehåll är mycket kritiskt även om texten är rapporterande och tonen i huvudsak neutral. Polisen, här representerad av chefen för Jämtlands länskommunikationscentral, ges ett visst utrymme. Det är emellertid en polis som är kritisk och menar att polisens resurser fortfarande är för låga vilket gör att artikelns kritiska utgångspunkt snarare förstärks än mildras. Detta trots att aktörers möjlighet att själva uttala sig normalt sett räknas som något positivt ur

aktörens perspektiv då man analyserar en text med hjälp av AB-indexmetoden. Denna konflikt kan ses i flera av de tolv artiklarna och beror på att det inte är ”polisen” i sin helhet som ställs mot medborgarnas intressen. Istället sker en polarisering där motsättningen mellan en central polisledning och ”poliserna på fältet” lyfts fram. Man kan dra paralleller till cykeltipset som försvann i fallet med den försvunna Råneåbon som vi behandlade i kapitel ett, det vill säga det går inte att anklaga de hårt arbetande poliserna på fältet för att man inte rycker ur på alla larm. Istället riktas kritiken mot de poliser i ledande ställning som borde fördela resurserna på ett mer effektivt sätt. Denna uppfattning förstärks också i artikeln då kriminologen Jerzy Sarnecki som säger att:

- Polisen måste använda sina resurser på ett bättre sätt.

Av artikelns 13 utgångar är över hälften, sju stycken, negativa. Tre är neutrala och polisen får uttala sig i tre. Det ger ett negativt AB-index: -31.

Denna inledande artikel följs sedan upp av liknande artiklar. Alla är dock inte lika negativa. Artikeln *Polisen efter larmmissarna* berättar om att polisen inte kände till hur många de larm var som inte föranledde åtgärder. Från Rikspolisstyrelsens sida visade man genom egna uttalandena i artikeln att man tog allvarligt på DN:s uppgifter istället för att försöka tona ned problematiken. Detta gjorde att artikeln uppvisade ett AB-index på +25.

I nästa artikel *Polisen: Vi vill hjälpa till – men kan inte* förstärks polariseringen mellan den centrala polismyndigheten och de aktiva poliserna ”på fältet”. Artikeln är mycket kritisk mot hur de nya resurserna används. Genom journalisten text i kombination med uttalanden från poliser ute i verksamheten förmedlas en bild av att antalet poliser på fältet knappt ökat trots de förstärkta ekonomiska resurserna. Istället har dessa ”fått andra uppgifter som att svara i telefonen eller sitta i receptionen”.²⁸

Vi är frustrerade för att vi inte räcker till – vi är för få i yttre tjänst. Vi vill åka på de akuta jobben – vi vill ju finnas där för allmänheten. Att hjälpa, skydda och ställa till rätta är ju anledningen till att vi finns, säger Patrik Gustafsson, yttre befäl i Roslagens polismästardistrikt.

Liksom i Råneåfallet klarar sig ”polisen”, det vill säga de poliser som den nämnda allmänheten kan tänkas behöva hjälp av i vardagen, helskinnade i artikeln. Istället drabbar kritiken en diffus och centraliserad (och förmodat byråkratiserad) ledning. Artikeln skapar av ”polisen på gatan” och allmänheten ett *vi* som ställs mot ett *dem*, den gemensamma motståndaren polisbyråkraterna.

---

28 Polisen: Vi vill hjälpa till – men kan inte DN:s nätupplaga 2011-09-21

Det leder till att artikeln trots allt framställer polisen i en relativt god dager, vilket resulterar i ett AB-index på 0.

Några andra artiklar i serien gestaltar av samma anledning som ovan polisen på ett positivt sätt. *Frustrerande att inte räkna till* och *Man har rätt att kräva mer av oss poliser* uppvisar AB-index på +8 respektive +38. I *Polisen backar om redovisning* medger polisen att deras statistik inte speglar verkligheten. Trots detta är texten positiv ur polisens perspektiv, AB-index är högt som +50. Anledningen till detta är att hela artikeln är en intervju med kanslichefen Kalle Wallin på RPS. Även om polisen här medger att allt inte fungerar på bästa sätt är det ändå polismyndigheten som till fullo får definiera problemet. Det är alltså Kalle Wallin som oemotsagd får beskriva och förklara verkligheten.

I andra artiklar klarar sig polisen sämre. I *Kravet: Ny myndighet ska granska polisen* (AB-index -40) och i *Uppblåsta siffror över uppklarade brott* (-54) förekommer inga ”vanliga” poliser att sympatisera med. Istället har de ersatts av andra aktörer i form av kriminologer och lektorer vilka är mycket kritiska.

Två ”artiklar” i serien sticker ut från de övriga genom att de avviker från genren. *Anmälningar mot poliser utreds inte* är inte egenproducerad, istället är det en kort TT-rapport. *Hög tid att regeringen tar ansvar för polisens arbete* är en debattartikel skriven av Polisförbundets Lena Nitz. Anledningen till att dessa två texter inlemmats i serien kan antas vara att artikelserien ska ges intryck av att vara mer omfattande än vad den i själva verket är. Det skulle i så fall kunna kopplas till ekonomiska faktorer.

Artikelserien är ett exempel på den uppföljningsjournalistik som tidigare diskuterats i studien. Att kalla serien för fördjupningsjournalistik vore inte korrekt även om ett visst grävande uppenbarligen gjorts, exempelvis har DN kartlagt antalet larm och vilka åtgärder dessa har föranlett. Serien kännetecknas av redovisande texter i kombination med intervjuer och citat från enskilda poliser, kriminologer och andra forskare som huvudsakliga aktörer. Även om artikelserien är omfattande, om man jämför med landsortspressens motsvarigheter under den undersökta perioden, kännetecknas *Polislarmen* ändå av en kostnadseffektiv journalistik. Redovisande och rapporterande texter kompletteras med intervjuer. Att ringa upp en polis och

POLISLARMEN

Publicerad 2011-09-23 06:36

”Frustrerande att inte räkna till”

Många poliser upplever frustration över att inte hinna bli på alla larm.

Foto: Bertil Ericson / Scampix

ställa ett antal frågor och sedan skriva ned det hela enligt fråga-svar-tekniken är ett enkelt sätt att skapa en uppföljare – och kan göras till låg kostnad. Även om alltså Dagens Nyheter har större resurser än exempelvis Norrländska Socialdemokraten så är det endast undantagsvis som en journalist idag tillåts att lägga ned stora resurser på en nyhetstext. Redaktionernas dagliga arbete styrs av rutiner där texterna är ett resultat av utlagda ”nyhetsnät” avsedda att fånga upp de nyheter av intresse som nätets källor sitter på. Exempel på hur sådana nyhetsnät²⁹ och källor fungerar är telefonsamtalet till vakthavande befäl på polisstationen: ”Hej, vad har hänt under natten” eller promenaden förbi kommunalhuset för att kontrollera dagens diarieförda post. På det här sättet får journalisterna tillgång till information som kan omvandlas till nyheter. Samtidigt får källorna ut sin beskrivning av verkligheten vilket ofta skapar ett beroendeförhållande mellan journalister och källor, något som förklarar varför exempelvis polisen får så många pratminuter i nyhetsartiklar.³⁰

Men oavsett hur ekonomiska faktorer och rutinisering skapar nyhetstexter ser vi hur dessa texter i artikelserien *Polislarmen* bildar en ”följetong”, en i huvudsak sammanhängande berättelse om resurser som, om de inte används på rätt sätt, inte heller förbättrar verksamheten. Rätt eller fel (att fler administrativa tjänster tillsätts kan ju innebära att poliserna på fältet avlastas dessa typer av arbetsuppgifter) – detta är ändå vad texterna slutligen förmedlar.

Resultatet blir verklighetsbilder som också är en form av konstruktioner, inte påhittade nyheter men en journalistik som konstruerar en bild av vår omvärld utifrån sociala och organisatoriska mönster.³¹

Hur gestaltades då polisen i artikelserien – vilken bild fick allmänheten av polisens verksamhet? Analysen visar att det gemensamma AB-indexet för *Polislarmen* (under 2011) landar på -7. Ur polismyndighetens perspektiv kunde det ha varit betydligt sämre men genom att många ”vanliga” poliser fick uttala sig och genom att poliser i centrala positioner emellanåt åtnjöt ett problemformuleringsprivilegium tonades den kritiska gestaltningen ned markant.

---

29 Nygren, G. (2011), *Nyhetsfabriken – Journalistiska roller i en förändrad medievärld* Lund: Studentlitteratur

30 Strömbäck, J. (2009), *Makt, medier och samhälle*, Stockholm: SNS förlag

31 Nygren, G. (2011), *Nyhetsfabriken – Journalistiska roller i en förändrad medievärld*, sid. 43, Lund: Studentlitteratur

Kap. 3: Nyheter i TV – aktualitet och dramatik

Förtroendet för etermedier är generellt högt hos mediepublikerna. Medieakademin och Göteborgs Universitet ger varje år ut *Förtroendebarmetern* där allmänhetens förtroende för medier, företag och institutioner undersöks. I den senaste Förtroendebarmetern³² som utkom 8 mars 2012 toppas listan av Sveriges Radio, tätt följd av Sveriges Television. På tredje plats bland medieföretagen ligger Dagens Nyheter och därefter kommer TV4. I valet mellan SVT Rapport och TV4Nyheter har vi av praktiska skäl valt att använda oss av de senare i denna studie. TV4 har nämligen ett fullständigt webbaserat arkiv för *Nyheter*na vilket gjort att vi kunnat ta del av samtliga nyhetsprogram under 2011 via TV4 Play.

Vi har sökt på ordet ”polis” och begränsat sökningen till enbart *Nyheter*na på TV4 Play. Det innebär att vi söker i samtliga rikstäckande avsnitt av TV4Nyheter, i såväl 19- som 22-sändningarna. Sökningen omfattar däremot inte de regionala sändningarna. Under perioden 1/1-31/12 2011 förekommer ordet ”polis” i 91 av programmen. 37 av dessa behandlar den svenska polisens arbete eller har en anknytning till svensk polis.

Dessa 37 program har sedan analyserats, bland annat med hjälp av AB-indexmetoden för att dels se vilka aktörer som ges utrymme i inslagen, dels se hur polisen framställs. Vi har också delat in inslagen i ett antal kategorier för att kunna se vilken typ av händelser som leder till att man rapporterar om polisens arbete och enskilda poliser. De olika kategorierna är:

Grövre brott: Här placeras till exempel mord, mordförsök, misshandel, narkotikabrott, trafficking, våldtäkt, och rån. Pedofili hör också hit liksom organiserad brottslighet av olika slag.

Polisvåld/oegentligheter: Med polisvåld menas sådana inslag som rapporterar om poliser som, sanktionerats eller inte, brukat våld i tjänsten – eller som anklagas för detta. *Oegentligheter* omfattar nyhetsinslag som ifrågasätter lämpligheten i myndighetens eller enskilda polisers rutiner eller agerande.

Poliser som begår/är misstänkta för att begå brott på fritiden: Här hamnar de nyheter som berör poliser som anklagas för att bryta mot lagen i egenskap av privatpersoner.

---

³² http://medieakademin.welcom.se/pdf/fortroendebarmetern_2012.pdf

Ordningsfrågor: Under denna kategori har vi sammanfört rapporteringen från polisinsatser i samband med folksamlingar av olika slag. Det innefattar såväl upplopp som demonstrationer och civil olydnad.

Övrigt: Här samlas de nyhetsinslag som inte kunnat hänföras till någon av de andra kategorierna.

Beväpnade män rånade Handelsbanken i Flen

Vid halvtiotiden på förmiddagen passerade en polisbil av en slump Handelsbanken i Flen. Vad de inte visste var att banken just i detta ögonblick rånades av ett antal beväpnade män. När rånarna fick syn på polisbilen öppnade de eld mot poliserna som då i sin tur besvarade elden.

- Man blev väl lite rädd när de kom ut och siktade med pipan mot en, man blev kanske lite extra rädd men annars var det inget, berättar ett ögonvittne som arbetade på ett vägarbete utanför banken.

Det två och en halv minut långa inslaget är mycket dramatiskt. Ytterligare ett ögonvittne intervjuas. Det visar sig att en av vägarbetarna filmade med sin mobiltelefon då rånarna gav sig av från platsen. På hans film ser

man flyktbilen och man kan höra att vägarbetarna diskuterar då de tillsammans försöker hinna memorera flyktbilens registreringsnummer. Inslaget är mycket fylligt, det märks att redaktionen haft gott om tid att färdigställa inslaget inför kvällens sändning. Vi får veta att flyktbilen hittats och att miss-

tänkt aktivitet rapporterats i ett sommarstugeområde. På TV-skärmen visas hur beväpnade poliser försiktigt närmar sig den övergivna flyktbilen³³. Därefter växlas bilden över till ett klipp som visar hur poliser kontrollerar fordon vid en vägspärr. Sörmlandspolisens presstalesman Göran Kessel intervjuas och besvarar frågor kring hur vanligt det egentligen är med automatvapenutrustade bankrånare. Han menar på att det är mindre vanligt och förmodligen bör begränsa kretsen av misstänkta.

---

³³ Ur TV4Nyheter 2011-05-18

Nyhetsinslaget är mycket dramatiskt. Det innehåller bilder av flyktbilen på väg bort, intervjuer med vittnen, poliser i aktion, bilder av den tungt beväpnade och skyddsutrustade insatsstyrkan och avslutas med reporterns kommentar att det inte kan uteslutas att en av rånarna träffats av polisens svarseld.

- Jag tyckte ju att de träffade ena rånaren, alltså att det dammade till lite. Jag vet inte om det dammar till om man träffar västen? Jag vet inte, men han rörde sig lite grann. Annars rörde han inte en min, han var otroligt kall den där rånaren, säger ett av ögonvittnena.

Man hittad död i Örebro

Sverige igen: En man har hittats död med skottskador utanför ett kontor i ett industriområde i Örebro. En man har också anhållits i sin frånvaro – misstänkt för mord – men är ännu inte gripen.

Så inleds ett inslag om ett grovt brott i Örebro, förmodligen ett mord. Tittarna får sedan veta att varken den mördade eller den anhållna är kända av polisen. Därmed är också motivet oklart. Hela inslaget är på totalt 21 sekunder och det är nyhetsuppläsaren i studion som berättar om hela händelsen. Först ser man nyhetsuppläsaren i studiomiljön men ganska omgående visas istället bilder från den omgivning där den döda mannen hittats. Man ser några poliser promenera förbi, därefter är nyhetsinslaget över.

Stort polis- och mediauppbåd.

Under denna något otydliga rubrik döljer sig den händelse då en man och en kvinna hittades döda på en gård utanför Alingsås. Inslaget³⁴ introduceras från studion. Nyhetsankaret Anna Lindmarker sitter med två stora kartor bakom sig. Den ena visar Sverige och den andra är en detaljkarta där Alingsås är tydligt markerat. Efter några ord lämnar Lindmarker över till TV4Nyheterens utsända på platsen, Johan Håkansson, genom att fråga: ”Johan, vad är senaste nytt”? I den följande telefonintervjun så berättar reportern på platsen att det är stor aktivitet på gång. Det man vet är att en

³⁴ Ur TV4Nyhetererna 2011-10-19

man och en kvinna hittats döda drygt fyra timmar innan inslaget. I övrigt är det tydligt att man ingenting vet med bestämdhet. Reportern rapporterar om avspärningar och tekniska undersökningar. Det ska ha bott två par på gården berättas det, man vet dock inte ännu vilka som är de döda.

- Omständigheterna är mycket oklara och polisen är förtegen, säger Håkansson.

Inslaget är kort, bara drygt en minut. Den osäkra rubriken speglar själva inslaget, man vet att något allvarligt har hänt men man är osäker på vad. Det visar sig så småningom, dock inte inom ramen för ovanstående nyhetsinslag, att paret har mördats.

Polisen säkrar spår på gården

Dagen efter, den 20 oktober, följs nyheten upp. Efter att nyhetsankaret kort påannonserat nyheten följer en intervju med Ulf Edberg, presstalesman för polisen i Västra Götaland. Till en bakgrund av stillbilder från gården med avspärningsband och byggnader avlöser varandra berättar Edberg att tekniska undersökningar fortfarande pågår.

Vi får veta att paret varit aktiva i en frikyrka och att det var en grupp församlingsmedlemmar och grannar som gjorde den makabra upptäckten då de kom för att hämta med sig paret till en körövning.

- Polisen misstänker mord men motivet är oklart och ingen har ännu gripits, berättar reporterrösten.

Ovanstående fyra nyhetsinslag är exempel på rapporteringen av händelser som faller under den kategori vi valt att kalla *grövre brott*. En stor del av de rikstäckande nyheterna där polisen är involverad tillhör denna kategori. Det handlar bland annat om mord, misshandel, narkotikabrott, våldtäkter, pedofilhärvor och rån. Även om de här redovisade exemplen kan sägas vara typiska för genren är de ändå sinsemellan olika.

Det första exemplet som handlar om bankrånet är av reportagekaraktär. Det är genomarbetat, man ser att redaktionen har haft en del tid på sig. Det visar sig genom att TV4 har filmat och rapporterat från olika platser, de har hunnit intervjua många personer, både en polistalesman och representanter för allmänheten. Det visar sig också genom den mängd fakta och alla de aktörer som får komma till tals i inslaget.

Den bild som här ges av polisen är att de effektivt och målmedvetet arbetar för att lösa detta allvarliga brott. De har fått stora resurser vilket illustreras av de många olika klippen från spridda geografiska platser. De har ett riskfyllt arbete vilket illustreras av de rökfyllda actionscenerna och av de bilder som visar hur poliser drar på sig skottsäkra västar. Risker är emellertid inte något

som hindrar dem från att göra sin plikt som består i att ta fast brottslingarna och skydda allmänheten. Allt det som visas i bilder förstärks också av intervjun med polisens presstalesman.

TV-nyheternas speciella medielogik

Gestaltningen av polisen är ur polisorganisationens perspektiv det bästa tänkbara i detta nyhetsinslag. Polisen arbetar snabbt och effektivt med lämpliga resurser. Analyserar man inslaget med hjälp av AB-indexmetoden får man trots detta ”bara” ett värde på +17. Anledningen är att bara två av inslagets tolv utgångar ”ägs” av polisen i form av egna uttalanden. De övriga tio utgångarna är neutrala om man endast tar hänsyn till vad som sägs muntligt. Neutraliteten, det vill säga det torra och sakliga sättet att presentera ”fakta”, är utmärkande för televisionens sätt att rapportera – åtminstone i jämförelse med tidningsmedierna. Det innebär bland annat att antalet neutrala utgångar är väldigt dominerande. Å andra sidan väljer televisionen på ett helt annat sätt än dagstidningarna tydliga och dramatiska enskilda händelser vilket gör att det negativa ofta blir framträdande. De lokala dagstidningarna rapporterar i princip allt om polisen vilket förklarar att resultatet blir betydligt mer positivt.

Det som AB-index har svårare att mäta är vad *bilderna* berättar. Samtidigt som tv-publiken lyssnar till aktörernas röster eller läser undertexterna pågår också en parallell berättelse med hjälp av bilder. Ofta, dock inte alltid, överensstämmer i det stora hela de två parallella berättelserna – men de berättas delvis på olika sätt. På grund av detta måste AB-indexmetoden kombineras med andra metoder då audiovisuella medier ska analyseras. Genom att till exempel studera aktörernas kroppsspråk, i vilken miljö de befinner sig, med vilket tonfall de talar – och tilltalas, hur de beskrivs av andra aktörer samt vilka ordval som används går det att locka fram samhälleliga och kulturella betydelser i de olika inslagen.

Nyhetsinslag av telegramkaraktär

Ibland är nyhetsinslagen mycket korta även om det handlar om grova brott. Inslagen har i det närmaste en telegramliknande karaktär och har sin motsvarighet i de korta notiser som dagstidningarna köper in från nyhetsbyråerna. Inslaget från den 27:e maj då en man hittades död i Örebro är ett exempel. Då inslaget sänds är det ännu osäkert om det verkligen rör sig om ett mord, ett självmord vill medierna i regel inte göra något väsen av. I de etiska reglerna för press, TV och radio slås det fast att man ska ”Iaktta stor försiktighet vid publicering av självmord och självmordsförsök särskilt av hänsyn till anhöriga och vad ovan sagts om privatlivets helgd”³⁵.

---

³⁵ <http://www.po.se/regler/30-etiska-regler-foer-press-tv-och-radio>

Syftet med regeln är att undvika att uppgifter om enskildas privatliv sprids då de saknar ett uppenbart allmänintresse. Oftast handlar det emellertid om att nyheten är alldeles färsk och att det ännu inte finns några kända fakta att bygga en historia kring. Resultatet blir alltså en kort nyhetsflash som eventuellt följs upp i senare sändningar om det visar sig att händelsen är intressant nog.

I den här typen av korta nyhetsrapporter nämns polisen inte alls eller i all korthet. ”Polisen är på plats”, Polisen har ännu inga misstänkta” eller ”Polisen utesluter inte brott” är några exempel. Beskrivningarna är oftast helt fria från värderingar.

TV4Nyheternas bevakning av det äldre paret som hittades döda på en gård utanför Alingsås börjar något trevande. Man vet först inte vad som har hänt, det behöver inte vara fråga om mord. Allt pekar dock på att paret inte avlidit av naturliga orsaker.

I det första nyhetsinslaget som får vi via en telefonrapport veta att polisen har tekniker på plats och att en spaningsledare från Trollhättan har tillkallats. Två par ska ha bott på gården. Det ena paret är från Polen och har inte bott på gården särskilt länge berättar reportern. Under tiden som vi hör reporterns telefonrapport, visas videobilder från gården. Man får intrycket av en traditionell svensk gård, inbäddad i ett vackert och stilla landskap. Framtoningen är dramatisk i och med att den betande kon flankeras av en polisbuss och de vackra naturscenerna med faluröda byggnader kontrasteras mot ett blåvitt avspärningsband och några uniformerade poliser som tycks undersöka något. Inga ljud hörs utöver reporterns berättande röst. Polisen omnämns vid fem tillfällen. Samtliga omnämnanden är neutralt beskrivande. Bilderna visar ingen febril aktivitet men vittnar om att polisen är på plats och gör vad de ska. Anna Lindmarker tackar reportern och meddelar tittarna att vi ska få veta mer vid nyhetstimmen klockan 22:00. Det får tittarna emellertid inte, något nytt har inte tillkommit. Dagen efter kommer däremot en fyligare sändning.

På torsdagen, det vill säga dagen efter, får vi av nyhetsuppläsaren veta att paret verkligen blivit mördade. Därefter släpps polisens presstalesman Ulf Edberg in och han får under tio sekunder berätta om den pågående tekniska undersökningen. Därefter kommer en reporterröst in som rekapitulerar gårdagens händelser. En granne framträder kort varpå rekapituleringen fortsätter. I slutet på inslaget berättas att orten är i chocktillstånd och att kyrkan ska hålla en minnesstund. Presstalesmannen har egentligen inte särskilt mycket att tillföra men i och med att polisen får utrymme i reportaget ökar trovärdigheten.

I de båda inslagen som behandlar morden utanför Alingsås gestaltas polisen mycket neutralt. De står inte på något sätt i centrum. Vi ser representanter för polisen endast i de stillbilder och filmer

som fungerar som fond för de röster som berättar om händelserna och då endast i en slags biroller. De vaktar avspärningar, samtalar med varandra och undersöker markytor. Det enda undantaget är alltså då Ulf Edberg får framträda med berättarröst och sitt foto under tio sekunder. Deras aktörskonkurrenter är emellertid få. En enstaka granne får uttala sig, i övrigt är det nyhetsankare och utsända reportrar som tar all plats i inslagen. Den här typen av reportage ger inga höga värden enligt AB-index men ger å andra sidan en stabil bild av en polisorganisation nu gör just vad de förväntas göra. De har goda tekniska och personella resurser vilket i sin tur ger TV-tittarna en bild av trovärdig och effektiv polisorganisation.

Jävsituationer, interna utredningar och våld under tjänsteutövning

- Den kvinnliga polis som ledde förhören i Assangeutredningen har personliga och politiska kopplingar till en av de två kvinnor som anmälde Wikileaksgrundaren Julian Assange för sexuella övergrepp uppger Expressen. De var med i samma politiska parti och ska ha haft täta kontakter innan anmälan gjordes, berättar kvällens nyhetsuppläsare den 10:e mars.

Detta korta inslag nämner polisen i negativa ordalag i båda de utgångar som inslaget omfattar. Det läggs ingen kraft på att ytterligare markera att här finns en uppenbar risk för jäv om uppgifterna stämmer varför detta hanterats på ett mycket olyckligt sätt av polisen. Skadan är dock redan skedd och rapporten skapar en besk eftersmak. AB-indexanalysen visar detta på ett mycket tydligt sätt genom värdet -100.

I ett inslag i TV4Nyheter den 11:e maj³⁶ berättas att bara en halv procent av brottsanmälningar som görs mot poliser och åklagare leder till åtal. Den före överåklagaren Sven-Erik Alhem kräver nu att en ny myndighet inrättas för att utreda brottsmisstankar mot polis och åklagare. Problemet är att allmänheten har en väldig misstro mot systemet berättar Alhem.

- Man tror att poliser och åklagare skyddar varandra, säger Sven-Erik Alhem.

Han vill ha en speciell myndighet som är avskild från polis- och åklagarväsendet och föreslår en särskild avdelning som sorterar under justitiekanslern. Denna avdelning skulle handlägga alla anmälningar som riktas mot polis- och åklagarmyndigheter.

Inslaget föranleddes av att TV4Nyheter den dagen innan hade berättat om att den höga polischef som var misstänkt för våldtäkt nu

³⁶ Ur TV4Nyheter 2011-05-11

hade friats (se nedan). Även om inslaget inte i sig kritiserar polisen så skapas en underliggande kritik via den bild som presenteras av allmänhetens låga förtroende för rättsvårdande myndigheter. Sven-Erik Alhem säger ju inte heller att en ny organisation är nödvändig för att den nuvarande är korrupt. Istället är den nödvändig för att skapa legitimitet åt verksamheten så att stödet från allmänheten kan återupprättas. Ändå skapar inslaget en misstanke om att allt inte står rätt till – och denna misstanke stärks av att den höga polischefen dagen innan friades från våldtäktsmisstankar. Tre av utgångarna i inslaget är negativa och tre är neutrala vilket gör att inslaget som helhet gestaltar polisen negativt.

Programinslagen om Assangefallet och om hur anmälningar mot poliser ska utredas hör till kategorin *polisvåld och oegentligheter*, specifikt till oegentligheter. Till kategorin hör också de fall då poliser brukat våld i tjänsten. TV4Nyhetererna rapporterar från fyra sådana fall under 2011. 27 februari sköt polisen en man i benet. Händelsen utspelades i Malmöstadsdelen Bellevue där en pistolbeväpnad man hotade att skada både sig själv och andra. Efter att ha försökt tala mannen till rätta ansåg sig polisen slutligen tvungen att skjuta mannen i benet. Mannen omhändertogs sedan för psykiatrisk vård. Den 13 december skedde en liknande händelse när en man på nytt sköts i benet, denna gång i Åhus. Mannen var beväpnad med kniv och närmade sig polispatrullen. Han svarade inte på anmodan att stanna och lägga ned kniven varför polisen ansåg sig tvungna att skjuta honom. Mannen greps och fördes till sjukhus.

Ingen av de här händelserna påverkar bilden av polisen på ett negativt sätt. Det gör däremot de två återstående nyhetsinslagen i kategorin.

Tio år senare – om EU-kravallerna i Göteborg

Den 14:e juni visar TV4 ett inslag på drygt två minuter med anledning av att det var tio år sedan ett EU-toppmöte med George Bush som inbjuden gäst föranledde demonstrationer och kravaller. Över 50 poliser och dubbelt så många demonstranter skadades under de två dagar som protesterna pågick. Ett åttiotal demonstranter åtalades varav de flesta fälldes. 170 polismän anmälades för övervåld. Fem åtalades men ingen fälldes. Som ett resultat av EU-kravallerna lärde sig stora delar av allmänheten att frukta och ogilla ”den maskerade aktivisten med gatstenar i händerna på en vandaliserad paradgata i Göteborg”³⁷ men de lärde sig också att frukta och ogilla polisen. Två händelser där polisen kritiserades för sina insatser sticker ut; aktionen vid Hvitfeldtska gymnasiet samt skottet i ryggen på Hannes Westberg.

---

³⁷ <http://www.dn.se/nyheter/sverige/jaldung-friad-aven-i-hovratten>

Med anledning av årsdagen av EU-kravallerna sändes alltså ett nyhetsinslag på temat med rubriken *Göteborgspappa kritiserar polisen*³⁸.

- Det är en symbolfråga för polisen. En svensk polis utan skjutvapen skulle känna sig utsatt – kanske kastrerad, säger Gunnar Westberg, pappa till den Hannes Westberg som deltog i kravallerna och träffades av ett skott i ryggen.

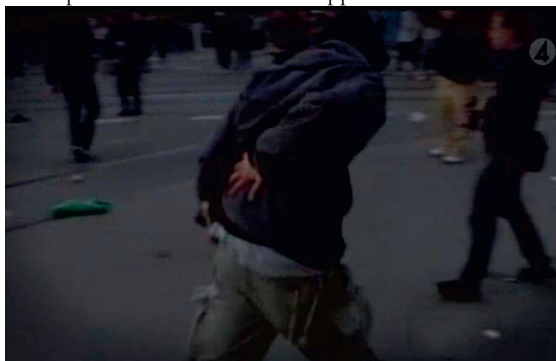
Efter Gunnar Westbergs inledande ord ger en reporterröst en bakgrund till händelserna för tio år sedan. Därefter släpps åter Gunnar Westberg in. Han menar att vapen ska finnas i beredskap för vissa situationer men inlåsta så att polismyndigheten hinner reflektera innan vapen sätts in vid en kritisk situation. Han berättar vidare att polisen nu har tillgång till ännu värre vapen än de hade förr, exempelvis tumlande kulor som just nu är förbjudna i krig men alltså får användas av svensk polis.

Sociologen Matthias Wahlström forskar kring polisens lärdomar från händelserna som lett fram till en mer dialoginriktad strategi. Han menar att det ändå är långt kvar till skjutvapenfria insatser vid demonstrationer.

- Det skulle vara väldigt svårt att få gehör för det inom polisen. Jag tror man ser den här revolvren... eller vapnet... som en sista utväg som man vill kunna ta till.

Hannes Westbergs pappa får avsluta inslaget genom att citera en anonym polisman som säger sig sakna adrenalinkicken från kravallerna och som menar att den största lärdomen för demonstranterna är att ”kastar man sten på polisen blir man skjuten”.

Ett sådant här nyhetsinslag är givetvis en katastrof för så väl den enskilda polisen som för myndigheten. En nyhetspresentatör och en reporter introducerar och rapporterar strikt neutralt om man bara ser till orden de säger. Men i sitt sammanhang blir innebörden betydligt skarpare. Medan de talar visas filmer från kravallerna, bland annat ser man Hannes Westberg bli skjuten. Aktörerna i inslaget består av Gunnar Westberg och sociologen Wahlström.

Polisen ges ingen chans att via en representant få delta och nyansera bilden. På något sätt förmedlas känslan att den citerade anonyma polisen är den som officiellt får representera polisen.

---

³⁸ Ur TV4Nyheter 2011-05-11

Denna anonyma polis tilldelas alltså rollen som en slags aktör i inslaget – vilket givetvis inte är fallet men likafullt är det katastrofalt för mediebilden av polisen.

Det sista inslaget i kategorin *polisvåld och oegentligheter* rör ett fall av misstänkt misshandel i en arrest i Mölndal. En ung man, Matthias, intervjuas och ger sin bild av de händelser som inträffade i samband med att han greps. Han anmäler vakterna för misshandel men åklagaren lägger snabbt ned fallet på grund av att vakterna gör en motanmälan mot Matthias.

Huvudbudskapet i inslaget är att bara tio av drygt 2 500 fall där polis använt våld i tjänst har lett till fällande dom. Här kan man alltså dra paralleller till inslagen om Sven-Erik Alhems krav på en särskild avdelning som, direkt underställd JK, ska hantera polismål samt till inslaget om Göteborgskravallernas alla anmälda – men inte fällda – poliser.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att kategorin polisvåld och oegentligheter får ett AB-indexvärde på -46. Förutom avsaknaden av positiva utgångar är den stora anledningen till det dåliga resultatet frånvaron av polisaktörer i inslagen, endast i två av de 28 utgångarna kommer polisen till tals via egna utsagor.

En polis är aldrig ledig

Redan 2008 anmäler ”Åsa” (fingerat namn) att hon blivit grovt misshandlad av sin sambo. Denna sambo är ett högt polisbefäl. Den 11:e maj 2011, två och ett halvt år senare, läggs förundersökningen ned. TV4Nyheter rapporterar om detta i ett drygt tre minuter långt inslag. Tittarna får höra intervjuer med Åsa från 2008 och 2010. Lennart Ekdal berättar hur han följt fallen genom åren och vi får bland annat se inslag från Kvällsöppet där Ekdal medverkade.

- Svenska tidningar den senaste tiden: Fyra polismän sitter just nu häktade för våldtäkt, gripna av kollegor i snabba och resoluta aktioner. Men så ser det inte alltid ut, berättar Ekdal innan han börjar berätta om Åsas historia.

Under en intervju med kvinnan konstaterar Ekdal att en kvinna blir misshandlad av sin sambo, ett högt polisbefäl, och polisen är där.

- Vad blir konsekvensen av detta, undrar Ekdal.
- Den [förundersökningen] las ned berättar Åsa.
- Hela förundersökningen, undrar Ekdal?
- Ja, svarar Åsa.

I en resumé får sedan tittarna veta att förundersökningen först lades ned, för att sedan tas upp på nytt. Nu, två år och nio månader senare läggs förundersökningen ned på nytt. Detta trots att

rättsintyg finns på Åsas skador, och trots att sambon i ett förhör enligt förundersökningsprotokollet sagt: ”Ja, vad ska jag säga? Jag har ju gjort det”.

Den enhet som handlade fallet var den hårt kritiserade *Riksenheten för polismål*, berättas det i inslaget. Knappt en halv procent av de ärenden som utreds av enheten leder till åtal.

Aktörerna är många i det långa inslaget. Här finns förutom studiomannen och reportererna också journalisten Ekdal, en polisutredare, en åklagare samt offret, Åsa. Av inslagets 21 utgångar uttalar sig polisen i en. 14 utgångar är negativa, endast sex är neutrala. Återigen kan kopplingar göras till de tidigare redovisade inslagen där det rapporterats att det bara i tio av drygt 2 500 fall där polis använt våld i tjänst har lett till fällande dom. Likaså finns det kopplingar till inslaget där Sven-Erik Alhems kräver att en särskild avdelning under JK, ska hantera polismål.

- Det finns uppgifter som får en att häpna i det här fallet, säger nyhetsankaret Bengt Magnusson i ett annat nyhetsinslag samma dag³⁹.

Han berättar att kvinnan (Åsa), som säger sig ha blivit våldtagen av sin sambo, för några dagar sedan fick ett paket med sina beslagtagna blodiga lakan hemskickat till sig.

- Det är ett så makabert förfaringsätt, menar Åsa senare i inslaget.

- Vad ska ett brottsoffer göra med det här? Tvätta och återanvända och laga, undrar Lennart Ekdal som är med även i detta inslag.

Flera bekanta till Åsa som är poliser har uttryckt att detta är makabert och får aldrig hända. I inslaget berättas åter att den tidigare våldtäktsmisstänkte sambon har en hög position inom polisen i Stockholm samt att förundersökningen har blivit nedlagd.

³⁹ Ur TV4Nyheterna 2011-05-11

I Nyheterna 19:00 nästa dag meddelar advokaten Björn Hurtig att han kommer att begära en överprövning i våldtäktsmålet mot polisbefälet. Hurtig menar att åklagaren borde ha kunnat arbeta betydligt hårdare med målet. Björn Ericson, som är chef över enheten för polismål, försvarar åklagarmyndigheten:

- Vi driver de här ärendena väldigt seriöst och den som sätter sig in i det, och förstår det, borde tycka att vi har gjort ett väldigt bra jobb, säger Ericson. Han menar att de inte hittat något som stärker målsägandens uppgifter.

Ett liknande inslag om Björn Ericsons begäran om omprövning sändes i Nyheterna även klockan 22:00 samma dag.

Dessa, sammanlagt fyra, inslag påverkade den sammanvägda mediebilden av polisen på ett mycket ogynnsamt sätt under den undersökta perioden, det vill säga år 2011. I tre av de fyra inslagen ges polisen möjlighet att uttala sig, dock sparsamt – det handlar endast om fem utgångar. Totalt innehåller de fyra inslagen 48 utgångar, varav 26 är negativa. Inga utgångar kan betraktas som positiva och värdet enligt AB-index visar -44.

Ett femte inslag sorterar under samma kategori som de fyra ovan. 14 september rapporteras det att en 53-årig polisman från Stockholm åtalats för våldtäkt och sexköp. En 16-årig flicka ska ha fått droger, alkohol och pengar i utbyte mot sexuella tjänster. I det korta inslaget, där en reporterröst berättar mot en bakgrund av stillbilder, kopplas polismannen ihop med den ökända basebolligan. Polismannen misstänks dessutom för att ha köpt sex av ytterligare en kvinna samt av en man. Polismannen nekar till brott.

De stillbilder som får illustrera det korta reportaget visar bland annat lagboken samt fru Justitia med ögonbindel, våg och svärd. Bilderna överför en symbolisk betydelse till tittarna med innebörden att vi alla är lika inför lagen. Men i och med att bilderna visas i detta sammanhang, och på detta inledande stadium av en rättsprocess mot den 53-åriga polismannen, blir effekten snarare att likheten inför lagen ifrågasätts. Redan från början ifrågasätter vi alltså rättssystemets vilja att förutsättningslöst utreda en polis. Denna känsla härstammar givetvis, åtminstone delvis, från alla de ”affärer” som medierna rapporterat från under året, affärer där poliser varit inblandade. Fortfarande minns tittarna det höga polisbefäl som var misstänkt för våldtäkt och misshandel av sin sambo – och där utredningen lades ned. Inslaget ger ett AB-index på -100.

Nyheter som sorterar under kategorin *poliser misstänkta för brott på fritiden* är ett stort bekymmer då dessa nyheter hotar den föredragna medialiserade bilden av polisen som ska representera effektivitet, trygghet och förtroende. Att brotten begås utanför tjänsten spelar ingen som helst

roll – en polis är alltid polis i allmänhetens ögon. Här finns förstås en logik, en polis som bryter mot lagen på fritiden kan förväntas göra detta även under sitt arbete och är därför inte att lita på.

Kravaller i Rosengård och bilbränder i Hisings Backa

Givetvis passerar inte händelserna i Rosengård och Backa TV4Nyheterna obemärkt förbi. Dock är antalet inslag sparsamt. De är dessutom korta, under en halv minut och i de flesta fall nöjer man sig med att låta nyhetsuppläsaren neutralt rapportera vad som hänt. Ingen kritik riktas mot polisens insatser och inga poliser eller andra aktörer uttalar sig i inslagen. I de dagstidningar vi analyserat på annan plats i studien, har rapporteringen från exempelvis Backahändelserna benämnts som *fördjupningsjournalistik*. Denna medielogik har stundtals utmanat polisens gestaltning av sig själva i medierna. I televisionens rapportering syns en annan medielogik. I de riksomfattande TV4Nyheterna tillmäts inte händelserna i Backa och Rosengård samma nyhetsvärde då de sällan har ett nationellt intresse. Stockholmare och Umeåbor har ett begränsat intresse av att det är stökigt i några förorter till Malmö och Göteborg. Därför har dessa händelser i televisionssammanhang ”nedgraderats” och hamnar därför i kategorin *Ordning*.

Tre andra inslag har också kategoriserats som ordningsfrågor. 16 februari rapporteras att flera aktivister greps i samband med protester mot avvisningar. I det 28 sekunder långa inslaget berättas det att ett 90-tal demonstranter avlägsnades och ytterligare tio greps av polis utanför Migrationsverkets förvar i Källered i samband med att ett antal asylsökande irakier skulle avvisas. Medan nyhetsuppläsaren berättar visar en film hur poliser försöker flytta på aktivister som kedjat ihop sig. Det går lugnt till och enligt demonstranterna själva var det tumultartat men ingen ska ha blivit allvarligt skadad.

I ett nästan två minuter långt inslag från 25 augusti berättas att man på en skola kände sig tvungna att ta hjälp av polisen för att ta hand om fulla elever. Enligt en tradition ska eleverna festa hela natten innan terminsstart vilket i år innebar att mellan 250-300 elever kom berusade till skolan. Poliser och väktare tillkallades för att utestänga de onyktra eleverna. I inslaget intervjuas två elever samt skolans rektor. Inga poliser uttalar sig men några uniformerade poliser visas i en bildsekvens då de står vid en rad skåp i en korridor. Samtliga sju utgångar i reportaget är neutrala ur polisens perspektiv.

”Orsaken är helt och hållet att polisen gick på felaktig information”

- Man fick underrättelseinformation från en massa håll och den var uppenbarligen inte sann. När det gällde Hvitfeldtska fick man höra att det skulle finnas vapen här. Det visade sig sen att det inte fanns några vapen, säger Anders Svensson⁴⁰.

Svensson agerade medlare mellan polisen och demonstranterna för tio år sedan då Göteborgs-kravallerna pågick och här handlar det alltså på nytt om ett nyhetsinslag med anledning av att det var tio år sedan EU-toppmötet i Göteborg. Det här är det enda nyhetsinslaget i kategorin som hotar mediernas bild av polisen som en effektiv och trygg organisation.

Svensson beskriver att situationen inne på Hvitfeldtska gymnasiet var irriterad men lugn. Tidigt på morgonen fattade polisledningen beslutet om husrannsakan på gymnasiet.

- Det blev startskottet för oroligheterna som skulle komma att rasa i flera dagar i Göteborg, berättar reporterrösten.

Uteslutande från vad som sägs i inslaget genereras ett AB-index på -66. Dessutom skapar arkivfilmerna som visas under stora delar av inslaget en stämning som rimligen påverkar tittarnas inställning till polisen negativt. Det är dramatiska bilder där kravallutrustade poliser gör framstötter eller jagar demonstranter. Bilden nyanseras möjligen av brinnande flaggor och maskerade demonstranter vilka kan tänkas ge legitimitet åt polisens aktioner.

EU-toppmötet 2001 med tillhörande kravaller har satt tydliga spår i medvetandet hos många människor och TV4Nyheters val att ha med ett par inslag med anledning av tioårsminnet påverkar negativt gestaltningen av polisen under den undersökta perioden.

Onyktra föräldrar och ockuperade ambassader

Underrubriken illustrerar hur omöjligt det egentligen är att samla följande sju klipp under kategorin *Övrigt*. De har väldigt lite gemensamt. Här återfinns nämligen så vitt skilda företeelser som politiska och juridiska spörsmål med anknytning till polisens arbete, de få fall av vardagsbrottslighet som televisionen anser värda att rapportera om, händelser med anknytning till

---

⁴⁰ Ur TV4Nyheter 2011-06-10

terrorism samt inslag som verkar gjorda på polisens begäran, det vill säga inslag av typen ”polisen vill varna för...”.

Under år 2011 hittades sju inslag som placerades i kategorin *Övrigt*. Den 4:e mars varnade polisen för omfattande fall där falska modelfotografer uppträtt. I det nästan två minuter långa inslaget varnas unga kvinnor för att ensamma träffa påstådda fotografer. Bakgrunden är att en man på torsdagen åtalades i Växjö, anklagad för mord på en ung kvinna som han ska ha lurat till sig genom att låtsas vara modellfotograf. Nu väljer både modellagenturer och polisen att gå ut med en varning. De aktörer som deltog i inslaget var en polis, en reporter, en agent samt en fotograf. Polisen uttalar sig i två av inslagets nio utgångar och bilden av polisen är positiv och AB-index landar på +22.

I ett inslag från 8 mars gör Bengt Magnusson en telefonintervju med en utsänd reporter ”på plats” i Skottland. Intervjun handlar om hur den skotska polisen söker kopplingar mellan en av dem gripen man och hans eventuella inblandning i terroristdådet i Stockholm i december. Inslaget berör den svenska polisens arbete men en positiv och en negativ utgång tar ut varandra så inslaget påverkar inte mediebildens av den svenska polisen. I ett annat inslag, denna gång från 20 april⁴¹, berättas att ett flertal bilar stuckits i brand i Göteborg. Inte heller detta inslag påverkar gestaltningen av polisen i och med att en positiv och en negativ utgång tar ut varandra. Inslaget är däremot ovanligt av den anledningen att det rapporterar om ett samarbetsprojekt i Kortedala, *Människan bakom uniformen*.

Studien har tidigare tagit upp detta projekt under avsnittet om fördjupningsjournalistik, det är dock ovanligt att den här typen av reportage visas i TV4-Nyheter. Det är också skälet till att inslaget hamnar i kategorin *övrigt* istället för under *ordning*. Tonen i inslaget samt reportaget om samarbetsprojektet gör att inslaget kan tolkas positivt för polisen även om AB-indexanalysen inte förmår visa detta.

I inslaget *Ny lag ska stoppa nättdroger* från 11 mars berättas att en ny lag ska träda i kraft den 1:a april. Cecilia Fant från rikskriminalen förklarar att man med hjälp av lagen ska kunna stoppa droger som ännu inte hunnit narkotikaklassas. Idag är polis och tull tvungna att lämna ut beslagtagna droger om de inte hunnit bli klassade som narkotika. I konkurrens med

---

⁴¹ Ur TV4Nyheter 2011-04-20

studiomannen, en reporter och en politiker står sig polisen fint. Cecilia Fant ges stort utrymme och är förtroendeingivande. AB-index speglar den audiovisuella analysen med värdet +25.

De övriga tre inslagen i kategorin handlar om föräldrar som kör sina barn till skolan trots att de fortfarande är påverkade av gårdagens alkoholintag, om polisens stormning av den ockuperade libyska ambassaden samt ett inslag där professorn Dennis Töllborg förklarar att han tror att polis och åklagare inte lyckades få fram nog med bevis mot de män som greps i Göteborg och därefter häktades, misstänkta för förberedelse för terroristbrott.

I inslaget om onyktra föräldrar ges polisen tre tillfällen att uttala sig. Samtliga övriga utgångar, elva stycken, är neutrala och bilden som ges av polisen är att de står för effektivitet och trygghet. Det är svårt att invända mot att det är oerhört viktigt att polisen ser till att täta samlingar av barn och vuxna utanför en skola kan känna sig trygga och inte ska behöva riskera att bli påkörda av någon för att föraren är bakfull. Inslaget med professor Töllborg gör varken till eller från för gestaltningen av polisen. Däremot är inslaget från den libyska ambassaden mycket lyckat ur propagandasynpunkt. AB-index ger +50, huvudsakligen beroende på att polisen får uttala sig i hälften av inslagets tolv utgångar.

Den audiovisuella analysen ger bilden av trygghet och effektivitet. Stockholmspolisens trygga och vederhäftiga informatör Kjell Lindgren intervjuas i förgrunden. Han berättar sakligt vad som har hänt och hur polisen arbetar för att lösa situationen på bästa tänkbara sätt. Han låter sig inte svepas med i journalistens upphetsade frågor angående ockupanternas eventuella beväpning, ”det förekommer rykten om knivar” säger journalisten bland annat. I bakgrunden ser tittarna hur tungt beväpnad polis i full skyddsutrustning lugnt klättrar uppför en stega och in genom ett

fönster. I förgrunden ses en kvinnlig polis metodiskt och lugnt arbeta med att hålla allmänheten utanför avspärmingarna. Inslaget utstrålar effektivitet, trygghet och förtroende.

Som helhet får kategorin AB-indexvärdet +10 vilket inte säger så mycket eftersom de tre inslag som inte påverkar mediebildens av polisen alla får värdet noll och således drar ned det totala indexvärdet. Räknat enbart på de fyra övriga inslagen blir värdet istället +29.

Summering kap. 1-3: En effektiv och trovärdig polis träder fram i vardagsjournalistiken

I denna första del (kapitel 1-3) av vår rapport, *En trygg polis i ett otryggt samhälle*, har vi presenterat resultaten av innehålls- och textstudier med ett i huvudsak kvantitativt fokus. Vi har undersökt hur polisen gestaltas genom det vi kallar vardagsjournalistiken och vi har använt en särskild metod – AB-index – för att mäta i vilken grad journalistiken om polisen är positiv, negativ eller neutral. Och som vi kunnat visa är det övervägande positiva gestaltningar i nyhetsmaterialet.

Vi har arbetat med tre olika medietyper: morgontidningar av två slag; landsortspress, Barometern, Norrländska Socialdemokraten och Nya Wermlands-Tidningen, respektive storstadspress, Dagens Nyheter, samt television i form av TV4 Nyheterna.⁴²

Ett tydligt mönster är att ju mer lokalt ett medium är desto fler nyheter och desto större bevakning av polisen, och ju mer lokalt desto positivare bilder av polisen. För de lokala/regionala morgontidningarna är material om polisens lokala arbete en central nyhetskategori; polis- och kriminalreportrar kommer i sitt arbete mycket nära polismyndighet och enskilda poliser, något som syns tydligt i vår analys. Nyheter som rör polisens verksamhet (olyckor och brott) är också högtintressant för läsarna, studier visar att polisnyheter rankas som nummer ett när det gäller intresse och som nummer tre när det handlar om viktighet.⁴³

Men också landets största morgontidning, storstadstidningen Dagens Nyheter, närmar sig allt mer en journalistik som liknar den vi ser hos den lokala morgonpressen. Detta gäller både intresset för polisarbetet och hur det värderas – med utgångspunkt från vårt valda AB-index. Under en längre period har Dagens Nyheter ”förflyttat” sig från en position som rikstidning till en position alltmer som en lokaltidning för Stockholmsområdet, något som accentuerats av införandet av en Stockholmsdel i september 2011. Detta har fått en tydlig effekt när det gäller rapporteringen av händelser som rör polisen och polisens arbete.⁴⁴ Visserligen har DN fler kritiska inslag om polisen men sammantaget blir ändå rapporteringen positiv (sett från polisens utgångspunkt).

---

⁴² Det svenska medielandskapet domineras av televisionen, 85 procent av svenskarna använder TV en genomsnittlig dag, internet är det nästa största mediet (74 procent) tätt följt av dagspressen (73 procent). Siffrorna från Mediebarometern, se, www.nordicom.gu.se.

⁴³ Se till exempel: Strid, Jan (2005): Läst och viktigt. Ur, Bergström, Annika, m fl: *Nyppressat. Ett kvartssekel med svenska dagstidningsläsare*. Göteborgs universitet.

⁴⁴ En tydlig tendens i dagens medielandskap är mediernas ”lokalisering”, d v s medieföretagen satsar allt mer på lokalt/regionalt material och organiserar också sitt nyhetsarbete mot det konkret lokala. Detta gäller också för storstadspressen: Göteborgs-Posten är i huvudsak en lokaltidning för Göteborgsområdet, Sydsvenskan är Malmöområdets lokala tidning och utvecklingen är alltså också tydlig för Dagens Nyheter.

Det som dock skiljer storstadspressen från landsortstidningarna är att man i allmänhet har mer resurser för en journalistik som går mer på djupet, en journalistik som tenderar att ge en kritisk – oftast negativ – belysning av den företeelse som studeras.⁴⁵ Vår studie av DN:s artikelserie Polislarven visar just detta. Här granskas polisens effektivitet, men vår analys visar att det knappast handlar om något mer avancerat grävande, journalistiken baserar sig på välkända metoder och mönster; citat från enskilda poliser, intervjuer med kriminologer och forskare samt presentation av en kartläggning av antalet polislarv och vilka åtgärder dessa föranlett. Men den kritiska utgångspunkten till trots så hamnar vårt AB-index enbart på -7, alltså nära en neutral värdering. Detta kan då jämföras med DN:s rutinjournalistik där AB-indexet landar på + 20. Det är visserligen klart lägre än de undersökta landsortstidningarnas index som varierar mellan +30 och +35, men tendensen är tydlig, Dagens Nyheters polisrapportering ligger nära lokaltidningarnas.

Om skillnaderna mellan de två tidningstyperna (lokalpress respektive storstadspress) tenderar att minska till förmån för en mer eller mindre gemensam genre för gestaltningen av polisen och polisens arbete, finns däremot större skillnader mellan tidningarnas och televisionens polisjournalistik. Nyhetsvärderingen i den nationella televisionen – SvT och Tv4 – är tydligt mer inriktad mot dramatiska och tydliga händelser där polariseringar och svart/vitbeskrivningar – inte minst i de filmade sekvenserna – är extremt viktiga gestaltungsprinciper. Högt och lågt, hjältar och skurkar, rikt och fattigt är några karaktäristika hos TV-nyheter, eller som det brukar heta på amerikanska nyhetsredaktioner: "if it bleeds, it leads", d v s ju mer dramatik, desto bättre.⁴⁶ För nationella TV-nyheter är inte heller den lokala geografin det avgörande, det centrala kriteriet är istället att det skall finnas ett allmänintresse, det allmänna då definierat som Sverige.

Detta betyder dels att polisen och polisens verksamhet inte alls får samma utrymme, betydelse och status i televisionens nationella nyhetssändningar, dels att inslagen är mer polariserade vilket ofta resulterar i mer negativa nyheter. Men vi kan ändå se att rapporteringen av vardagsbrottslighet och det vi kallar för polisens proaktivitet (polisen varnar för...) ofta slutar i positiva gestaltningar av polisen. Vi har också funnit ett svagt positivt AB-index för TV 4 Nyheternas polisrapportering, + 6.

Om vi då summerar de mer övergripande resultaten från denna första delstudie om polisen och polisens arbete gestaltat genom vardagsjournalistiken kan vi konstatera följande:

---

⁴⁵ I vår studie av vardagsjournalistiken skiljer vi mellan rutinjournalistik (det dagliga refererandet), uppföljningar (när en och samma händelse ger upphov till en serie av artiklar) och fördjupningar (när en händelse blir föremål för en både bredare och djupare granskning; händelsen sätts in i ett större sammanhang, ett flertal aktörer finns i texten, mer komplexa mönster beskrivs och analyseras).

⁴⁶ Se till exempel: Cottle, Simon (2009): *Global Crisis Reporting. Journalism in the Global Age*. Open University Press.

- De positiva bilderna av polisen dominerar; vi ser en polis som gör sitt jobb; man gör så gott man kan – och ibland lite till.
- Polisen befinner sig i ett allt hårdare samhällsklimat som pressar enskilda poliser och verksamheten i stort till det yttersta, ett samhällsklimat som inte sällan visar sig i hot och våld mot enskilda poliser.
- Polisen kämpar ständigt med och mot bristande resurser, brister som ofta får konsekvensen att man hamnar i underläge eller kommer på mellanhand.
- I polisens verklighet finns en visserligen positivt inställd allmänhet, men också en oförstående allmänhet som ibland gör det svårt att förebygga brott och lösa brott.

Denna polisens vardag påverkar hur man kan lösa sina uppgifter, journalistiken och nyheterna visar då och då en *ineffektiv* polisverksamhet. Det kan röra sig om långa handläggningstider, att man kommer för sent till en olycks- eller brottsplats, att vittnesuppgifter förloras, att man inte finns på den plats där man skall vara.

Men dessa brister i effektivitet kopplas mycket sällan till frågor om polisiär kompetens, bristerna kan nästan alltid sökas *utanför* denna kompetens. Det kan röra sig om:

- Bristande resurser som i sin tur har att göra med beslut fattade långt från den dagliga polisverksamheten.
- Organisationsproblem som har sin upprinnelse från ”centralt håll” eller i varje fall inte lokalt, på plats ”hos oss”.
- Svaghet i ledningen av verksamheten som ofta också beskrivs som någonstans ”ovanför oss”.
- Vardagsomständigheter som bristande engagemang eller förståelse hos allmänheten; som föräldrar som inte förstår att de måste hålla uppsikt över sina barn och sina tonåringar (som när det gäller ungdomar och droger).

Det är alltså *externa faktorer* som huvudsakligen ges som förklaringar till de eventuella effektivitetsbristerna, inte *interna faktorer*. Det är inte (något undantag finns i materialet) en fråga om den egna kompetensen, rutinerna och arbetssätten, taktiken och strategierna, som ligger bakom eventuella misslyckanden.

Den samlade bilden är därför tydlig: i vardagsrapporteringen framställs en polis och ett polisarbete som är *effektivt*; polisen lyckas med sina uppgifter; de går att lita på. Jobbet blir gjort –

och det skulle bli än bättre gjort om ”de andra” bara förstod det som ”vi” förstår – och gjorde som ”vi vill”.

Det är detta som är det bärande, det centrala berättelsemönstret, eller *diskursen* i vardagsrapporteringen om polisen; man är så effektiv man kan. Denna diskurs är också en *trovärdighetsdiskurs*, det finns ingen anledning (eller det ges inga anledningar) att betvivla att polisen gör det man skall. Det övergripande intrycket av vår analys är att gestaltningen av polisen sker ur ett trovärdighetsperspektiv och därmed (trots all otrygghet) också ur ett *trygghetsperspektiv*.

Vardagsjournalistiken om polisen är ett slags *budbärarjournalistik*; i journalistiken berättas det som polisen själv berättar och dessa berättelser ifrågasätts inte. Kritiska granskningar lyser i princip med sin frånvaro.

Det skall inte tolkas som att redaktioner, reportrar och fotografer berättar om polisen på polisens uppdrag, den reellt existerande polisrapporteringen är inte konspirativ, vare sig från mediernas eller från polisens sida. Det handlar istället om att två arbetslogiker fungerar väl tillsammans. Från mediernas och redaktionernas sida vill man ha nyhetsvärde, material och beskrivningar som är enkla att översätta till de klassiska nyhetsformaten: tydliga berättelser, dramatik, lätt igenkännbara aktörer och handlingar och möjligheter till uppföljningar när det är befogat. Och polisen kan sina berättelser – de är ju experter – de finns till förfogande för att beskriva och analysera, och de gör sitt jobb så att också det till synes odramatiska kan bli ett vardagsdrama.

Kap. 4: Ungdomsbrott och utanförskap

Som denna studie redan visat kan polisen, då det gäller vardagsbrott, sägas vara den definierande och dominerande aktören i mediernas rapportering. Polisen styr i mycket stor utsträckning gestaltningen av sig själv och mediernas rapportering är oftast positiv eller neutral. De få gånger denna positiva gestaltning hotas handlar det om extraordinära händelser.

Ungdomar i utkanten av samhället

Ett område som synes avvika från den vanligen positiva medierapporteringen kring polisens arbete är ett område vi valt att kalla ungdomsbrott/utanförskap. Här avses mer eller mindre permanenta situationer där ungdomar eller unga vuxna är inblandade och där polisens uppmärksamhet krävs. Området innefattar sociala problem, småkriminalitet, oro och ”bråk på stan”. Exempel som ryms inom området är de händelser som präglar mediernas rapportering från Backa i Göteborg, Rosengård i Malmö och Berga i Kalmar. Gängbildning kan förekomma men har då karaktären av mer informella kompisgäng. Ibland kan visserligen kriminella element förekomma i utkanten av situationerna – organiserad gängkriminalitet behandlas dock inte här.

Mediernas rapportering handlar mycket om socialt utanförskap, otrygghet, vrede och otillräckliga resurser. Till skillnad från bevakningen av vardagsbrott blir aktörerna fler i artiklarna och nyhetsinslagen. Polisen förekommer fortfarande flitigt som informanter men de får plötsligt konkurrens av representanter för den upprörda allmänheten, sociala myndigheter, folkvalda politiker och politiska aktivister. Till och från får även de agerande ungdomarna komma till tals.

I det följande kommer vi att undersöka hur konstruktionen av polisens arbete kring ungdomsbrott och utanförskap ser ut. Till stora delar handlar det om en diskursanalys där en värdegrund konstrueras utifrån några värdeladdade ord som ständigt återkommer i polisorganisationens policydokument; *effektivitet*, *trovärdighet* och *trygghet*.

- **Effektivitet** definieras som polisens förmåga att förhindra brott och oroligheter samt att lösa konflikter och brott som trots allt uppstår.
- **Förtroende** bedöms dels utifrån personlig erfarenhet av polisen, dels utifrån hur polisen gestaltas i medierna. Policydokumentens *förtroende* kopplar vi samman med punkten trygghet...
- **Trygghet** vilket definieras som polisens närvaro bland, och kontakt med, allmänheten. I kapitlets exempel handlar det om att vara synlig och tillgänglig i de berörda

bostadsområdena. Trygghet skapas också av *förtroende*. Anser man att polisen representerar ”de andra” i ett samhälle där man själv inte har en naturlig plats skapas givetvis inte samma trygghet vid en polisiär närvaro som den som bygger på förtroende.

Utöver denna värdegrund använder vi oss dessutom av *trovärdighet* vilket har gemensamma drag med *förtroende* men trovärdighet definieras här som (polis-)myndighetens förmåga att genomföra sitt uppdrag på det avsedda sättet. När myndigheten får ökade anslag förväntas de lägga dessa på poliser ”på fältet”, inte på flera ”byråkratiska” tjänster. De förväntas också återbemanna mindre polisstationer i förorterna och på landsbygden. Enligt dessa förväntningar har exempelvis en centraliserad organisation låg trovärdighet medan en decentraliserad dito har hög trovärdighet. Rubriker likt ”Låg bemanning över midsommarhelgen” eller ”Polisstationen stängs” kan till exempel skapa låg trovärdighet för polismyndighetens förmåga att genomföra sina uppgifter.

Kommunalråd protesterar mot stängd polisstation

NYBRO 2009-10-16 | Uppdaterad 2009-10-16

Kommunalråden Markus Lund (S) och Christina Davidson (C) motsätter sig förslaget om en stängning av polisstationen i Nybro.

I ett brev till länspolismästaren skriver de att en nedläggning av stationen skulle försvåra och hamma det nödvändiga gemensamma utvecklingsarbete som kommunen och polisen i dagsläget bedriver.

– Vidare skulle både de i kommunen verksamma företagen och övriga medborgares förtroende för polismakten i sin helhet påverkas negativt.

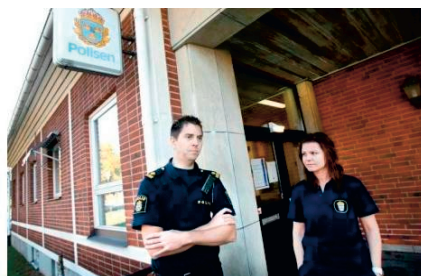
Sammantaget skulle en nedläggning av polisstationen i Nybro medföra att känslan av otrygghet sannolikt skulle öka i hela vår kommun, skriver de i brevet.

Jan Stenqvist
jan.stenqvist@barometern.se
Telefon: 0481-427 45

Polisstationen i Nybro hotas avstängning.

Barometern 2009-10-16

Mattias Bredberg och civilanställda Ann-Sofie Gunnarsson framför skylten som numera inte visar var det ligger en polisstation, utan var det låg en polisstation.

Foto: Annakarin Björnström

Polisen stänger i Skutskär

Hädanefter ska utredarna och ordningspoliserna utgå från Tierp

ÄLVKARLEBY Polisstationen stänger i Skutskär stängde i går – för gott. Kan bli bra, tror polisen. Kan bli värre än det redan är, tror allmänheten.

Gefle Dagblad 2009-10-16

I det följande kommer alltså den form av undantags- eller fördjupningsjournalistik som bevakar ungdomsbrott och utanförskap att analyseras med hjälp av begreppen *effektivitet*, *förtroende*, *trygghet* och *trovärdighet*.

Kap. 5: Kalmar - Bergabränderna

13 oktober 2011 spred sig en anlagd brand i ett sopkärl till intilliggande byggnader. Resultatet blev att stora delar av Bergas inomhuscenter förstördes i den omfattande branden som följde. Det här var kulmen på en lång tids oroligheter bestående av anlagda bränder, våld och hot bland ungdomar och missnöje med kommunens uteblivna satsningar i området. Bränderna var det som

upprörde människorna mest och det som medierna också skrev mest om men det förekom även en del rapportering om misshandel och en allmän känsla av otrygghet och uppgivenhet i området. Bränderna startade i början på september 2011 och enligt SVT brinner det bland annat 4, 7, 12, 23, och 28 september samt 3 och 8 oktober i containrar, sopbehållare och källargångar innan det slutligen kulminerar i den omfattande centrumbranden den 13 oktober⁴⁷.

Polisen vädjar om hjälp i Berga centrum

Till Barn- och ungdomsnämndens möte i Kalmar 21 september är Anna Wirbladh, chef för polisens ungdomsteam, samt biträdande rektor Mattias Boman inbjudna för en hearing. Anna Wirblad får det största utrymmet i mediernas rapportering från mötet och hon får uttala sig om polisens satsningar utan att ifrågasättas i artikeln. Samtidigt som hon berättar att de nu har tre poliser som enbart arbetar i yttre tjänst och ska försöka hålla kontakt med ungdomarna betonar hon att det också krävs insatser utanför de rent polisiära:

- Men polisen kan inte göra jobbet själva. Det behövs mer än makt demonstrationen och polisen efterfrågar en motpol från socialtjänsten som kan ha kontakt med ungdomarna och deras föräldrar.⁴⁸

---

⁴⁷ Bild från Östran 2011-10-13

⁴⁸ www.ostran.se/nyheter/kalmar/polisen_vaedjar_om_hjaelp_i_berga_centrum/%28comment%29/view#view

Att polisen söker samarbete med andra myndigheter och organisationer är logiskt men Anna Wirbladhs uttalande är ett svar på den vanliga frågan i dessa sammanhang; vad gör polisen? Polisen förväntas ofta att lösa problem som rör ungdomar. Visst finns det även ett tryck på skolan, föräldrarna, de sociala myndigheterna och politikerna men i medierna är nog frågan ”vad gör polisen” överrepresenterad. Den speglar reaktionerna bland allmänheten när sociala problem och kriminalitet uppstår och rapporteras i medierna men medierapporteringen späder också på förväntningarna på polisen som de som har huvudansvaret för att få stopp på problemen. Extra tydlig blir den här tendensen då sociala problem och kriminalitet presenteras i en ”gängkontext”.

Östra Småland 2011-09-22

I samband med Bergabranden har det rapporterats om något som kallas Berga Centrumgänget, BGC. Orsaken till storbranden den 13 oktober sägs vara att fyra ungdomar uppmanats att iscensätta en brand som ett inträdesprov till BGC. Enligt polis och åklagare existerar gänget, men det är ”Inget gäng som i grunden är kriminellt, men ett sammansvetsat kompisgäng med ett 20-tal medlemmar och ett antal i kö för att komma in, säger polisen”⁴⁹. En av de sex ungdomar som nu åtalas för anstiftan, en förmodad medlem i BGC, avfärdar dock i samma artikel Berga Centrumgänget som rena fantasier, något som inte existerar.

Etiketten ”gäng” – en vanlig mediekonstruktion

Mycket av den brottslighet där ungdomar är involverade sker i grupp. Det är i sig logiskt, ungdomar umgås i olika sociala grupperingar och inom dessa grupper söker man sin plats i hierarkin. Det resulterar ibland i en form av tävlingar där man utmanar varandras auktoritet och gör upp om rangordningen samt stärker sin sociala identitet. Ungdomar umgås helt enkelt i mer

---

⁴⁹ <http://www.ostran.se/nyheter/Kalmar/Hela-Berga-centrum-hotades>

eller mindre lösa sociala konstellationer, alltså något som kan kallas gäng om man så vill – och det vill man! Åtminstone fungerar etiketten ”gäng” mycket väl i mediernas dramaturgi. *Gäng* målar upp en hotbild, det leder tankarna till organiserad kriminalitet och det skapar gränser mellan *vi och dem*, det vill säga mellan det organiserade samhället och de som hotar detsamma. Då medierna, oavsett om det handlar om lösa sociala konstellationer eller mer organiserad brottslighet, rapporterar om gäng associerar mediepubliken till organiserad kriminalitet och därmed ställs krav på att just polismyndigheten ska lösa dessa problem.

Det är inte bara i medierna och bland allmänheten som krav ställs på att just polismyndigheten ska ta itu med problemen i Berga. 6:e oktober, knappt två veckor innan barn- och ungdomsnämndens möte, samlades politiker och representanter från polis, socialtjänst, skola och fritidsgård för att diskutera situationen i Berga. Kommunalrådet Johan Persson säger i Östra Småland att kommunen kan bidra men understryker att det inte kommer att göras några ekonomiska satsningar i området innan bränderna upphört. Persson polemiserar i viss mån mot Wirbladh då han påpekar att bränderna handlar om kriminalitet och markerar genom att säga: ”Det är inte en kommunal fråga utan en fråga för polisen.”⁵⁰ På så sätt förstärker han bilden av att polisen har det yttersta ansvaret. Han får stöd för denna uppfattning i artikelns läsarkommentarer:

Trams är vad det är.

Ska det vara så svårt att sätta ut civila poliser??? Polisen verkar vara helt handlingsförlamade. Dra in på en poliskontroll på vägarna istället och sätt fast de som förstör, sedan ska de skyldiga arbeta av det dom har förstört. Ska vi alla andra skötsamma människor få vår nattsömn förstörd av all oro?? Jag blir så trött och arg...

Sluta Dalta

Sluta att dalta med skitungarna! Hårt mot hårt är det enda som fungerar. Bara för att man inte har någon fantasi ger detta inte en rätt att förstöra allmänhetens saker. Skärpning polisen!

Generellt är det så att polisen själva förmår styra mediernas gestaltning av sitt arbete men vid den här typen av extraordinära händelser utmanas denna hegemoni. Polisen förmår inte att på samma sätt sätta mediernas dagordning och den typiska nyhetsbilden av polisens arbete kompletteras med – eller utmanas av – en mer kritisk rapportering.

---

⁵⁰ http://www.ostran.se/nyheter/kalmar/inga_pengar_foerraen_braenderna_slutar/%28comment%29/view#view

Perspektiv på sociala problem och kriminalitet

En förklaring till de ökade kraven på polisen effektivitet vid extraordinära händelser kan hittas i forskningen kring massmediernas rapportering kring sociala problem och ungdomskriminalitet. Kriminologen Felipe Estrada påpekar att åtgärder mot unga styrs av "vad som i ett samhälle uppfattas som 'rätt' reaktion vid en viss tidpunkt".⁵¹ Förenklat finns två sätt att förhålla sig till ungdomars avvikande beteende då dessa bygger på sociala missförhållanden. Utifrån det ena perspektivet är straff problematiskt då det leder till att ungdomarnas marginalisering i samhället förstärks. Ur det andra perspektivet har dessa ungdomsbrott skapat lidande och samhället måste bestraffa den skyldiga.

Vilket synsätt som för tillfället dominerar kan utläsas av dagstidningarnas ledarsidor och det finns en tydlig koppling till vilken regering som för tillfället styr samhället visar Estrada.⁵² Generellt är det så att ledarsidorna ställer krav på hårdare tag under socialdemokratiska regeringsperioder. Dessutom har, kanske på grund av ett hårdnande samhällsklimat, reaktionerna på ungdomsbrott och sociala problem förändrats över tid. Man kan se en förskjutning från socialpolitik till kriminalpolitik. Det har satt avtryck i mediernas rapportering, förståelsen och sympatierna för gärningsmannen avtar allt mer. Istället sätts offret i centrum och diskursen omfattar inte längre behandling och stöd för att minska sociala problem utan kännetecknas istället av krav på allmänhetens säkerhet. "Syftet är att minimera risker och öka säkerheten".⁵³ Som ett resultat av detta kan polisen få mer resurser men kraven på att polisen då ska erbjuda trygghet och effektivitet ökar.

Det är givetvis inte bara under socialdemokratiska regeringsperioder som krav på hårdare tag och högre effektivitet från polisens sida kommer fram på ledarsidorna. I fallet Bergabränderna kan i alla fall samma diskurs återfinnas på det lokala planet. Kalmar har socialdemokratisk majoritet och dagen efter storbranden återfinns följande ledare i Barometern:

Bergabranden ett misslyckande för samhället

LEDARE 2011-10-14 | Uppdaterad 2011-10-14

Den kyliga nordvinden svepte brandlukten från Berga in mot Kalmars centrala delar. De rykande ruinerna skickade sitt budskap till politiker och polis.

---

⁵¹ Blomberg et al. (2004) *Sociala problem och socialpolitik i massmedier*, sid. 127, Studentlitteratur: Lund

⁵² ibid

⁵³ ibid, sid. 129

I ledaren låter Barometerns politiska redaktör skulden för det inträffade fördelas mellan politiker och polisen. Han menar att ”Polisen måste själv ställa sig frågan, om den har gjort tillräckligt”. Underförstått menar han att åtminstone polisen inte gjort detta:

Men om politikens och polisens uppgift är att skydda liv och egendom, så är onsdagsnattens mordbrand ett misslyckande för samhället. Innevånarna i Berga har rätt att leva i trygghet.⁵⁴

Då vi studerat mediernas rapportering av Bergabränderna har vi använt oss av material från SVT, SR, Barometern och Östra Småland. I första hand har vi intresserat oss för de artiklar där polisen direkt omnämns i rubrik eller ingress. En kvantitativ analys av materialet ger ett AB-index på +20. Det skiljer sig inte extremt – men ändå tydligt – från det AB-index (+33) som kan ses i rapporteringen av vardagsbrott. Det som denna kvantitativa metod inte förmår illustrera är att polisen inte längre är mer eller mindre ensam som definierande part. Utöver de artiklar där polisen är dominerande aktör tillkommer en rapportering där politiker och allmänhet ges utrymme att analysera och kritisera utan att polisen ges möjlighet att replikera. Detta i kombination med debattartiklar, insändare och insändarkommentarer skapar en mer kritisk och ifrågasättande bild av polisens arbete vid den här typen av extraordinära händelser.

Krav på hårdare tag

Sida vid sida med mediernas relativt neutrala rapportering från Bergahändelserna, med möjlighet för polisen att definiera (Polisen vädjar om hjälp i Berga centrum), lämnas utrymme för kritik som riktas mot polisens effektivitet och dess förmåga att sätta stopp för våld och bränder. Den otrygghet och vrede som många i området upplever ges mer utrymme i texterna och kompletteras av ledare (Bergabranden ett misslyckande för samhället), debattartiklar och insändarkommentarer. Nedanstående är ett typiskt exempel som samtidigt illustrerar kraven på hårdare tag:

När ska tidningen skriva om alla de som drabbats ekonomiskt i Bergabranden? Alla de som blev utan sina arbeten och inkomster. Många är inte intresserade utav de snyfthistorier som skrivs i tidningen om hur synd det är om förövarna. Att förövarna nu är rädda, är inget annat än deras eget fel. De har varit fullt medvetna om vad de gjort. Att det sen blev gjort ordentligt är bara en trist bieffekt som de måste stå till svars och straffas för.⁵⁵

Ett exempel på en medietext som präglas av rapporteringen kring extraordinära händelser återfinns i Barometern 9 september 2011. Rubriken är ”Stor oro efter bränderna i Berga” och är en text av reportagekaraktär där boende och butiksägare i området får komma till tals efter den

---

⁵⁴ Ulf Wickbom, politisk redaktör i Barometern 2011-10-14

⁵⁵ Signaturen ”Tomas” i Barometern 2011-12-15

tredje branden på fyra dagar. Här uttalar sig räddningstjänsten, tre butiksägare och en tonårsflicka.

Oro efter bränder i Berga

KALMAR 2011-09-09 | Uppdaterad 2011-09-14

Stämningen är tryckt och orolig bland butiksägarna i Berga centrum. Polisen och räddningstjänst vill ha stopp på bränderna innan något värre inträffar.

– Risken är att det händer något riktigt stort, säger insatsledaren Kenneth Emricsson.

Varje kväll under sommaren och även en hel del nätter har de samlats vid "planket".

Ungdomar i tidiga tonåren, såväl de som passerat 20 år. Fastighetsägarna rev planket för några månader sedan för att öppna upp platsen. Men ungdomarna

Foto: Mats Holmertz

Av artikelns 21 utgångar får polisen nöja sig med tre varav två är citat av ungdomspolisen Anna Wirbladh. Det motsvarar sju procent vilket kan jämföras med rapporteringen från vardagsbrott där polisen normalt dominerar i cirka 20-25 procent av artiklarnas utgångar.

Det som skiljer mediernas rapportering av extraordinära händelser från rapporteringen av polisens arbete kring vardagsbrott är alltså att fler aktörer ges utrymme i texterna. Polisen förmår inte, eller tillåts inte, längre att vara den dominerande aktören varför den inte längre kan sägas helt styra gestaltningen av sig själv. En mer kritisk och ifrågasättande diskurs kring trygghet, effektivitet och förtroende kan urskiljas och trovärdigheten för polismyndigheten kan antas minska – åtminstone för stunden.

Ett uttryck för detta är de medborgare som kommenterade då Östra Småland rapporterade från storbranden 13 oktober. Det talades då om "polisens flathet och inkompetens" och att inte vara "på älgjakt" utan istället "vara närvarande, gå ur bilen och prata med folk så att det skapas en samhörighet och personkännedom". Man efterlyste också handlingskraft istället för att "bara prata om problemet".

För att nyansera denna bild är det trots allt så att polisen, i dessa utsatta lägen, ändå i viss omfattning lyckas synas i medierapporteringen och följaktligen lyckas påverka den bild som presenteras av så väl myndigheten som enskilda polisens arbete. Ett exempel på det är Anna Wirbladh som trots allt vid ett flertal tillfällen ges utrymme i olika artiklar. Två orsaker förklarar detta. Dels är Anna Wirbladh förmodligen en bra kommunikatör som skapat naturliga kanaler till

medierna, dels har hon som ungdomspolis en central roll i just dessa sammanhang vilket innebär att kontakter med henne leder till kostnadseffektiv och enkel journalistik.

Gestaltningen normaliseras

Redan dagen efter den stora centrumbranden greps fyra ungdomar som misstänkta för densamma. Östra Småland rapporterade om detta under rubriken ”Fyra ungdomar gripna för Bergabranden”. Som en följd av polisens genombrott förändrades gestaltningen av polisen i medierna. Insändarkommentarerna är visserligen fortsatt kritiska mot polisens effektivitet...

Om nu dessa tre är dom skyldiga är det bara att beklaga att precis samma polisarbete inte gjordes bra mycket tidigare, då kunde många tragedier undvikas & stora världen sparas.⁵⁶

Bra gjort, alla tipsare! Bra gjort, polisen att ni agerade så snabbt nu - även om detta fruktansvärda borde ha kunnat förhindras av er närvaro i Berga i större utsträckning innan. Men gjort är gjort och det är omöjligt få ogjort. Jobba framåt och ta lärdom av detta!⁵⁷

...men på redaktionell plats återgår mediernas gestaltning av polisen till det vardagligt neutrala. Under perioden 2011-10-14—2012-02-09 präglas rapporteringen i Östra Småland, Barometern, SR och SVT av dessa neutrala skildringar av polisen. De återger händelserna från Berga torrt och sakligt, det tidigare dramatiska anslaget saknas helt. Utifrån de artiklar som studerats efter de första gripandena den 14 oktober ligger AB-index på +34. Det ska jämföras med det AB-index på +20 som gällde för rapporteringen innan dessa gripanden gjordes. Polisen får inte fullt lika många möjligheter till uttalanden, så kallade pratminus, som de vanligen får men de kritiserar heller inte. En förklaring till att antalet utgångar där polisen får uttala sig minskat, är att myndigheterna efter gripanden representeras av den åklagare som utsetts till förundersökningsledare.

I och med dessa gripanden upphörde alltså Bergabränderna att vara det vi kallar en extraordinär händelse. Polisen hade, för att återigen citera Felipe Estrada, lyckats i sitt arbete med att ”minimera risker och öka säkerheten”. Polisen hade genom visad *effektivitet* skapat *trygghet* varpå *förtroendet* återskapades. Följaktligen trappades mediernas bevakning ned och rapporteringen återgick från den kritiska hotbildsjournalistiken till en mer vardagspräglad journalistik.

Något som är värt att notera är att debattkommentarerna i tidningarnas digitala utgåvor snabbt kom att handla om de gripna ungdomarnas etniska tillhörighet. På ett tidigt stadium av Backahändelserna kom spekulationer igång om huruvida det var ”svenska” eller ”utländska” ungdomar som låg bakom bränderna. Det var mycket tydligt att det pågick en organiserad

⁵⁶ Skrivet av signaturen Pelle P i Östra Småland 2011-10-14

⁵⁷ Skrivet av signaturen Majsan i Östra Småland 2011-10-14

opinionskampanj med syfte att skärpa motsättningar mellan olika grupper. Detta problem ligger utanför denna studies ramar men är ändå relevant att kort nämna här. Redan den första artikeln, som rapporterade om de första fyra gripna ungdomarna, genererade en stor mängd kommentarer⁵⁸. En absolut majoritet av dessa kom att handla om etnicitet och invandringspolitik istället för om polisens effektivitet och trovärdighet. Detta bidrog möjligen till att intresset för polisens insatser kom i skymundan i efterdyningarna av Bergahändelserna.

Här lämnar vi nu Bergabränderna och händelserna kring dessa och analyserar istället ett antal liknande exempel på hur en serie extraordinära händelser kan påverka mediernas bevakning och gestaltning av polisen, nämligen händelserna i Backa, Frölunda och Tynnered i Göteborg.

---

58 www.ostran.se/nyheter/Kalmar/fyra_ungdomar_gripna_foer_bergabranden/%28comment%29/view#view

Kap. 6: Göteborg - bilbränder och stenkastning

De första krokusarna har slagit ut i rabatten på Hjalmar Bergmans gata i Backa men vårkänslan störs av en frän stank från en utbränd van på parkeringen intill.

Så inleds ett reportage under artikeluppslaget ”Polisen skärper insatsen” (GP 2011-04-07). I den följande texten berättar Ante, en boende i området, om hur han likt många grannar stått bakom gardinen och sett vad som skedde kvällen innan.

- Jag ser 10-15 killar i luvor. De skriker, gapar och skrattar samtidigt som de bränner upp flera bilar. De beter sig som om det vore fest, som att de är ett gäng kamrater som samlats runt en påskeld.

I det följande berättar Ante att de killar han såg inte var några ”kriminella med väntande flyktbilar” utan småkillar med mopeder. Samtidigt som han inte förstår varför polisen sprider en image av att småkillarna är farliga och själva verkar vara rädda för dem erkänner han att det inte bara är polisens ansvar. Hade det varit för 30 år sedan hade han och de andra grannarna sprungit ut och satt stopp för killarnas framfart. Nu törs de inte.

- Det är klart att vi blir rädda när vi märker att inte ens polisen vågar närma sig säger han.

Bakgrund – år 2009-2010

Dessa problem av ibland upploppsliknande karaktär med bilbränder, stenkastning och grön laser som ingredienser startade i Backa redan i augusti 2009. Enligt Göteborgsposten var den utlösande faktorn en polisinsats som gjordes 10 augusti, en insats som många ungdomar ansåg vara

omotiverat hårdhänt. Åtta dagar senare larmas polisen om att en stulen bil brinner på Blendas gata i Backa. När en patrull anländer till platsen attackeras de och utsätts för stenkastning. En av poliserna känner sig så hotad att han drar sitt vapen – dock utan att använda det. Polisens presstalesman Thomas Fuxborg menar att det handlar om ett gäng äldre tonåringar som angriper samhällsviktiga funktioner, inte om konflikter mellan olika gäng.

Oroligheterna fortsätter i Backa och sprider sig snabbt till andra förorter så som Biskopsgården, Tynnered och Frölunda. Det handlar inte längre om enbart bilbränder, en förskola i Tynnered och en fritidsgård utsätts för anlagda bränder liksom tidningslädor och en friggebod. Det är inte heller enbart poliser som nu attackeras; brandbilar och ambulanser utsätts också för stenkastning. Bränderna och oroligheterna sprider sig också utanför Göteborg och drabbar förorter till Malmö och Stockholm. Efter en månads oroligheter och utan någon tendens till nedtrappning planerar flera politiker på riksplanet ett besök i Backa. Justitieminister Beatrice Ask vill träffa socialsekreterare och lokalpoliser för att diskutera arbetsmetoder. Thomas Bodström som vid den här tidpunkten är ordförande i justitieutskottets vill också besöka Backa.

I en GP-artikel inför politikernas besök (2009-09-14) uttalar sig flera politiker om möjliga orsaker till oroligheterna och om tänkbara lösningar. Thomas Bodström talar om ungdomar som hamnat utanför samhället och därför agerar på ett oacceptabelt sätt. Han lyfter fram kontaktpoliser i skolan som ett sätt att undvika framtida liknande situationer:

- Det skulle innebära att de här killarna i ett långt tidigare skede får en positiv kontakt med polisen. Det skulle vara lika naturligt som att man vet vem som är skolkurator eller skolsyster, säger Bodström.

Vice ordförande i justitieutskottet, Inger Davidson (KD), menar att händelserna beror på maktkamper mellan olika gäng som tävlar om att vara tuffast och starkast. Detta kräver fler poliser i förorten och flera insatser:

- Det behövs poliser, självklart. Och fler ingripanden, och att fler som har begått brott döms, så att man visar samhällets nolltolerans mot sådant här.

Då besöket genomförs uttalar sig Beatrice Ask positivt om de försök som görs med samverkan och tillitsskapande åtgärder. Hon menar att det inte bara går att skicka fram polisen då det händer något, istället bör man arbeta långsiktigt med problemens orsaker⁵⁹.

---

⁵⁹ GP 2009-09-21

I denna rekapitulering av starten på bränder och stenkastning har vi endast använt oss av Göteborgsposten i redovisningen från 2009. Under detta års fjärde kvartal är händelser i Backa, Tynnered, Rosengård och andra förorter ständigt på agendan hos en majoritet av nyhetsmedierna.

Något som märkbart skiljer rapporteringen från den journalistik vi är vana vid då det rapporteras kring vardagsbrott är det utrymme som ges, inte bara på nyhetsplats utan även, på debatt- och ledarsidor. Ett exempel på detta är då författaren och journalisten Lars Åberg i en debattartikel⁶⁰ diskuterar kring hur samhället skapar bidragssamhällen med hög arbetslöshet och låg utbildningsgrad. Ett annat exempel är GP:s ledare 21 augusti 2009 då ledarskribenten säger att det är dags att återta Backa – ett Backa som *inte* lämnats vind för våg av samhället. Istället överreagerar ungdomarna och förstör sin egen och andras framtid. Det enda sättet att återta Backa är att sätta in fler poliser samtidigt som kraven måste öka på föräldrarna menar skribenten.

Det finns alltså två parallella diskurser i debatten kring orsakerna till de händelser som startade i Backa 2009 och sedan spred sig till flera av landets förorter. Det går att dra paralleller till Felipe Estradas studie (som kortfattat presenterades under avsnittet om Bergabränderna), inte minst i justitieutskottets delegaters uttalanden inför sitt besök i Backa. Bergabränderna måste för övrigt ses som ett kapitel i den historia som startade i Backa och som ännu inte skrivits klar.

Summeringen från 2009 är inte på något sätt komplett utan är ämnad att ge en bakgrund till den tidsperiod studien undersöker; 2011. Året däremellan, 2010, var ett lugnt år med något enstaka undantag; i juni anlades några mindre bränder och ungdomar kastade sten mot poliser och väktare i Tynnered⁶¹.

Nutid – år 2011

På våren 2011 blossar oroligheterna upp igen. 6 april berättar SVT:s Rapport att mellan 20 och 40 maskerade och stenkastande ungdomar angrep poliser. Sju bilar stacks i brand varav tre polisbilar. Polisområdeschef Lars Klevenstam ges ungefär hälften av utrymmet i inslaget som totalt är på 53 sekunder. Förutom att redogöra för själva händelseförloppet menar han att det i hans ögon inte handlar om sysslösa ungdomar utan om kriminella dito som ska gripas och lagföras. Samma dag visar SVT Västnytt i princip samma reportage dock något längre och mer utvecklat (en minut och

---

⁶⁰ GP 2009-08-20

⁶¹ SvD 2011-04-20

29 sekunder)⁶². Lars Klevenparr gör samma uttalande som i Rapport men gör dessutom en koppling till ett tidigare ingripande då en inbrottstjuv skadades i samband med en polisjakt. Klevenparr tror att dagens bilbränder är en hämnd för detta ingripande.

Såväl Rapports som Västnytt's inslag kan ses som typiska för nyhetsprogrammets rapportering i etermedierna. Även vid dessa mer spektakulära händelser är journalistiken

relativt återhållsam, åtminstone i jämförelse med tidningsmediernas rapportering. Här nöjer sig redaktionen med att låta Lars Klevenparr ensam berätta om de faktiska händelserna. Han avbryts endast av några korta tillbakablickar, i övrigt har han ett totalt problemformuleringsprivilegium.

Dagen efter har Göteborgsposten det uppslag som citerades i inledningen till bakgrundsbeskrivningen av Backahändelserna. Rubriken är ”Polisen skärper insatsen”. I uppslagets huvudartikel berättas att det pågår ett extrainsatt möte i polishuset på Skånegatan. Mötets enda punkt är bilbränderna i Backa. Situationen i Backa klassas nu som en *särskild händelse* vilket innebär att alla tänkbara resurser står till polisens förfogande. Polisområdeschef Klevenparr markerar det nya läget genom att säga ”Nu får det kosta vad det kosta vill. Vi kommer inte att tveka att ingripa och det kommer vi också att visa”⁶³.

Artikeln kan ses som representativ för mediebevakningen kring en extraordinär händelse som har en närhet i tid och rum. Aktörerna i artikeln består inte enbart av poliser, något som annars är mycket vanligt. Här får, till skillnad från i TV-inslagen, polisens talesman Lars Klevenparr konkurrens av flera upprörda människor som bor i området. Ante, Leif Nilsson och Mariam erbjuder textutrymme för att uttrycka sin oro och kritisera polisens insatser. En chef på socialförvaltningen citeras också. Förutom att polisen utmanas av andras bild av verkligheten avviker artikeln också från ”normalrapporteringen” av polisens arbete i och med att öppen kritik riktas mot polisen. Ingressen inleds med ”Polisen ryggar och låter ligorna härja fritt om nätterna” och inne i texten återges flera citat, bland annat ”Det är klart att vi blir rädda när vi märker att

⁶² http://svtplay.se/v/2385667/vastnytt/hamnd_-_polisen_teori_om_orsak_till_bilbranderna

⁶³ GP 2011-04-07

inte ens polisen vågar närma sig” och ”[...] på kvällar och nätter har det blivit farligt. Nu vill jag faktiskt att polisen gör någonting”.

På samma uppslag i GP skriver Sara Britz en krönika under rubriken ”Vi har inte sett den sista bilen brinna”. Britz talar om ungdomarnas sköra förtroende för polisen och menar att det finns en logik i det vissa ungdomar gör:

Att bränna bilar kan ses som ett sätt att få uppmärksamhet och påverka. En kort stund av adrenalin och maktutövning då samhällets enda legitima våldsutövare, polisen, kan utmanas. De ska straffas för det övergrepp man anser dem skyldiga till och det blir en katt-och-råtta-lek med civila offer.

Så väl krönikan som artikeln på uppslaget i GP är illustrerande exempel på hur polisen plötsligt tvingas dela medieutrymme med en mängd andra aktörer. Liksom vi tidigare visat i avsnittet om Bergabränderna så förmår – eller tillåts – polisen inte längre vara den dominerande aktören och kan inte helt styra mediernas gestaltning av sig själv och sitt arbete. Den kritiska och ifrågasättande diskursen som utmanar polisens värdegrund med trygghet, effektivitet och förtroende som ledstjärnor utmanas nu i än högre grad då medierna lyfter händelser i Backa. Redan från början, det vill säga från augusti 2009, lanserades flera parallella diskurser där så väl behovet av sociala åtgärder som hårdare tag från samhällets sida gavs utrymme i debatten.

Existensen av parallella diskurser leder till debatt vilket är en bidragande orsak till att det som händer i Backa resulterar i ovanligt många debattartiklar och ledare. En sådan återfinns i GP samma dag som uppslaget ovan (2011-04-07) Ledarskribenten menar att bostads- och integrationspolitik visserligen lämnar mycket i övrigt att önska men att detta inte är någon ursäkt för att bränna upp bilar. Polisen måste därför göra vad som krävs för att invånarna i Backa ska känna sig trygga.

Några dagar efter publiceras artikeln ”Boende i Backa besvikna på polisen”⁶⁴. Artikeln domineras av Eva Gustafsson och Admir, båda boende i området, och är mycket kritisk: ”...det dröjde en och en halv timme innan polisen kom”, ”Vad jag såg gjorde polisen inga försök att ta fast någon” och ”Det känns som att vara tillbaka i Bosnien, i Banja Luka 1993. Var fan var polisen! De dröjde evigheter. De ska ju vara här och försvara oss” är citat som beskriver artikelns känsloläge. Först i artikelns sista fjärdedel ges polisen utrymme via ett citat från en polisassistent samt tre korta citat från Lars Klevenparr. Ett av citaten är dessutom framtvingat som ett försvar mot de boendes kritik som här återges av journalisten.

---

⁶⁴ GP 2011-04-09

Plötsligt ser vi alltså en form av ping-pongjournalistik som är mycket vanlig inom många journalistiska logiker men som polisen i normalfallet inte utsätts för. Ping-pongjournalistiken är exempelvis vanlig inom mediernas politiska bevakning: En representant för ett politiskt parti uttalar sig om någon företeelse varpå journalisten lägger fram detta uttalande för en politisk motpart och frågar ”vad har du att säga om detta”? Kritiken låter inte vänta på sig och genom att på detta sätt spela ut parterna mot varandra skapas ett underlag för ett antal artiklar. I normalfallet, det vill säga då vi talar om vardagsbrott och vardagsjournalistik, så saknar polisen sådana legitima ”motspelare” som finns inom politiken. Polisen har därför oftast ett informationsmonopol och tillåts alltså formulera sin bild av verkligheten utan att ifrågasättas. Men sådana är inte reglerna vid mediebevakningen av extraordinära händelser. Fördjupningar är de extraordinära händelsernas journalistik och den bryter mot den vardagliga rutinerade rapporteringen. Här finns ett större antal aktörer som tävlar om medieutrymmet vilket ger journalisterna chansen att spela ut dessa mot varandra. Det ger möjlighet till dramatiska och polariserande texter som säljer bra vilket också tillåter större redaktionella resurser än vanligt.

Därför nöjer sig inte medierna med att fråga Klevenparr vad som har hänt och varför. Istället tvingar man honom att försvara sig mot andra aktörers kritik, i exemplet ovan de boendes. När han sedan förklarat hur polisen ser på händelsernas utveckling kan journalisten gå tillbaka till de boende med hans uttalanden som sedan på nytt får bemöta honom. Alternativt kan journalisten dra in nya aktörer genom att be någon politiker eller socialarbetare bemöta Klevenparrs uttalanden. På detta sätt kan medierna hålla liv i händelserna så att publikens intresse kan upprätthållas.

Mediernas logik

Det finns givetvis en logik i mediernas sätt att rapportera från bevakningen kring händelserna i Backa. Att lyfta fram motsättningar är ett dramaturgiskt sätt att skapa spänning och dramatik kring en händelse. Motsättningar är förstås mer spännande och engagerande att läsa om än konsensus. Att skriva en artikel om en händelse där det inte förekommer några motsättningar och där alla är överens blir på något sätt en icke-händelse – vilken möjligen kan resultera i en notis. Om man istället kan bevaka en händelse och utifrån denna skapa en berättelse där det onda utmanar det goda och där tryggheten ersätts av risker och hot så ökar intresset hos mediepubliken. Därför ser man ofta en polarisering i mediebevakningen vid extraordinära händelser. En berättelse i svart och vitt förenklar och blir mer intressant än en berättelse i gråskalor. Medierna generaliserar och stereotypiserar, genren skapar gränser mellan ett ”vi” och

ett ”dom” och mediernas publikar får möta kategoriserade grupper. Sådana stereotyper är till exempel ”stenkastande ungdom”, ”rädda boende som vill flytta” och ”otillräckliga poliser”.

Medielogiken med dess journalistiska vinklingar är alltså förklarlig men denna *bojournalistik* inrymmer i sig en fara. Faran ligger i att otryggheten och osäkerheten ofta blir oproportionerlig – att människors oro blir ett större problem än problemet i sig. Ett exempel som förklarar detta är då skräcken inför AIDS ledde till att homosexuella uppfattades som ett hot och i många fall utsattes för ren förföljelse. Ett annat exempel är då rädslan för svininfluensa fick människor att byta plats, eller till och med lämna tunnelbanevagnen, om någon hostade och nös. Ett exempel som kanske ligger närmre polisens arbete är vid de tillfällen då medborgargården skapas eller åtminstone diskuteras som ett alternativ då tilltron till polisen trovärdighet är låg.

Dock skiljer sig medielogiken beroende på de faktorer som tidigare nämndes, närhet i tid och rum. SVT Rapport är ett nationellt nyhetsmedium som ska tillgodose hela befolkningen i Sverige med nyheter varför programmet av förklarliga skäl sällan arbetar med en fördjupande journalistik – även om det givetvis förekommer. Det regionala nyhetsprogrammet Västnytt gjorde den 6:e april ett tidsmässigt fylligare inslag än Rapport kunde tillåta sig att göra men det innebar inte att de släppte in fler aktörer eller ställde några kritiska frågor – bara att Lars Klevenparr fick mer utrymme. Dagspress på mer avlägsna orter som följaktligen bevakar andra regioner kännetecknas också av en viss återhållsamhet vilket gör att deras bevakning av de extraordinära händelser som sker på andra platser i landet ofta präglas av den medielogik vi kallar vardagsjournalistik. De extraordinära händelser som inte har en rumslig, det vill säga geografisk, närhet utan sker någon annanstans i landet är enligt denna logik visserligen värda att skriva om – men sällan värda alltför stora redaktionella resurser.

Ett exempel på detta är Svenska Dagbladets artikel den 20:e april 2011 med rubriken ”Polisen: ”Yngre förmågor som vill vara copycats”.⁶⁵ Artikeln beskriver de senaste bränderna och stenkastandet i Göteborg som denna gång skett i Frölunda. Visserligen får polisen dela utrymme med en brandman som får ett pratminut: ”Polisen måste hela tiden gå framför oss och vi får vänta och avvakta istället för att göra vårt jobb”, men av artikelns 19 utgångar dominerar polisen 13, varav åtta är citat från den biträdande kommenderingschefen Mats Palmgren. I artikeln finns ingen kritik eller någon form av ”ping-pongjournalistik”. Trots att artikeln delvis kommer att handla om socialt utanförskap och föräldrars ansvar intervjuas inga socialarbetare, politiker eller föräldrar. Istället är det Palmgren som får vara experten och tillåts ensam formulera problemet:

---

⁶⁵ http://www.svd.se/nyheter/inrikes/polisen-yngre-formagor-som-vill-vara-copycats_6104677.svd

Palmgren menar att ”...det är klart att det handlar om någon slags social frustration” och förklarar vidare:

- Dels jobbar vi med samverkan, polis, räddningstjänst och socialtjänst. Men ingen av de här personerna är föräldralösa, så där finns ett ansvar, som förälder är man ju numera skadeståndsansvarig. Man ska känna att det utkrävs ett ansvar när sådant här händer.

En stor del av landsortspressen använder sig helt enkelt av TT för att täcka nyheter som ligger utanför deras bevakningsområde. Här nedan visas hur Norrländska Socialdemokraten på enklast möjliga sätt

valde att rapportera om de bilbränder som Lars Klevenparr intervjuades om i SVT Rapport och Västnytt. Notisen har fyra utgångar. Ingressen berättar att bilbränderna uppgraderats till en *särskild händelse* och Lars Klevenparr uttalar sig via ett pratminus. En utgång används till en mycket kort beskrivning av händelsen⁶⁶.

Även om dessa exempel väl illustrerar hur medielogiken fungerar på olika sätt beroende på om den är lokal, regional eller nationell så finns det givetvis undantag från dessa regler.

Vissa händelser är så pass aktuella – eller växer sig så stora – att det lokala får ett nationellt intresse. Det tydligaste exemplet är mordet i Malmö som behandlas på annan plats i rapporten, och som i skrivande stund i högsta grad finns på den nationella agendan. Göteborgshändelserna har stundtals nått upp till dessa kriterier. Svenska Dagbladets nyhetsvärdering gör att tidningen torsdag den 21:a april (redan dagen efter den korta artikeln ovan om unga förmågor som vill vara copycats), kommer med en fyllig uppföljning. Artikeln har rubriken ”Bilbränderna i Frölunda oroar boende” och handlar om de senaste dygnens oroligheter i Frölunda och Tynnered. Artikeln breder ut sig över nästan hela sidan åtta. En bild på Jörgen Kuhlin, ordförande i Tynnereds ungdoms- och föräldraförening tar upp mer än hälften av utrymmet. Kuhlin är också en dominerande aktör i och med att han ges fem av artikelns 17 utgångar, varav två pratminus. Polisen, här representerad av kommenderingschef Mats Palmgren, får fyra utgångar. Övriga

NSD Lokala sidor: Boden, Luleå, Gällivare, Kiruna, Kalix/Öje, Tornedalen. Vädret. TIPS OCH: E-post: redaktion@nsd.se. Telefon: 0920-263 000, 263 003 (kväll). MMS: 72019 (meddelar).
NORRLÄNSKA SOCIALDEMOKRATEN VI GILLAR NORR
Nyheter Sport Kultur Noje Familjeliv Ledare Debatt Resor Ekon
Bostad Fiske Minus19 Gömda rum Nyhetsquiz
Nyheter
Polisen ser allvarligt på bilbränder
Polisen graderar upp de senaste dagarnas bilbränder i Göteborg till en så kallad särskild händelse, vilket innebär att man kan använda sig av myndighetens samlade resurser.
På onsdagen satt polisen i planering.
-Vi tar det här på största allvar, säger Lars Klevenparr, chef för polisen i Storgöteborg, till TT.
Natten till torsdagen sattes åtta bilar, varav en väktarbil, på Hisingen i brand av maskerade ungdomar, och natten till onsdagen var det dags igen. Då antändes tio bilar, varav tre civila polisbilar.
Av TT

⁶⁶ NSD 2011-04-06

SvD:s två artiklar är ett exempel på uppföljning som journalistisk metod. Innehållsmässigt behandlar de nämligen samma händelse. Det är samma polisman och samma räddningschef som får uttala sig i båda artiklarna. Samma pratminus som bygger på ett uttalande från räddningschefen används också i båda artiklarna: ”Polisen måste hela tiden gå framför oss och vi får vänta och avvakta istället för att göra vårt jobb”. Den korta artikelns rubrik visar sig i den uppföljande artikeln bygga på ett uttalande av Mats Palmgren:

Redaktionen har egentligen tre beslut att välja på: Den kan publicera den kortare artikeln och till vidare nöja sig med det. Den kan fortsätta arbeta med artikelns utbyggnad och avvakta med publiceringen till nästa dag. Redaktionen kan också ta beslutet att omgående publicera ”det man har”, det vill säga den första artikeln, samtidigt som man beslutar att följa upp den genom intervjuer och nya perspektiv med avsikt att publicera även nästa dag. Utifrån det bedömda nyhetsvärdet valde man här det tredje alternativet.

Till skillnad från de ovan nämnda medierna arbetar Göteborgsposten på den lokala och regionala marknaden inom vars bevakningsområde de aktuella händelserna sker. Detta tillsammans med dagspressens logik präglar de redaktionella strategierna och den journalistiska utformningen av texterna vilket förklarar att det är främst i GP som den fördjupande och kritiska journalistiken kan ses.

91

Även om Svenska Dagbladet denna gång valde att lägga extra redaktionella resurser på händelserna i Tynnered och Frölunda så gör den geografiska närheten att Göteborgsposten samma dag ger händelserna såväl en blänkare på förstasidan som ett helt uppslag på sidan fem och sex inne i tidningen.

På detta uppslag (se ovan)⁶⁷ återfinns en huvudartikel med rubriken ”Anna vill flytta från Tynnered” samt två kompletterande artiklar: ”Polisen jagar mopeder” samt ”Två bröder har anhållits”. Huvudartikeln behandlar de boendes reaktioner, allt från den oroliga Anna som nu vill lämna området till Agneta som tänker bo kvar. Vi får veta att Anna är 43 år och med undantag för två år har bott hela sitt liv i Tynnered.

- Jag ångrar inte att jag flyttade tillbaka hit, säger hon. Men nu har vi bestämt oss, vi flyttar härifrån. Kanske blir det till Kungsladugård, kanske någon annanstans. Men här vill jag inte bo med mina barn.⁶⁸

När Anna var ute med hunden Nikita såg hon småkillar runt 14-15 år som sprang omkring med bensindunkar. Nikita är en pitbullterrier:

- Utan Nikita hade jag kanske inte vågat mig ut. Jag går alltid ut med Nikita på kvällen och jag vet att hur kaxiga ungar ryggas tillbaka för Nikita.⁶⁹

Annas lägenhet är nu uppsagd, snart går flyttlasset berättar GP-artikeln.

Agneta, som väljer att bo kvar, berättar att hon ringde polisen då hon såg 15-20 svartklädda ungdomar med bensindunkar gå förbi. Hon kände igen många av dem sedan förra sommarens bränder. För en gångs skull tog polisen larmet på allvar, berättar Agneta. Efter en stund var polisens insatsstyrka på plats, utrustade med hjälmar och sköldar. Agneta försvarar inte ungdomarnas bilbrännande men säger att hon på sätt och vis kan förstå deras reaktion. Allt är stängt och nedlagt i Tynnered. Det finns ingen fritidsgård och ingenting att göra i området.

Övriga aktörer i artikeln är en förälder som kort uttalar sig via en telefonintervju. Föräldrar planerar att vandra i området och den intervjuade kvinnan hoppas på fler deltagare än vad det för stunden verkar bli. Även Jörgen Kuhlén, som var huvudaktör i Svenska Dagbladets artikel, uttalar sig om föräldravandringar i GP:s artikel. Polisen ges en kortare del av artikelns utrymme. Polismannen Niklas Brehm berättar om nätverket ”Människan bakom uniformen” vars syfte är att närma sig ungdomar.

- Tanken är att vi ska hitta goda krafter och skapa budbärare bland ungdomarna.

---

⁶⁷ Göteborgsposten 2011-04-21

⁶⁸ Göteborgsposten 2011-04-21, sid 5

⁶⁹ ibid

En ung man, Andreas Johansson, berättar att initiativet till nätverket togs efter oroligheterna i Hjällbo två år tidigare och att deras arbete har bidragit till att kunskapsglappet mellan ungdomar och myndigheter har minskat.

Som tidigare beskrivits är gränserna mellan de olika journalistiska genrerna inte alltid tydliga. När man i Göteborgsposten väljer att tillsätta extra redaktionella resurser för bevakningen av det som polisen nu kallar *särskilda händelser* resulterar det exempelvis i sådana uppslag som här beskrivs. Man intervjuar och ger utrymme åt många aktörer där den drabbade och "oroliga allmänheten" ofta är väl representerad (Anna vill flytta från Tynnered). Man bevakar också vad som händer de ungdomar som åkt fast, en slags uppföljningsjournalistik som dels intresserar sig för ungdomarnas bakgrund i ett försök att förstå orsak och verkan, dels följer de juridiska processerna. I denna typ av artiklar dominerar andra myndigheter än polisen, de har ju redan gjort sitt jobb. Vid enstaka tillfällen uttalar sig föräldrar, syskon, advokater och socialarbetare men huvudsakligen är det åklagare som är de dominerande aktörerna. På det aktuella uppslaget i GP exemplifieras denna journalistik av artikeln "Två bröder har anhållits". Men även då de lokala/regionala medierna bevakar extraordinära händelser inom sitt geografiska område så använder de sig fortfarande delvis av den gamla hederliga vardagsjournalistiken, det vill säga korta texter som torrt och sakligt återger händelser utan värderingar. Ofta är då polisen den huvudsakliga (och enda) källan. Uppslagets artikel "Polisen jagar mopeder" där Lars Kleven-sparr är den dominerande (och den enda) aktören är ett exempel på detta. Men parallellt med denna vardagsjournalistik väljer man alltså ut ett antal händelser som kan antas skapa ett högre nyhetsvärde. Här lägger man de extra resurserna.

Gärningsmannen i centrum

Generellt så har fokus i medierna över tid förflyttats från gärningsmannen till offret. Vi har tidigare diskuterat att kriminalitet som tidigare kunde förklaras, och i viss mån urskuldats, av dåliga uppväxtvillkor och andra sociala missförhållanden inte längre lika självklart möts av denna förståelse.⁷⁰ Straff är emellertid problematiskt då det förstärker ungdomars marginalisering vilket på lång sikt kan bli kostsamt för samhället. Men då ungdomsbrott – här i form av stenkastning, bilbränder och upploppsliknande hot mot polis och räddningstjänst – skapat lidande så måste samhället agera. Samhällsklimatet har visserligen skapat en ökad tolerans för hämnd och bestraffning men det förebyggande arbetet krävs också då det motarbetar utanförskap.

I mediebevakningen av händelserna i Göteborg är det därför noterbart att det sociala perspektivet emellanåt lyfts fram. Vi såg det ovan i artikeln ”Anna vill flytta från Tynnered” där Agneta visade viss förståelse för ungdomarnas situation och där en polis och en ung man talade om nödvändigheten av att, via nätverksarbete, minska glappet mellan myndigheter och ungdomar. Vi ser samma tendens i Göteborgspostens ledare den 22 april. Ledaren har rubriken ”Satsa på skolpolis”. Ledaren slår först fast att det måste gälla en nolltolerans mot ”kriminella ungdomar som förstör och saknar respekt för såväl sig själva som för andra människor” och fortsätter:

Därför är det helt rätt att polisen sätter hårt mot hårt och ökar sin närvaro på platser där det brunnit, att de har identitetskontroller och beslagtar trimmade moped. Men att bara ingripa mot dem som redan hamnat snett räcker inte. Nästan ännu viktigare är det förebyggande arbetet.

Relativt ovanligt är också att ledaren för fram en polis för att diskutera sociala problem och det nödvändiga förebyggande arbetet. Denna polisman, Henrik Karlsson, har tidigare arbetat som skolpolis, en tjänst som numera är indragen. Han menar att de händelser som nu skakar Göteborgs förorter är resultatet av de senaste årens neddragningar:

- De ungdomar som bränner bilar och förstör är bortglömda av samhället. Deras enda förebilder är ofta kriminella och de har ingenstans att ta vägen.

Resten av ledaren domineras helt av Henrik Karlsson som lyfter fram satsningar på barn och ungdomar, betydelsen av ungdomsgårdar och idrottsföreningar, vikten av socialt förankrade poliser och sociala myndigheter ute i förorterna etc. Karlsson får inte mindre än fyra pratminuter varav det sista behandlar problemet med att polisens socialt inriktade insatser inte är mätbara varför det inte kommer med i polisens statistik. Det lyder:

- Man kan fråga sig vilka vi jobbar för, cheferna eller medborgarna? suckar Henrik Karlsson.

---

⁷⁰ Blomberg et al. (2004) *Sociala problem och socialpolitik i massmedier*, Studentlitteratur: Lund

Ledarskribenten avslutar sin text genom att reflektera över Karlssons yttrande:

I den frågan gömmer kanske en del av lösningen på de problem som finns i Backa och Frölunda. Om man kan få de unga stenkastarna att inse att de precis som vi andra är medborgare, och att polisen jobbar för dem och inte emot, skulle det vara ett bra första steg. För att nå dit måste det dock göras en del omprioriteringar. Både hos polisen och kommunen.

Förutom att ledaren är tämligen ovanlig på så sätt att den lyfter den sociala problematiken och dessutom ger utrymme åt en polis som inte har en chefsposition – med pratminus och allt – så skapar den ett högt förtroende för polisen. Som vi tidigare tagit upp i kapitlet om vardagsjournalistik så är det nämligen den lokala och ”synliga” polisen som bygger förtroende hos allmänheten. Att polismyndigheten är fixerad vid mätbara resultat och uppklärningsprocent (något som tas upp i ledaren) är givetvis inte ägnat att skapa förtroende men det drabbar inte ”polisen”, det vill säga den polis som står för den lokala närvaron och alltså *är* polisen i allmänhetens ögon. Istället drabbar det en diffus central myndighet, ett gäng byråkrater som troligen sitter i Stockholm och bestämmer eftersom byråkrater allmänt anses befinna sig där – framförallt kan man tänka sig att just göteborgare anser detta.

Journalister och källor i symbios

Efter den långa serien av upploppsliknande händelser med bilbränder, stenkastning och laser som ingredienser eskalerar händelserna på Hisingen – skottlossningar sker på ett antal platser, några av dem drabbar Backa. Den 16:e maj beskjuts två bröder, båda unga män, på Blendas gata. Två män grips för mordförsök respektive medhjälp till mordförsök. Mellan den 2:a och 3:e augusti inträffar skottlossning på nytt. Denna gång på tre olika platser i Backa. Två lägenheter träffas av skott, där åtminstone den ena lägenhetens ägare inte har någon som helst koppling till kriminalitet skriver GP. Tre veckor senare, berättas det i GP:s artikel *Ingen gripen efter skott i Backa* att boende i Backa på nytt utsatts för fara:

- Jag hörde alla skotten. Det var nog en åtta-tio stycken. De kom bortifrån Netto-hållet (Backa Kyrkogata). Jag tänkte genast ”pistol”, eftersom skotten kom ett och ett. Jag tror inte att det var ett automatvapen, berättar Eva Gustafsson som bor på Sagogången för GP.

Vid detta tillfälle gick skott på nytt in i en lägenhet där de boende inte hade någon koppling till kriminalitet.

Bild från SVT Rapport 2011-08-02

Två dagar senare hördes skottlossning på nytt, denna gång i trakterna av Stigs Center. I Göteborgspostens artikel *Flera personer greps i Backa* intervjuas Göran Carlbom, biträdande vakthavande befäl på polisens ledningscentral. Han får två pratminuter i den korta artikeln som består av sex utgångar. Polisen har inte kunnat bekräfta att någon skottlossning skett, berättar han. Däremot omhändertogs ett antal personer vid Hjalmarss grill strax efter att skottlossningen hördes. Carlbom berättar att det rörde sig om fem personer som omhändertogs med stöd av paragraf 13 – störande av allmän ordning. En ung man kontaktade GP och hävdade att det var minst tio personer som omhändertogs.

- Polisen attackerar utan att ungdomarna gör något. Och när man filmar dem blir man medplockad, hävdade killen.

Artiklarna ovan är korta, har polisen som huvudsaklig källa och återrapporterar händelserna utan att ge uttryck för några värderingar. De har alltså, trots de dramatiska händelserna, karaktären av vardagsjournalistik. I den första artikeln ges utrymme till en boende, Eva Gustafsson, för att ge artikeln ”kött och blod”. Gustafsson får här representera områdets boende som utan egen förskyllan riskerar att drabbas av kriminalitet och våld. I den andra artikeln är det den unga killen som konkurrerar med polisen om aktörsutrymmet. Polisen dominerar dock i båda artiklarna, det är de som får beskriva händelserna och formulera det aktuella problemet.

Den tredje artikeln kring skottlossningarna, *Polisen skärper tonen i Backa* (25/8), är fylligare och har en annan karaktär. Den inleds med ”En man vårdas fortfarande på sjukhus för svåra skador efter tisdagens skottlossning i Backa. Det står nu klart att utomstående återigen hamnat mitt i de kriminella gängens skotteld”. Efter ingressen följer en tillbakablick som datum för datum går igenom de olika tillfällen då skottlossning förekommit i Backa.

Artikeln kan sägas vara en fördjupning av de tidigare korta nyhetsflasharna. I och med att i princip alla medier idag har någon form av internetupplaga arbetar journalisterna och deras redaktioner mot en ständig deadline dygnet runt. I konkurrens med andra nyhetsmedier gäller ofta att få ut en nyhet fortast möjligt vilket går ut över så väl kvalitet som kvantitet. Detta förklarar att en nyhet först ofta har formen av en kort nyhetsflash. När man väl publicerat nyheten har redaktionen mer tid på sig och kan då lägga möda på att komplettera tidigare sakuppgifter, planera för intervjuer och på så sätt hålla intresset uppe för händelsen. När nyheten först skulle publiceras var det bråttom och därför logiskt för journalisten att kontakta polisens ledningscentral för att få information och några pratminuter. Inför den uppföljande artikeln Polisen skärper tonen i Backa har journalisterna haft tid att kontrollera med sina upparbetade källor, det Gunnar Nygren beskriver som nyhetsnät i sin bok *Nyhetsfabriken*⁷¹. Därför är det nu polisområdeschef Klevenparr som på nytt får vara polisens talesman.

- Det är illa nog att kriminella begår brott mot andra kriminella, men att vanliga medborgare som bor i Backa ska komma emellan är fullständigt oacceptabelt, inleder Lars Klevenparr med till GP.

Artikeln berättar sedan att mycket tyder på att de skottlossningar som redovisats här ovan är kopplade till en grupp kriminella i Backa. Det är logiskt att anta att denna uppgift kommer från Klevenparr även om det inte direkt framgår av artikeln. Det framgår vidare att polisen nu avser att ”punktmarkera den grupp på 10-20 kriminella som anses ligga bakom skjutningarna”. Vi får veta att polisen sedan gårdagskvällen har förstärkt närvaron i Backa med ”ett rejält tillskott poliser” och att tålamodet nu är slut:

- Vi kommer inte att se mellan fingrarna med någonting längre. Vi ska ta dem, om det så är för så kallade vardagsbrott som olovlig körning, eller att de kört med en trimmad moped, säger Klevenparr och fortsätter:

- Det här är en kraftfull markering. Nu är måttet någat.

Den sistnämnda artikeln är ett tydligt exempel på hur medierna och deras källor, i det här fallet polisen, lever i en slags symbios där båda parter har nytta av varandra. Journalisterna behöver något att skriva om som intresserar deras publik. Polisen behöver få ut ett budskap som visar att de inte tolererar kriminalitet, framförallt inte av sådant slag som oroar vanliga medborgare eller utsätter dem för fara. Genom den här typen av artiklar får båda parter sina behov tillfredsställda. Medierna, i det här fallet Göteborgsposten, säljer prenumerationer och lösnummer på att kunna upprätthålla intresset genom dramatiska berättelser. På så sätt adresserar de sin publik i deras roll

---

⁷¹ Nygren, G (2008), *Nyhetsfabriken*, Lund: Studentlitteratur

som konsumenter. Men GP ger dem också information och analys kring dessa händelser vilket är vad läsarna i sin egenskap av medborgare behöver. Polisen har å sin sida också ett behov av att adressera medborgarna. Polisen behöver legitimitet. De behöver visa att medborgarna kan känna sig trygga, att de kan förlita sig på polisens effektivitet. Det går inte an att ett litet gäng kriminella sprider skräck i en hel stadsdel utan att polisen kan göra något för att förhindra detta. Om polisen inte visar att de kan agera kraftfullt kommer deras förtroendekapital att minska vilket är ett stort problem i ett demokratiskt samhälle, medborgarna måste kunna känna sig trygga och ha förtroende för sina myndigheter.

Denna symbios, det ömsesidiga beroendet mellan journalisterna och deras källor är betecknande för mediernas villkor. I och med att medierna idag arbetar mot en ständig deadline, och med högre lönsamhetskrav och mindre resurser än tidigare, är man mer beroende av sina källor. Journalistens arbete utförs alltmer vid skrivbordet med hjälp av dator och telefon. Ekonomin begränsar ofta möjligheten till undersökande journalistik och tidspressen gör att källkritik och faktagranskning nedprioriteras. Visserligen finns det ett ömsesidigt beroende mellan journalisterna och deras källor, de har nytta av varandras tjänster. De ovan beskrivna villkoren för journalistiken ger dock källorna en fördel i samarbetet⁷². Här finns en stor del av förklaringen till varför den mediala bilden av polisen ser ut som den gör och varför det i huvudsak är just källan (läs här polisen) som har problemformuleringsprivilegiet och till stor del kan styra gestaltningen av sig själv i medierna.

Någonstans mellan de återkommande nyheterna om skottlossningar i Backa förändras mediernas bild av problemen i Backa. Från att ha förmedlat en bild av socialt utanförskap och frustrerade ungdomar i löst organiserade kamratgäng rapporterar man nu om organiserad kriminalitet och punktmarkering av kriminella. Vi får veta att ett mindre antal kriminella utnyttjar situationen och försöker organisera ungdomarna genom att knyta dem till sig. Det gör att debatten hårdnar, ett exempel är den signerade ledaren i Göteborgsposten den 28:e augusti. Malin Lernfelt berättar där om mamman som gömt sig i en garderob tillsammans med sina barn för att de skulle slippa höra skottlossningen. Hon citerar också en boende som säger:

- Jag vågar inte gå ut efter mörkrets inbrott. Jag tar inga spontanpromenader i sommar-
skymningen. Jag går med snabba steg från busshållplatsen till lägenheten. Jag är rädd.

Lernfelt talar om människor som hålls som gisslan av kriminella element och understryker att "[...] det handlar om brottslingar. Inte stackars förvirrade ynglingar. Därför är det på tiden att

---

⁷² Palm, Göran (2002), *I nationens och marknadens intresse*, Kungälv: Livréna Grafiska AB

man slutar dalta”. Den slutsats som Lernfelt drar i ledaren är att det inte finns någon annan utväg än ”ökade polisinsatser”. En ledare av den här typen kan fungera som ett stöd för polisen. Den kan skapa opinion för ökade resurser och legitimera ”hårdare tag” men den kan också svänga över och fungera som kritisk i de fall polisen inte lever upp till de krav på effektivitet som efterlyses. I Backa-fallet fungerade den dock som stöd eftersom polisen tre dagar innan, via Klevenparr, redan deklarerat att ”måttet var rågat”.

Bilden intill⁷³ visar Göteborgspostens framsida knappt två veckor senare, den 11:e september. Detta nummer kan sägas vara polisens avsiktsdeklaration där man med journalisternas hjälp förklarar och söker stöd för sin utökade strategi. Inne i tidningen ägnas ett uppslag åt att skapa legitimitet för de utökade insatserna. Uppslaget (se nästa sida) består av artikeln *Idyllen som försvann* där en boende, Ida Sunninge, får beskriva sin oro och frustration. Hon ger också sitt stöd till polisens insatser: ”Det känns skönt att ha polisen här” säger hon. Tre av Idas grannar intervjuas också. De säger att de är rädda för repressalier och vill därför vara anonyma. De berättar också om sin oro och en av dem visar några ärr på magen och förklarar att några ungdomar hämnats på honom för att han körde iväg dem när de stod och kissade på hans port. Han blev så illa skadad att hans mjälte fick opereras bort förklarar han.

Mannen berättar att han bott i området i 17 år och att han är besviken och arg på polisen. Han är orolig för att problemen kommer tillbaka när polisen trappar ned på bevakningen av området.

- Det är som med råttor, de kommer tillbaka så fort man lämnar området, säger han.

Artikelns aktörer förbereder alltså allmänheten inför polisens utökade insatser. Genom att de berättar om sin oro och redogör för otäcka händelser de varit med om bidrar de till att legitimera polisens arbete. Då en av aktörerna berättar att han är besviken och arg på polisen utifrån deras tidigare insatser, samtidigt som han uttrycker farhågor för vad som ska hända när de så småningom trappar ned på sin närvaro i Backa, skapar han en perfekt övergång för nästa aktör.

⁷³ GP:s framsida 2011-09-11

Denna aktör är Max Olsson, en av polisens insatsledare i Backa. Han släpps här påpassligt in av journalisten och får förklara att polisen är på plats för att stanna:

- Vår satsning är ingen dagslända, utan starten på något större. Det finns en liten kärna av kriminella som skrämmar hela sin omgivning. Vi ska ta tillbaka Backa Röd⁷⁴.

På resten av uppslaget ges generöst utrymme till bilder som visar boende i området i olika vardagssituationer. På en av bilderna visas hur poliser stoppar och kontrollerar en bil. Det är bilder från Backa men associationen för tankarna till Tripolis eller något annat krigsdrabbat område. Halva den högra spalten ger utrymme till en översikt över tidigare händelser i Backa. Den övre halvan av spalten är något ovanlig så till vida att den visar en koppling mellan våld och låga inkomster i Göteborgs olika stadsdelar.

Både framsida och uppslaget i detta nummer av GP är ytterligare ett exempel på den symbios mellan journalisterna och deras källor som präglar dagens nyhetsproduktion i medierna. Journalisterna får material att skriva om och källorna ges utrymme för opinionsbildning.

⁷⁴ Göteborgsposten 2011-09-11

Från Backa till Brixton – skottlossning och upptrappad mediebevakning

Den 14:e september 2011 handlar *Uppdrag Granskning* om Backa. Titeln är *Från Backa till Brixton* och drar paralleller till utanförskap och ökande klassklyftor i såväl Londons förorter som i Rosengård och Rinkeby.

I programmets inledning berättar reportern Jan Josefsson att det för några veckor sedan var ”skottlossning här på öppen gata och sedan dess är inget sig likt”. Polisområdeschefen Lars Klevenstam styrker detta genom att berätta att det skjutits åtta gånger. Reportern berättar att grovt kriminella styr ungdomsgängen och att polisen satt in specialkommendering.

Tonfallet och stämningen i programmet är mycket dramatiskt, det påminner om de reportage vi vant oss vid att se då det rapporteras från krigshärjade områden runt om i världen.

En äldre kvinna intervjuas om ett tillfälle då bilar sattes i brand på andra sidan gatan (i en mer utsatt del av Backa) och sedan knuffades över mot hennes bostadsområde, över till hennes sida gatan:

- Poliserna var inte här när de puttade över brinnande bilar hit. De stod nere i Brunnbo för de hade kastat sten på dem så de vågade inte gå upp hit, säger kvinnan.⁷⁵

Många boende intervjuas och många är kritiska. De vittnar om en växande otrygghet och många förklarar att de försöker flytta från Backa. Några som intervjuas är sonen och svärdottern till en kvinna som nyligen fått sitt hem beskjutet i samband med en gänguppgrörelse nere på gatan – en kvinna som inte vågade bo kvar efter händelsen. Svärdottern berättar bland annat att ”vi har ringt flera gånger till polisen – de kommer aldrig. Det är som en modevisning, polisen står bara och kollar”. Hennes man berättar att de tillhör dem som vill flytta. Problemet är att de betalade nästan en miljon för sin bostadsrätt och nu är ingen villig att ens betala 600 000 för den.

Reportern för oss på en resa genom området. Han visar den grillkiosk där många grovt kriminella brukar hänga. Det var härifrån som skotten avlossades, de skott varav några träffade lägenheten

---

⁷⁵ <http://www.youtube.com/watch?v=usMVxhz7kxU>

där kvinnan som omnämndes ovan bodde. Josefsson genomför en intervju med Lars Klevenparr utanför denna grillkiosk. Klevenparr förklarar under intervjun att den aktion, det

vill säga den specialkommendering, som nu genomförs syftar till att ”skapa lugn och trygghet för de som bor här i Backa genom ett långsiktigt strategiskt arbete”. Det är tydligt att polisområdeschefen finner situationen obehaglig. Han är inte alls lika bestämd och trovärdig som tittarna är vana att se honom. Jan Josefsson spetsar till situationen ytterligare genom att gå i hård polemik mot Klevenparrs uttalande:

- Hur har det kunnat gå så här långt, undrar Josefsson upprört? Ni har ju tappat greppet, annars hade det här inte hänt! Ni har ju inte tillförsäkrat Backaborna trygghet och säkerhet här!

Klevenparr svarar (han är tydligt nervös och pressad nu):

- Nej men det finns säkert flera orsaker här att det...det finns säkert all anledning att rikta kritik mot polisen här...här. Men det finns också många andra samhällsinstitutioner här då...varför blev...ingen föds väl kriminell? Det är väl något man blir mig veterligen här...här då.

Intervjun vid grillkiosken avslutas och resan genom området tar åter vid. Josefssons mörka berättarröst förklarar hur rädslan sprider ut sig och växer sig allt starkare. Vid flera tillfällen visas scener från gatumiljöer där poliser stoppar ungdomar och begär att de ska legitimera sig. Det förstärker det intryck av krigsreportage som nämndes tidigare. Intrycket förstärks av de insprängda filmsekvenser som visar interiörer från helikopterspaning i området under kvällstid.

Reportaget övergår i ett antal intervjuer, eller snarare uttalanden, från boende i området. Många av dessa vill vara anonyma men vill samtidigt ta tillfället i akt att uttrycka sin oro och bestörtning över det som sker. I den mängd uttalanden som möter tittaren kan man urskilja ”Verkligheten är värre än media beskriver den”, ”Jag vågar knappt gå till affären” och ”Det är som en halv krigszon”. En av de anonyma rösterna tillhör en yngre kvinna som vid några tillfällen talar om

gäng. Då Josefsson frågar: "När du säger dem, vad är det för gäng då?" ...så svarar kvinnan: "Det så kallade Backagängets då. Det är småungar från tolv år och uppåt trettio".

En stor del av programmet används till att lyfta fram den kritik mot polisen som framkommer. Polisen anklagas för att gå för hårt fram. En taxichaufför berättar att han sett "det mesta" på många håll i världen men menar att det beteende som polisen här visar mot ungdomarna absolut inte är acceptabelt. Han berättar också att han själv slitits ut ur sin bil av poliserna och menar att det beror på att han ser ut som en gangster. Mannen är stor och grov och har några tatueringar, han har dessutom ett svartmuskigt utseende.

Intrycket av en polisstyrka som går hårt fram är absolut inte ett önskvärt intryck menar Klevenparr när han på nytt intervjuas av Josefsson:

- Det sämsta läget är att vanliga ungdomar uppfattar det som att vi trakasserar dem – det vill vi ju absolut inte.

När Josefsson låter polisområdeschefen bemöta det tidigare uttalandet om att polisen inte vågar göra något utan agerar som om det vore en modevisning blir Klevenparr upprörd. Han tittar Josefsson djupt i ögonen och försäkrar med darr på stämman att de visst vågar göra något:

- Jag kan lova dig att – garantera dig att – vi gör allt i vår makt. Detta är ingen modevisning!

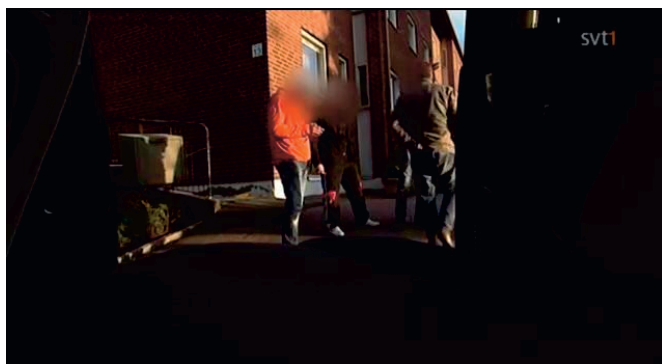
Uppdrag Granskning lyfter ofta viktiga samhällsfrågor och använder då med förkärlek metoder som fångar och håller publikens intresse vid liv genom hela programmet. Metoderna innefattar såväl skarp polarisering där mycket är antingen svart eller vitt och där ett "vi" gärna ställs mot ett "dem". Det är inte många av dem som fått sig tilldelat en huvudroll i programmet som klarar sig undan med hedern i behåll – få lämnar programmet som förebilder och hjältar. Tyvärr är Lars Klevenparr inget undantag från detta. Hans framtoning och uttalanden ger inte medborgarna intrycket av en effektiv polisstyrka som inger en känsla av förtroende och trygghet, snarare

tvärtom. Huruvida det beror på en avsiktlig klippning av filmmaterialet eller ej spelar egentligen ingen roll här, skadan är redan skedd.

Dessa intryck av polisens misslyckande i Backa förstärks sedan av flera berättelser som beskriver hur polisen inte lyckas skapa trygghet – men väl reta upp ungdomarna men även en del äldre. Flera av de boende i området berättar i intervjuer hur polisen regelbundet omhändertar ungdomar med stöd av polislagens paragraf 13. De körs till ödsliga industriområden långt bort från Backa och får sedan ta sig hem bäst de kan på egen hand. Vid kontroll av polisens beslutsprotokoll finner Josefsson att en vanlig anledning till dessa omhändertaganden är att någon hänger med ett gäng på en gata och vägrar gå därifrån. En annan vanlig anledning är att man är ”uppkäftig” eller ifrågasätter varför man ska tvingas legitimera sig när man bara står där. I en scen får man se en tjugوåring föras bort i handbojor. Reportern berättar att han sedan släppts efter att ha fått tillbringa ett par timmar i polishuset. I beslutsprotokollet står det att han ”ingick i ett gäng som störde den allmänna ordningen”.

Om allmänheten känner att polisen inte förmår – inte räcker till – och om den bilden dessutom blir underblåst i medierna utmanas gestaltningen av polisen som den organisation som står för effektivitet, förtroende och trygghet. I *Från Backa till Brixton* utmanas den vanliga rådande gestaltning av polisen i högsta grad av Uppdrag Granskning. Det vi får se är en medialiserad bild av polisen som är snudd på katastrofal, inte bara för polisen som organisation utan för hela samhället. Medborgarna är beroende

av fungerande samhällsorganisationer för att kunna fungera väl och samhället är beroende av medborgarnas förtroende för systemet.

Några sekvenser i programmet bryter dock mot helhetsintryckets bild av en poliskår som är ineffektiv och provocerande. Några ungdomar som intervjuas är stolta över sitt område och menar att ”detta är inte Beirut”. De menar att Backa är tryggt och att det är polisen som skapar otrygghet genom att trappa upp stämningen med sitt hårda och oförsonliga beteende. De avslöjas emellertid av Josefsson då han får dem att medge att de ser rån och stöld som ett legitimt sätt att försörja sig. Den andra sekvensen är en intervju med en pappa och hans lilla flicka. De berättar att de flera gånger varit rädda i samband med skottlossning på gatan utanför deras lägenhet.

Pappan tycker att det är bra att helikoptrarna cirkulerar i området under nätterna, de ger honom en känsla av trygghet. Han tillbakavisar också en grannes påstående att det bara är invandrandungdomar som står för oroligheterna. Han har sett många svenska ungdomar delta i oroligheterna och han kopplar detta till arbetslöshet:

- Det är inte bara invandrare som inte har jobb. Det är tyvärr många svenska ungdomar också som går omkring och förstör. Har de ett jobb kommer de hem trötta och då orkar de inte göra en massa dumheter – så är det, säger mannen.

Det är dock inte bara polisen, i programmet huvudsakligen representerad av Klevensparr, som får klä skott för situationen i Backa. Två fritidspolitiker, en socialdemokrat och en moderat, intervjuas och framställs inte i någon särskilt förmånlig dager.

Josefsson inleder denna del av programmet med att förklara att problemen i Backa och andra förorter är ett resultat av allt större sociala klyftor i samhället, klyftor som blir tydliga då man ser på skillnader mellan olika bostadsområden. Han frågar sedan Tord Karlsson (s): ”Ser du inte vilket samhälle ni skapat – klassamhället”? Tord Karlsson undviker frågan och säger istället:

- Alltså nu försöker du skuldbelägga mig för något som många andra har varit med och skapat, inte bara politiker.

Därefter vänder sig Josefsson till Ingela Ferneborg (m) och undrar om hon tror att samma oroligheter och kriminalitet skulle kunna utvecklas i andra, mer välbärgade områden:

- Det tror jag. Om ungdomarna kommer ihop sig och bestämmer sig för att vara arga på samhället, den här frustrationen, ja då tror jag det, svarar Ferneborg.

Hon insisterar på att detta verkligen är ett troligt scenario trots att Josefsson ansätter henne med frågor av typen ”men varför i hela friden skulle ungdomar i välbärgade samhällen känna sig frustrerade och vilja utmana samhället”?

Slutligen utmanas de båda politikerna med frågan om de själva skulle kunna tänka sig att bo i Backa. Båda svarar att det skulle de mycket väl kunna göra. Tord Karlsson vacklar dock något då han får frågan om han skulle kunna tänka sig att bo på Blendas gata och menar att det kanske inte

är det första han hade valt. Ingela Ferneborg skulle däremot kunna tänka sig en lägenhet på Blendas gata. Hon bor i Tynnered där det också ”är en smula oroligt”, dock i en bostadsrätt.

- Jag är hemmatrygg var jag än är för jag är trygg i mig, menar Ferneborg.

Här görs två politiker bort ganska grundligt av Josefsson vilket leder till att Klevensparr ensam slipper ta ansvar för hela situationen i Backa. Men summan av detta avsnitt av Uppdrag Granskning är ändå ett stort nederlag för den medialiserade gestaltningen av polisen som effektiv, förtroendeingivande och skapare av trygghet.

Sammanfattning av fördjupningsjournalistik

Sammanfattningsvis kan sägas att det problemformuleringsprivilegium som polisen i normalfallet har, samt deras förmåga att styra gestaltningen av sig själva i medierna, utmanas vid extraordinära händelser. Den mediala bevakningen övergår vid dessa tillfällen från vardagsjournalistik till en form av undantags- eller fördjupningsjournalistik vilken kännetecknas av att medierna ges extra resurser vilket i sin tur innebär att de får möjlighet till en mer undersökande journalistik. Medierna blir mer kritiska och lyfter ofta fram olika perspektiv på händelserna, framförallt släpper de fram flera aktörer som konkurrerar med polisen om att få ge sin syn på varför saker och ting ser ut som de gör. En orsak till att polisen i dessa fall utsätts för kritik är att de anses ineffektiva. De kan under en period inte leva upp till den förväntade effektiviteten och resultatet blir då att människor känner sig otrygga och förtroendet för polisen sjunker. Mediernas rapportering är ofta medskyldig till denna bild av polisen som ineffektiv och underblåser också människors känsla av otrygghet. Medielogiken gör att hotjournalistik är lönsam, rädsla och hat säljer bättre än trygghet och förnuft.

Ändå klarar sig polisen i slutänden oftast bra. I den stund som de lyckas förbättra eller lösa en situation, till exempel genom att få fast en förbrytare eller få tillbaka lugnet i ett område, så återupprättas den positiva gestaltningen av polisen i medierna. Det finns här en tydlig koppling mellan de olika honnörsorden i polisens värdegrund. Då polisen kan visa sig effektiv uppnås trygghet hos medborgarna vilket i sin tur leder till att förtroendet för polisen återupprättas.

Som en slags bekräftelse på detta fungerar följande uppslag i Göteborgsposten från tisdagen den 28:e februari 2012 som summerar polisens insatser i Backa och som får avrunda denna del av studien. Huvudartikeln har rubriken *Polisens krig mot gängen* och underrubriken *Punktmarkeringen av utvalda har isolerat Backas kriminella*. Den inleds med följande citat från en stolt polisintendent, Emelie Kullmyr: ”Vi har klippt svansen. Nu är viktigt att kommunen fångar upp den”.

[illegible]

Kap. 7: Skotten i Malmö

- Folk beväpnar sig. En liten grej, ett litet tjafs kan göra så att nån ringer upp och säger: ”Jag skall klippa dig nu”.

En 17-åring i skyddsväst skjuter en annan 17-åring på väg till skolan. Han skjuter skott efter skott. Den här gången överlevde offret.

Citaten ovan är hämtade från en så kallad nyhetsdokumentär som sänds i Sveriges Television, SVT2, den 6 mars 2012.⁷⁶ Dokumentären har namnet, Skotten i Malmö, precis som denna, den fjärde delen, av vår rapport om bilden av polisen i medierna.

Nyhetsdokumentären följer ett väl utprovat format; i inledningen möter vi – mot bakgrund av ödesmättad och mollstämd pianomusik - ett regnvått, blåsigt och kallt Malmö, vi träffar Malmöbor, rädda och oroliga, vi färdas över Öresundsbron och genom slitna bostadsområden, men vi får också se människor på marsch, mot våldet.

Att Malmö är en stad i skräck går inte att ta fel på: vapen och åter vapen, kriminella gäng, droger och miljonprogram, personalen på sjukhuset har överfallslarm. Leslie Tay, en ung musiker som själv har haft problem berättar. ”Som minst har jag nog sett en 12-åring med vapen”. Och Hans-Inge Johansson, polistekniker, säger medan han förevisar några av de vapen polisen beslagtagit:

- Om du går ut på stan, så går det förmodligen en hel del människor som är beväpnade på ett eller annat sätt.

I den halvtimmeslånga dokumentären framträder två huvudrollsinnehavare; de kriminella, de som hotar människorna och staden, och på den andra sidan – polisen. Blåljus, tillslag, polismän och poliskvinnor i gula reflexvästar dominerar scenbilderna. Berättarrösten låter oss veta: ”Malmö kryllar plötsligt av poliser, och vi följer en av patrullerna”.

Vi får se Malmö genom polisens ögon. Vi får höra om Malmö av poliser. Vi får följa polisens arbete och vi får lära känna Malmö och problemen genom polisens definitioner. Polisen är den auktoritativa berättaren. Om politikerna sägs att de skyller på varandra; Fredrik Reinfeldt och Ilmar Reepalu, statsminister respektive kommunalråd.

Men det slutar i hopp: Malmöbor som demonstrerar mot våldet och en ung invandrarkille som säger: ”Det finns ändå kärlek här”.

---

⁷⁶ svtplay.se/v/2733604/dokumentarfilm/skotten_i_malmo

Under åtta månader skjuts åtta personer ihjäl i Malmö, det är dessa skott som föranlett dokumentären och nyhetsrapporteringen och journalistiken om dessa skott och dessa offer är av lätt insedda skäl mycket omfattande. Malmö blir snabbt en nationell angelägenhet och även internationella medier rapporterar om skjutningarna. Skotten kopplas också samman med annan typ av brottslig verksamhet – och därmed med polisens arbete i stort – i synnerhet gäller det för tidningen *Sydsvenskan*, Malmöområdets dominerande nyhetsmedium.⁷⁷

Tidningen presenterar till exempel en ständigt uppdaterad karta över skottdramor i och omkring Malmö, där röd färg på kartan anger dödsskjutningar, gul färg skott mot person, grön färg skott mot offentligt fordon och vit färg markerar annan skottlossning. Ytterligare en karta berättar var det i Malmö med omnejd inträffat bombdåd.

Inte sällan sammankopplas kriminaliteten – precis som i dokumentären ovan – med speciella stadsdelar och bostadsområden och med unga människor med icke-svensk etnisk bakgrund. Ett exempel är *Lindängen*, där polisen oroar sig för att allt fler unga skall hamna i kriminalitet. I ett fyrasidigt reportage den 4 december 2011 presenterar *Sydsvenskan* området genom att följa och samtala med ett gäng tjejer – ”Tjejliv i utpekad område”. Vi får veta att polisens satsning, Fokus Malmö, har målet att göra Malmö till landets tryggaste storstad och nu har staden öppnat Allaktivitetshuset där ”tjejer och tjejers önskemål ska prioriteras”. Och de tjejer tidningen talar med berättar vardagshistorier man säkerligen kan höra överallt; om killar och förälskelser, om föräldrar och vuxna som inte förstår, om hur viktig skolan är. Någon direkt rädsla ger de inte uttryck för och det finns olika uppfattningar om hur verkligen ser ut:

När skadegörelsen och brottsligheten i området kommer på tal uppstår en hetsig diskussion mellan tjejerna. När en av den hävdar att det inte händer så mycket här som många som bor utanför Lindängen tror, får hon mothugg av två andra.

-Har du glömt alla bränder, som biblioteket? Eller alla glastrutor som krossas. Och nu den här tjejen som blev överfallen här, nära skolan.

Men alla verkar vara överens om att det blivit lugnare sedan Allaktivitetshuset startade och flickorna ger tydligt uttryck för att den negativa bilden av området är överdriven, att de som ”förstör Lindängen” är ett fåtal och att de får för stor uppmärksamhet. En av dem säger till tidningens utsända:

---

⁷⁷ För att få en bild av det vi kallar skotten i Malmö har vi arbetat oss igenom över etthundra nyhetsartiklar och nyhetsinslag från morgon- och kvällspress och från radio och television. Analysen bygger av förklarliga skäl i huvudsak på tidningen *Sydsvenskans* rapportering som varit mycket omfattande och den tidsperiod vi i koncentrerat oss på är oktober 2011-mars 2012.

- Det är ju därför ni från tidningen är här, för att Lindängen har dåligt rykte. Skulle ni verkligen ha varit här och snackat med oss annars?

Bombdåd och svarta gator

I en annan stadsdel, *Fosie*, detonerar en bomb den 20 november 2011 och dagen efter är Sydsvenskan på plats och konstaterar: ”Grannarna oroade efter bombdåd i villaområde”. Några grannar har samlats på gatan utanför det hus där bomben exploderat. Ingen i huset skadades fysiskt men de två personer som befann sig i villan chockades, berättar polisens vakthavande befäl Marie Kiesmar. Grannarna känner varandra väl de flesta har bott i området sedan husen byggdes på 1970-talet, men nattens bombdåd spär på en tidigare oro, stadsdelen känns inte längre trygg. En boende berättar att någon blev nedslagen vid förskolan alldeles i närheten och någon konstaterar efter bombdådet: ”Nu blir det väl plötsligt åtta hus till salu”.

I *Seved* – kring Norra Grängesbergsgatan – har polisen och kommunen arbetat med en riktad specialsatsning för att hålla trycket uppe mot de kriminella: Den påverkar alla i området, både hederliga och kriminella, skriver Sydsvenskan den 18 december 2011: ”Polisens grepp stryper svartaste gatan”. Fler poliser, stängning av svartklubbar, beslag av spelautomater, knark och sprit, och den som rör sig på gatan kan räkna med att bli stoppad, visiterad och kontrollerad. Carl-Axel Andersson, biträdande chef för polisen i Malmö city säger:

- Yttre polisbefäl har fritt mandat att göra kontroller av både bilar och personer i området, det stämmer. Beslutet är taget just med tanke på allt som har hänt där under så lång tid.

Några dagar tidigare, den 10 december, kan samma tidning rapportera att polisen nu övervakar Rasmusgatan i Seved med hjälp av kameror och polisen vill gärna gå vidare och undersöka om man kan använda inspelningsutrustningen i spaningssyfte: ”Polisen vill använda kameror till spaning”. Färre brott och ökad trygghet är utgångspunkten förklarar Ulf Sempert, polismästare i Malmö.

Se här några ögonblicksbilder från brottens Malmö och några nedslag i den mycket omfattande mediebevakningen och rapporteringen om detta Malmö, där tryggheten – eller kanske snarare otryggheten – står i fokus. Och denna brottslighet – detta Sveriges Chicago, som någon karaktäriserat staden – är strukturell, något Sveriges tredje största stad lär få leva med länge. Åtminstone om man får tro en artikel i nyhetsmagasinet *Fokus* (”Därför fortsätter våldet”, 6 februari 2012).

Strukturen har uppstått av sociala orsaker; social misär, segregering och arbetslöshet innebär att de kriminella nätverken stadigt kan rekrytera ungdomar från utsatta områden. *Joakim Palmkrist*, Sydsvenskans reporter som intervjuas i *Fokus*, tror inte att trots de massiva polisinsatserna några

större förändringar kommer att ske; ”/.../ det kommer att bli värre. Vi har inte sett toppen av det här än.”

Magasinet *Fokus* sammanfattar:

Aktuell statistik: åtta dödsskjutningar på nio månader. Enligt Expressen har en polisstation sprängts. Busslaster av poliser rullar in. Samtidigt står justitieministern och kommunalrådet och pekar finger på varandra. Varken kungabesök eller ministerkonferenser verkar hjälpa och statsministern talar nu om ”våldsjustis.”

Det är till dessa dödsskjutningar och medierapporteringen om dem vi nu skall återvända: till tryggheten/otryggheten, till polisens trovärdighet och effektivitet.

Tre sätt att berätta

När vi studerar den mycket omfattande medierapporteringen om skotten och dödsskjutningarna i Malmö framträder *tre* tydliga rapporterings- och beskrivningsdiskurser eller berättelsemönster. Det är mönster som skiljer sig åt när det gäller sådant som närvarokänsla, tid och plats, aktörer, abstraktioner och förklaringskontexter. Dessa tre berättelsemönster följer inte nödvändigtvis på varandra i någon ”rak” tidsföljd, de är inte alltid sammankopplade och utgör sällan någon sammantagen enhet – den ena leder så att säga inte fram till det andra.

Med andra ord är det vi ser inte någon form av berättelsehierarki, där vi under läsningens gång kommer fram till en ”slutsats” eller ser förklaringar. Berättelserna fungerar mer eller mindre oberoende av varandra, de utgör tillsammans något man med en (fransk) kulturvetenskaplig term kan kalla för ett *bricolage*, något som är skapat av delar som inte självklart har samma karaktärer eller som man inte omedelbart inser kan hänga samman. Nyheter om ett särskilt ”område” har ofta denna karaktär; en räkka händelser eller teman som är svåra att sätta samman till en helhetsbild. Resultatet blir ofta en fragmentisering av det man avser att beskriva.⁷⁸

De tre berättelsemönster vi ser i mediematerialet väljer vi att kalla: *Polisen och brotten*, *Sambället och polisen*, samt *Brotten och sambället*.

Det första mönstret, *Polisen och brottet*, är ett mönster vi känner igen från tidigare, det handlar om vardagsrapporteringen – och det är också här huvudparten av journalistiken återfinns. Kanhända låter det märkligt att kalla dödsskjutningar för vardagshändelser (vi åsyftar inte antalet händelser), men också något så skrämmande (och trots allt lyckligtvis ovanligt) som ett mord hanteras på nyhetsredaktionerna och av nyhetsreportrarna och fotograferna med hjälp av de kända och de väl inarbetade journalistiska rutinerna. Vi inleder med några exempel.

---

⁷⁸ Se, Fiske, J (1997): *Kommunikationsteorier: en introduktion*. Wahlström&Widstrand.

utsatta för våld men de oroar sig för yngre och för flickorna i området. Dock vill de inte vara med på bild i tidningen och de vill inte heller uppge sina efternamn till reportern. När det gäller bostadsområdet i stort är de i alla fall oroliga för framtiden.

- Det blir värre och värre. Det började med cigg, sedan blev det knark och nu är det pistoler, säger Hani.

I en tredje artikel intervjuas *Malin Åkerström*, professor i sociologi och hon vill inte göra en automatisk koppling mellan mordet å ena sidan och sociala problem – arbetslöshet och bristande integration – å den andra. Hon menar att det kan vara tillfälligheter som gjort att flera våldsamma händelser inträffat på så kort tid. När det gäller människors rädslor, säger hon:

- Oftast ändrar sig inte människors rädsla så drastiskt, för man tänker att det är på en annan plats eller det rör andra människor.

En blygrå regnig dag

Några dagar senare är det dags för nästa dödsskjutning. Den här gången i området *Lindängen* där en 48-årig man vid middagstid den 3 januari 2012 skjuts till döds utanför en videobutik. Vittnen såg mördarna försvinna springande bland hyreshusen. Detta blir dödsskjutning nummer åtta, sex under 2011 och två under 2012. Sydsvenskan ("Mordmotivet hålls hemligt", 4 januari 2012) är snabbt på mordplatsen och ger följande ögonblicksbild:

I den blygrått regniga tisdagseftermiddagen reser Skånepolisens tekniker ett ihopfällbart tält på Kantatgatan, vid vändzonen. Under en gul filt som döljer hans ansikte ligger det senaste mordoffret i det länspolismästaren kallar vansinniga händelser. /.../ Uniformerade poliser går och letar spår – tomhylsor från mordvapnet eller annat – i vändzonen intill. Flera saker tas tillvara. En polishund har spårat efter en möjlig flyktväg: längs hyreshuslängorna bort mot Motetten och Munkhätttegatan. Kanske till en väntande bil, kanske en tillflyktslägenhet. /.../ Polisen blockerade snabbast möjligt ett stort område. Vid spärrar /.../ gick poliser, flera maskerade och med automatvapen, och kontrollerade alla bilar på väg bort från platsen.

Tidningens medarbetare går runt mordplatsen och talar med upprörda och upprivna Malmöbor ("Hemskt att se folk mörda varandra"): "Jag är orolig", säger någon och tänker på barnbarnet – vad hade hänt om hon varit ute och kanske i skottlinjen. En annan boende som gått ut för att kasta sina sopor stannar till och blickar mot den döde: "Nu kommer det rent för nära".

Oron tycks – av naturliga skäl – växa, men på polisens presskonferens senare under dagen riktar länskriminalens chef Börje Sjöholm följande uppmaning till alla tänkbara vittnen: ”Ska Malmö vara en trygg stad så måste fler vittna.” Och på frågan om faran för allmänheten, säger han så här:

- Vid de sex eller sju mord vi haft sen i fjor har man inte skjutit folk på måfå, man har vetat vem man är ute efter. Även i detta fallet.

Det är tydligt att polisen, ju längre tiden går och ju fler skjutningar som inträffar, blir allt mer frustrerad över svårigheten att få vittnesuppgifter. Det borde finnas många vittnen men få hör av sig: ”De vågar helt enkelt inte, säger närpolischef Bengt Hersler, till Sydsvenskan (”Många har sett vad som hänt”, 3 januari 2012). Detta förhållande är inte nytt, flera utredningar har, enligt tidningen, fått läggas ner på grund av vittnen som inte vågar medverka – det gäller till exempel misstänkta mordbränder. Och det har blivit värre, menar närpolischefen och säger att mordet på 15-åringen inte var något misstag, meningen var att döda pojken. Nu får polisen förbereda sig på en långvarig utredning och Bengt Hersler säger:

- Det är uppenbart att många varit på plats, så det är många som sett vad som har hänt. Men det är inte så många som har pratat. Det finns personer i området som har ett stort våldskapital. /.../ De styr så de boende vet att det inte är värt att prata för då kan det hända saker och ting. De vågar helt enkelt inte.

Förstärkningar är på väg

Utredningar som går långsamt, avsaknaden av misstänkta och så en allmänhet som inte berättar vad de vet. Ja, situationen är inte precis avundsvärd för polisen men det tycks också som om det finns en del Malmöbor som slutat tro på polisen – och det kan kanske vara en förklaring till tystnaden. Den tolkningen ges det uttryck för i Sydsvenskan den 5 januari 2012; ”Många har gett upp försöken att prata med myndigheterna”. Tidningens reporter har sökt några boende i *Lindängen* och kan berätta att: ”/.../ många slutat tro på polisen i Malmö”. Reportern kontrasterar uttalanden från polischefer om Malmö som en trygg stad med berättelser från handlare i Lindängen som berättar om; ”/.../ terror från ungdomsgäng, /.../ om öppen droghandel på torg och gator som de anser polisen struntar i”. Och man vill inte synas i tidningen:

- Skriv inte mitt namn, snälla. Då kommer ungdomarna bara att förstöra ännu mer. /.../ Polisen gör ingenting, trots att de vet vem som gjort det.

Några dagar tidigare har ett krismöte ägt rum, där polisen sammanträffat med allmänheten för att berätta om hur man arbetar mot kriminaliteten. Och närpolischefen Erik Jansåker uppger att polisen vet att det förekommer en omfattande droghandel. På en fråga från en av Lindängenborna om denna drog-handel svarar närpolischefen:

- Vi har inte riktigt haft resurser tidigare. /.../ Men de har ökat sedan december. Så helt säker kan ingen känna sig.

Resurser är på väg, det utlovar rikspolischef Bengt Svensson när han i januari tillsammans med rikskriminalpolisens chef Klas Friberg besöker Malmö. På en presskonferens ("Resurser för att klara upp morden utlovas", Sydsvenskan, 11 januari 2012) tar också han upp detta med de motvilliga vittnena och han utlovar att: "/.../ de får det skydd de behöver". Från rikskrim skall nu Malmö

få fler poliser för att förstärka den yttre verksamheten och Bengt Svenson säger:

- Jag har försäkrat länspolismästaren att vi kommer att ge Skåne tillräckliga resurser för att lösa det här ur ett polisiärt perspektiv.

Men samtidigt poängterar han att de många morderna i Malmö inte i sig har med resursbrist att göra, det är ett samhällsproblem. Och för att lösa detta måste hela samhället samverka, inte minst kommunen måste ta sitt ansvar, Malmö stad behöver bättre stötta personer som vill lämna kriminaliteten och rikspolischefen konstaterar:

- Brist på sysselsättning är nog den bästa grogrunden för att få ett kriminellt samhälle.

De förstärkningar rikspolischefen utlovar blev klara redan veckan tidigare och Skånes länspolismästare, Eva Årestad-Radner, berättar för Sydsvenskan att Malmö nu i princip disponerar hela det svenska polisväsendet ("Vi måste arbeta mot hela gängsituationen", 10 januari 2012). Denna supersatsning, som tidningen väjer att kalla den, är unik och kan bara jämföras med insatserna mot det så kallade Södertäljenätverket 2009: "/.../ där staten närmast utfärdar undantagstillstånd på en ort /.../." Det handlar om specialkommenderingar, resurser från övriga Skåne men också från andra polisområden och denna rikssatsning kommer att bli uthållig. Vice rikskriminalchefen Tommy Hydfor som intervjuas av tidningens reporter utlovar: "Lugnt och metodiskt arbete, så kommer det här att gå bra."

Ingen mordhuvudstad

Som vi tidigare nämnt är förstås skotten i Malmö riksnyheter. Och berättandet från en Stockholmshorisont eller en Göteborgshorisont är i princip detsamma som från Malmöhorisonten – om inte alltid med samma närvarokänsla och detaljrikedom. Men närvarokänsla finns i det uppslag, under vinjetten: Skotten i Malmö, som *Svenska Dagbladet* presenterar den 4 januari. ("Väldsvågen i Malmö rullar vidare").

Tidningens utsända talar förstås med polisen men man har också träffat en Malmöbo, Lilliane Elsouiri, som bor i Lindängen och nu funderar på att flytta från barndomsstaden. Anledningen är förstås våldet och en ängslan över att barnen skall drabbas, hennes äldsta dotter får inte leka utomhus utan en vuxens sällskap. Tidningen berättar:

Lilliane Elsouiri öppnade dörren från köket, gick ut på balkongen till bostadshuset i Lindängen och lutade kroppen mot räcket. Där nere låg en 50-årig man som precis blivit avrättad – mitt på dagen i centrala Malmö.

- Sedan kom två polisbilar. Efter ett tag var det väldigt många på plats, säger Lilliane Elsouiri.

Hon ser mest trött ut över att den senaste tidens mordvåg inte visar några tecken på att mattas av.

Tidningen har också besökt Rosengård och det kvarter där mordet ägde rum : /.../ låg nästan öde under måndagens förmiddag”. Reportern träffar i alla fall en kusin till den skjutne pojken, en flicka som skall hälsa på sin mormor:

- Jag har fått veta att det var två personer som sköt mot min kusin, säger flickan. Men ingen tycks veta varför.

Patrik Holmgren bor i porten bredvid.

- Det var en tragisk händelse, men jag är inte förvånad. Det händer så mycket här hela tiden.

Illegala vapen och hårdare tag mot gängen står i fokus i ytterligare ett antal artiklar som Dagens Nyheter publicerar kring Malmöskjutningarna. Reportern på plats har besökt Köpenhamn och rapporterar därifrån om hur man med hjälp av skärpta vapenlagar: ”/.../ har fått bort skjutvapnen från gatorna och kommunens exitprogram har lockat till sig 59 unga män och en kvinna från de kriminella gängen” (”Hårdare tag har minskat gängkrigen”, 12 februari 2012).

De hårdare lagarna i Danmark har inneburit en fördubbling av straffen för alla gängrelaterade brott, berättar tidningen. År 2011 utdömde domstolarna sammanlagt 6 367 års fängelse, en ökning med 50 procent sedan 2001. Lau Thygesen, chef för Köpenhamns speciella grupp mot gängkriminalitet håller fram de ökade straffsatserna för illegalt vapeninnehav:

- Minimistraff på ett års ovillkorligt fängelse för vapenbrott har fungerat mycket preventivt, vi hittar numera aldrig beväpnade gängmedlemmar ute på gatorna. Det är bara vid husrannsakingar som vi kan påträffa vapen.

Några dagar senare intervjuar Dagens Nyheter reporter – under vinjetten: Rakt på sak - återigen den operative chefen för länskriminalen i Malmö, Börje Sjöholm (”Som tur är har de flesta en psykologisk spärr mot att döda”, 19 februari 2012).

Vi får veta att polischefen har skyddad identitet, att han utrett ett hundratal mord, att han gillar TV-serien, Morden i Midsomer och att han är: ”/.../ ganska lat, gillar Svenssonliv och att ta en öl på stan med kompisarna”. I övrigt är intervjun baserad på det typiska formatet fråga-svar, och flera av frågorna handlar just om detta med illegala vapen. Sjöholm avundas de danska lagarna mot illegala vapen och han återkommer till sin kritik mot de svenska domstolarna:

- I Sverige får man regelmässigt sex månaders fängelse för ett handeldvapen. I Danmark får man tolv månader, arton om man är med i ett kriminellt gäng. Och den skyldige tas direkt från gatan till häktet och vidare till fängelset. I Sverige går den skyldige in i domstolen och vänder ut igen efter domen. Sedan kan han få vänta två år på att få avtjäna sitt straff. Det är rent horribelt.

Och på frågan om samspelet mellan polis och domstolar är dåligt i Sverige, svarar han:

- Jag tror att domstolarna ibland har lite svårt att se hur verkligheten ser ut där ute. Om man tar någon med en Uzi måste man fråga sig vad som händer när man skjuter med en sådan. Den är till för att döda med, inget annat.

Slutligen en rapport från tidningen *Göteborgs-Posten*, det gäller åter mordet på den 48-årige mannen utanför videobutiken. Tidningen har sänt två medarbetare till Malmö som träffar och talar med boende i området ("Femte dödsoffret", 4 januari 2012). Artikeln följer det nu välkända formatet: en resumé av antalet skjutningar i Malmö, en kort genomgång av polisens arbete och så ögonvittnen och kommentarer från Malmöbor.

- Hon grät och ropade förtvivlat; "nej du får inte vara borta". Det berättar Sammy Bergqvist, 19 år, som blev vittne till morddramat utanför sitt fönster i bostadsområdet Lindängen i södra Malmö i går.

En av hans tjejkompisar hade varit inne i videobutiken på Kantatgatan och köpt cigaretter. När hon gick ut från affären låg den skjutne 48-åringen nedanför trappstegen mot gatan.

Göteborgs-Postens utsända berättar att polisens utredare hört mellan 30 och 40 personer i utredningen, men att det ännu inte är aktuellt med något gripande – och det finns heller inte någon misstänkt. Men arbetet fortsätter, säger Cindy Schönström-Larsson, informatör vid Skånepolisen:

- Vi har ett flertal polispatruller på plats och utför nu dörrknackning i området.

En ständigt pågående berättelse

Den typ av journalistiskt berättande som vi ser i det material vi kallar, Polisen och brotten, är en journalistik vi träffat på tidigare: Det rör sig om – de fruktansvärda händelserna till trots – välkända och väl utprovade rapporteringsformat, det vi tidigare kallat vardagsrapportering. Skillnaden mellan denna journalistik och annan vardagsjournalistik är att i takt med att allt fler skjutningar äger rum så blir nyhetsrapporteringen till ett mönster, en struktur. Det är inte längre fråga om enstaka "avgränsade" händelser utan om upprepande händelser som byggs samman till en kedja. När journalisterna berättar om "detta har hänt" så kommer den ena händelsen att kopplas samman med andra i en ständigt pågående berättelse.

Den vanligaste mallen för att hantera det som medierna anser kunna bli en nyhet är att skriva in "fenomenet" i en rums- och tidskontext; en berättelse med en början och med ett slut och där denna berättelse utspelar sig någonstans. Vi kan tala om en (i allmänhet) väl avgränsad *händelse* och en *händelseplats* enligt den typiska formeln: var, när, vem, hur och varför. Ett bankrån äger rum vid en speciell tid (oftast rapporterad med ett exakt klockslag) på en speciell plats, en

politiker avgår på eftermiddagen i ett köpcentrum i landsorten. Med hjälp av sådana mallar kan redaktionerna och journalisterna *rutiniserar det oväntade*.⁷⁹

Men när nu något upprepas, när samma händelse inträffar gång på gång blir både tid och plats något annat, vi ser ett cykliskt förlopp och ett utvidgat rum; skotten i Malmö, mordet i Malmö, gangstermordet, o s v. Journalistiken växer samman till en berättelse som blir allt tätare, allt mer detaljerad och allt mer komplex, vi får något vi kan kalla en *ackumulerad dramatik*. Detta märks till exempel i det stora antal artiklar och inslag som produceras, det finns ständigt något att rapportera om även om inget nytt hänt – icke-händelser (”Ännu inga spår”, ”Ännu inget genombrott”) blir viktiga nyheter.

Ett intressant exempel på denna utvidgade journalistik är *Svenska Dagbladets* Malmöspecial den 5 februari 2012. Förstasidan domineras av mordet i Malmö och under rubriken, ”Malmö söker svar – tre bilder av staden där våld blivit vardag”, kan man läsa:

I tisdags sköts en 48-årig man ihjäl på öppen gata i Malmö. Den åttonde dödsskjutningen i staden sedan maj förra året. Antalet mord- och dråpförsök med skjutvapen är fem gånger vanligare än i landet i övrigt och våldet har blivit en naturlig del av vardagen. Men med manifestationer, dans, basket och radiosändningar ska Malmöborna ta tillbaka makten.

I nyhetsdelen ägnas åtta sidor åt Malmö, i näringslivsdelen tre sidor, i kulturdelen sex sidor, och Malmö får också plats på tidningens debattsida. Nu är det inte längre en fråga om enstaka, om än upprepade, händelser utan om en, ”naturlig del av vardagen”.

I detta allt intensivare, allt tätare och allt mer dramatiska berättande finns två huvudaktörer, journalisterna och poliserna. Tillsammans arbetar de fram den logik genom vilken vi läsare, lyssnare, tittare ser och skall förstå det som händer. De står för berättandet och för berättandet framåt. De lägger till rätta för varandra; polisen ger de uppgifter och detaljer som behövs för att skapa vardagsdramat, ett drama som sedan journalisterna placerar polisen i centrum av. Deras arbetslogiker fungerar närmast symbiotiskt.

Allmänheten förekommer förstås också som aktör men i huvudsak i två roller; som statistik och som fall. Det är oroliga och upprörda Malmöbor, ungdomar som känner sig missförstådda, boende som vill ha lugnet tillbaka. Viktiga staffagefigurer, texterna får liv genom att de befolkas med dessa. Så har vi vittnena, de som såg och upplevde (och som ibland inte vill berätta), dessa fall ger texterna ökad autenticitet (någon på plats som såg det hela).

---

⁷⁹ På så sätt blir oväntade händelser lättare att göra journalistik av; det är i grund och botten ingenting nytt, man vet bara inte exakt var och när detta något skall inträffa.

Men berättelserna bärs av journalisterna och poliserna, tillsammans vandrar de längs gatorna, stannar upp på vissa platser; reportrarna och fotoagraferna ger stämningar och upplevelser, poliserna delar med sig av sina professionella bedömningar. Denna speciella medielogik - närvarokänslan, de konkreta detaljerna, kopplingar till andra händelser - konstrueras av två aktörer som i dessa sammanhang fungerar som *ett team*.

Otrygghet råder i Malmö, men tryggheten finns ändå där, polisen gör sitt jobb – ett jobb man får gott om utrymme att beskriva – och den kritik som då och då förs fram av någon allmänhet riktar sig i grunden inte mot detta polisens vardagsarbete utan mot faktorer polisen i vardagen knappast kan styra över. Strukturella faktorer som resursbrist, en allmänhet som inte gör det som man kan förvänta sig av den, resurstarka kriminella nätverk – visst syns ett polisens effektivitetsproblem men det har inte med vardagsarbetet i sig att göra.

Polisen är hjältar som arbetar i motvind. Men vi får också veta att resurser skall komma, att Malmö för polisen blivit hela Sveriges angelägenhet; kampen skall trappas upp. I denna journalistik är polisen mitt i samhället, som oaser eller öar av trygghet i ett annars allt otryggare landskap, en polis som gör allt man kan.

Experterna träder in på scenen

Men skotten i Malmö ger också upphov till – och kräver - en annan form av journalistik, en journalistik där fokus flyttas från det konkreta här och nu, flyttas från torgen och gatorna, från allmänheten och från teamet av hårt arbetande reportrar och poliser, från vardagskontexten. Vi får andra huvudaktörer när berättandet handlar om *samhället och polisen*.

Det är nu experterna griper in, inte de vardagsexperter som bygger upp vardagsjournalistiken utan andra slags experter, de som sätter i skotten i Malmö i ett samhällsperspektiv. Det är här nu inte längre en fråga om enskilda skjutningar, enskilda mord och enskilda händelser om än sammankopplade, nu rör vi oss på ett annat ”plan” med andra logiker och utgångspunkter.

En våldsvåg i Malmö och politikerna lyfter fram vapentillgången. Forskarvärlden är överens om att andra faktorer i samhället är grund för organiserad brottslighet. Som i sin tur leder till våld och mord.

Så inleds ett uppslag i Sydsvenskan den 15 januari 2012 och under rubriken, ”Vapnen inte enda orsaken till våldsvågen”, har tidningens reporter konsulterat forskarvärlden för att få svar på frågorna om det grova våldet och dödsskjutningarna.

barnet och i föräldrarnas närhet. Förstärkt socialtjänst, barnsjukvård, psykiatri och skola är några av de exempel forskarna ger och man riktar kritik mot politiker som inte ser dessa behov. Marie Torstensson Levander betonar tidiga samhälleliga insatser för barn i riskzonen:

- Men man fångar aldrig upp det förrän personen är ett jätteallvarigt problem, för sig själv eller för andra. Då är personen minst femton, men ofta ännu äldre. Det är typiskt politiker, som nu – man reagerar först när man har ett akut problem. Men allt blir svårare att komma tillrätta med ju längre tiden går.

En Malmöpolitiker, skolkommunalrådet Katrin Stjernfeldt Jammeh (s), får möjlighet att på samma tidningsuppslag ge sin syn på skolan som samhällsaktör. Hon konstaterar att man inte lyckats se till att alla skolor i Malmö ”håller måttet”. Och hon vänder sig emot att debatten om dödsskjutningarna har varit så inriktad mot vapenlagstiftningen:

- Det är bra med en debatt kring justitiefrågorna. Men ett tryggt samhälle med ett välfärdssystem där alla kan drömma och förverkliga sina drömmar är den bästa förutsättningen för ett tryggt samhälle.

Skolstatistik visar att elever med utländsk bakgrund och elever vars föräldrar har lägre utbildning når sämre resultat i Malmö än vad som gäller för riket i övrigt. Och här konstaterar Katrin Stjernfeldt Jammeh att man inte varit tillräckligt bra på att se att alla skolor håller måttet och fortsätter:

- Det är jätteviktigt att vi resursfördelar efter behov. Men mer pengar generellt löser inte problemen. Det handlar om metoder, en skolutveckling där mötet mellan elev och lärare blir det optimala. Resursstarka familjer har i allt större utsträckning flyttat barnen till andra skolor. Trettio procent väljer i dag skola i en annan stadsdel. För att skapa en likvärdighet måste vi försöka påverka flyttströmmarna.

Besvärlig geografi

Som vi ser har nu fokus flyttats från det som händer på gatorna, på torgen och i bostadsområdena och istället betonas större mönster och strukturer, mönster som skapats och skapas genom växande polariseringar i samhället – mellan de som har och de som har mer. På just detta uppslag i Sydsvenskan berörs över huvud taget inte polisen och polisens arbete även om undertexten – i all synnerhet när forskarna intervjuas – är tydlig: Det räcker inte med polis och polisinsatser.

Ytterligare ett perspektiv presenterar Sydsvenskan den 5 januari 2012 när man presenterar en kartläggning tidningen gjort om gängkriminalitet och gangstermord; ”Malmö värst på gangstermord”. På några år, skriver tidningen har Malmö blivit Sveriges mordhuvudstad, med fler mord

än någon annanstans. Visserligen finns inte några officiella siffror som jämför Malmö med övriga städer:

Men redan siffrorna på länsnivå pekar mot Skåne. Sydsvenskans kartläggning visar att Malmö, sett till folkmängden, haft åtminstone något fler gangstermord än Göteborg. Och klart fler än Stockholm.

Sven Granath på Brottsförebyggande rådet som intervjuas i tidningen efterlyser mer forskning och han pekar på att personliga eller kulturella förklaringsfaktorer måste kompletteras med sådant som; ” /.../ geografín, stadens uppbyggnad, socialantropologiska faktorer. Detta med geografíns betydelse – att Malmö ligger där det ligger – får stöd av kriminologen Mikael Rying som forskar om dödligt våld. Också han menar att Malmö sticker ut, det är fler beskjutningar här än i de andra storstäderna och en förklaring kan vara att inte alla gärningsmän är bosatta i Malmö: ”Tack vare bron är det lättare att ta sig härifrån, men också att skaffa vapen i övriga Europa”, säger han.

Enligt tidningen började gängkrigen i Skåne med mc-gängen Hells Angels och Bandidos och den organiserade brottsligheten fick starkt fäste i Malmö på 90-talet. I de här kretsarna vittnar man inte och man anmäler inte till polisen. Vapen skaffar man i första hand för självförsvar och polisen skrämmar inte:

- Folk vet att polisen inte kan göra något. Polisen har inte en chans, säger en man väl förankrad i Malmös undre värld.

Närpolischef Bengt Hersler som också han intervjuas i artikeln gör följande analys av gängkrigen och dödsskjutningarna:

- Nu vet vi inte vad de senaste morden gäller, men generellt verkar det som om vedergällningsaktioner blir mer och mer legitimt. Spelar man inte spelet riskerar man att bli skjuten eller skadad.

Ett samhälle i samhället, kanske man kan säga, ett samhälle som lever efter sina egna regler och normer. Och Malmö är ”kompakt”, risken att stöta ihop med ”fiender” är stor, större än i Stockholm och i Göteborg som har utspridda förorter, där det är lättare att ta ”egna territorier”.

Detta att grov kriminalitet inte bara kan beskrivas och förstås som en kulturfaktor, en livsstil, utan också som en social gemenskap, ett samhälle för sig, borde rimligtvis skapa stora problem för polisen när det gäller att lösa brotten och finna gärningsmännen. Här är tiden en viktig faktor. Och just tiden är det perspektiv som presenteras på ett uppslag i Sydsvenskan den 28 januari: ”Tiden rinner ut för mordutredarna”.

Per-Åke Åkesson varnar för att när man arbetar med spaningsmord som tar lång tid finns det en risk att utredarna har svårt att hålla engagemanget uppe. Går motivationen ner, ”då är det kört”, säger han. Uthållighet är viktigt och det behövs chefer som kan stötta, chefer som måste vara med i diskussionerna. En länspolismästare, säger Åkesson; ”/.../ vet ju inte mycket om mord, men hon måste också vara med i diskussionerna om fallen. Inte bara sitta på kontor och få föredragningar.”

Som vi kan se är den journalistik vi valt att kalla samhället och polisen av ett annat slag än vardagsjournalistiken kring skjutningarna. Här sätts händelserna in i ett stort antal olika kontexter, sammanhang, och de tre exempel vi visat ovan sammanfattar bilden av detta berättande, vi får fördjupade beskrivningar och analyser om villkoren för polisens arbete, om den kriminella världen och om de samhällsfaktorer som omger de enskilda brotten, brott som är sammanfogade och utgör något för sig (man kan säga att de inte längre är enskilda brott).

Vi ser här en komplex ”spelplan” där andra aktörer än de vi tidigare mött får träda fram. De är utvalda av redaktionerna och av journalisterna, men i de här berättelserna är journalisterna i bakgrunden, de ställer samman, refererar och presenterar experternas utsagor och expertis. Vi är långt borta från regnvåta gator, tomhyllor, polishundar med nosen i marken och poliser som knackar dörr. Detta är berättelser som inte är händelsestyrda, där experterna tar över berättelserna, där polisarbetet perspektiviseras och görs mer abstrakt. Vi får visserligen veta att hjältarna jobbar på, men framför allt att omständigheterna för detta arbete är synnerligen svåra, vi får här förklaringar till varför det är så svårt att klara upp morden. Världen som träder fram i dessa journalistiska, men expertstyrda, berättelser är på ett sätt ännu mera otrygg än vardagsvärlden, otryggheten är så att säga inkapslad i samhället självt.

Svenskt mästerskap i trygghet

Men skotten i Malmö skrivs in i ännu en berättelseform, brotten blir något som en rad skilda samhällsaktörer tar spjörn emot för att få möjlighet att offentliggöra sina speciella intressen, ofta i motsatsställning – och i konflikt med – andra aktörers intressen. Det är dags att övergå till vår tredje analyskategori, brotten och samhället.

Efter de två morden i Malmö i början av januari 2012 – en 15-årig pojke i Rosengård och en 48-årig man i Lindängen – reser Svenska Dagbladets reporter Matilda E Hanson till sin hemstad Malmö och träffar ”den högste ansvarige politiker”, kommunalrådet Ilmar Reepalu. Resultatet blir ett uppslag i söndagsupplagan (8 januari) av tidningen som rubriceras med ett citat av kommunalrådet: ”Ask måste tillsätta en kriskommission”.

Skötte i Malmö nyheter 9

glea
t det.
e gitt

Wiederholt sich bei jeder Erwähnung: "Der ist freigesprochen, wir müssen anständig sein", sagen tun.

128

fattigdomen och en ökad segregering. Mycket positivt har hänt med Malmö sedan 90-talet, Öresundsbron och högskolan har lockat människor till staden, men nu går utvecklingen åt fel håll, menar han:

- Jag vet inte ens vad arbetsmarknadsministern heter. Var finns hon när vi har en arbetslöshet som är historiskt sett gigantisk?

Att ett socialdemokratiskt kommunalråd i rikets tredje stad ”svingar hårt mot ministrar”, som Svenskans reporter uttrycker det, är förstås ingenting att förundras över. Brott och straff, kriminalpolitik och poliser – det som i grunden handlar om medborgerlig och samhällelig trygghet – är alltid föremål för partipolitiska utspel och konfrontationer. Men nu, i ljuset av dödsjutningarna i Malmö, de kriminella gängen, den växande tillgången på illegala vapen intensifieras debatten och motsättningarna. Om vi raljerar en smula kan vi säga att vi bevittnar ett svenskt mästerskap i trygghetspolitik.

Och detta mästerskap utspelar sig – som politiken i övrigt – i mediernas offentlighet, som nyhetsinslag, som inlägg och utspel på debattsidor och i debattprogram och som kritik och krav på ledarsidor. Skotten i Malmö *politiserar*.⁸⁰

Den 1 februari förnyar Ilmar Reepalu sin kritik mot regeringen. I Sveriges Radios *Ekot* anklagar han regeringen för att ha väntat för länge med straffskärpningar för vapenbrott. Samma dag slår statsminister Fredrik Reinfeldt och justitieminister Beatrice Ask tillbaka. Till Ekots reportrar säger statsministern:

- Det finns ju många som har ett ansvar för hur situationen ser ut. Det vore ju märkligt om det inte till någon del hade med de styrande i Malmö att göra.

Och en tydligt irriterad justitieminister säger till Ekot:

- Ilmar Reepalu har varit kommunalråd i Malmö i väldigt många år. Kommunen har ett stort ansvar både för att motverka segregation och för att ungdomar som vill lämna kriminella nätverk har möjlighet att göra det. Så det är ett delat ansvar vi har och det är dags för att se till att det blir verkstad istället för politisk pajkastning.

Kommunalrådet i Malmö får dagen efter (2 februari) eldunderstöd från ledarsidan i tidningen *Aftonbladet*. Ledarskribenten, Eva Franchell, menar att pajkastningen, den står Reinfeldt och Ask för. De kunde, menar Franchell, valt att solidarisera sig med Malmöborna, de kunde valt en mer försonlig linje, men nu valde de att lägga skulden på Malmö. Aftonbladet visar fram en nu välkänd bild av den splittrade, segregerade och polariserade staden där frustrationen växer, där de

---

⁸⁰ När vi här talar om politisering menar vi inte enbart det faktum att olika partipolitiska intressen gör sig gällande, det förs politik också av andra, icke partipolitiska aktörer. Med politisering vill vi här betona olika slags maktkamper och maktintressen som tar sin utgångspunkt i händelserna i Malmö.

kriminellas rekryteringskampanjer lockar unga arbetslösa och där att köra svarttaxi är en del av den inofficiella ekonomin som har sina egna lagar. Och i denna parallella värld, ”/.../ finns ingen polis, där är det vapnen som inger respekt.” Eva Franchell fortsätter:

- Malmö flödar av vapen och det är därför Ilmar Reepalu ber om regeringens stöd.
Vapenlagstiftningen måste skärpas så att vanliga Malmöbor kan gå till mataffären eller skolan utan rädsla för förlupna kulor. /.../ Beatrice Ask måste minska tillgången på vapen, hon måste stärka vittnesskyddet.

Den 6 februari ger sig Thomas Bodström, tidigare socialdemokratisk justitieminister, in i debatten. På Aftonbladets ledarsida går han till hårt angrepp mot regeringens politik; skattesänkningar har varit viktigare än de ungdomar som har det svårast, skriver han. Också Bodström tar spjårn mot de samhällseliga problemen med kriminalitet och narkotikamissbruk och förstås, morderna i Malmö. Beatrice Ask och regeringen står handfallen, skriver han och kritiserar det faktum att polisen, ”/.../ fortfarande har samma ineffektiva organisation med 21 myndigheter spridda över landet och [där] poliserna på fältet saknar verktyg för att kunna bekämpa den grova brottsligheten.” Han fortsätter:

- Den bästa grogrunden för en ökad brottslighet är stora ekonomiska och sociala skillnader. Med vår högerregering har Sverige blivit ett av de länder i Europa där ökningen är som störst.
Skattesänkningarna har varit viktigare än att prioritera de ungdomar som har det svårast. Istället för att satsa på dessa ungdomar har Fredrik Reinfeldt, Beatrice Ask och andra höginkomsttagare fått över hundratusen mer i plånboken. Det är därför djupt upprörande när regeringen försöker lägga skulden på Malmö.

Att bolla gris

Thomas Bodström får dock inte länge stå oemotsagd. ”Skuldpingis hjälper inte Malmö”, skriver Erik Helmersson på Dagens Nyheters ledarsida några dagar senare (7 februari). Han kritiserar Bodström för att svartmåla regeringen och regeringens insatser och skönmåla tiden med en socialdemokratisk ministär:

Thomas Bodström får nog ligga i rätt hårt för att belägga tesen att problemen i Malmö, eller snarare problemen med utanförskapets kriminalitet, uppstod som en big bang ur harmonis vakuum i september 2006.

Men Erik Helmersson kritiserar inte enbart Thomas Bodström och Socialdemokraterna. Han skriver om två spår i debatten om våldet, det hårda spåret med fler poliser och hårdare straff, och det mjuka som förespråkar social utjämning. Man får ha respekt för båda, menar han, men det går inte, ”/.../ att vara tolerant mot den skuldpingis som regeringen och Socialdemokraterna ägnat sig åt i fallet Malmö” och fortsätter:

Att bolla gris med ansvarsfrågan är mest slöseri med luft och påverkar ingen. I den debatten har varken justitieminister Beatrice Ask eller Malmös kommunalråd Ilmar Reepalu vunnit någon värdighet att tala om.

Vi har ovan lyft fram ett litet axplock ur den intensiva – och stundtals mycket hårda – partipolitiska strid och debatt som ofta har sin utgångspunkt i skotten i Malmö, men också i brottsligheten i stort. Under några höst- och vintermånader 2011-2012 hamnar därför inte bara Malmö utan också de påstådda gängkrigen, den organiserade brottsligheten, frågan om skärpta straff för vapenbrott högt på den politiska, och därmed på den mediala, agendan.⁸¹ Debattartiklarna och förslagen avlöser varandra:

Morgan Johansson (s), ordförande i riksdagens justitieutskott föreslår fem konkreta åtgärder mot gänguppbyggelse och skottlossningar: ”Så skall brottsligheten bekämpas” (Svenska Dagbladet, Brännpunkt, 14 januari 2012). Han kräver bland annat skärpt vapenlagstiftning och hårdare straff för brott som begås inom ramen för grov organiserad brottslighet. Han kräver också en omorganisation av polisen (en nationell polismyndighet) för att öka effektiviteten.

Några veckor senare (3 februari) får socialdemokratin i Malmö kritik av Montaser Eneim, moderat och vice ordförande i Rosengårds stadsdelsnämnd. På Sydsvenskans debattplats, Aktuella frågor, skriver han att under Malmös s-styre har ”utanförskapet skenat”, och de har blundat och, ”/.../ vänt många människor i utanförskap ryggen.” I arbetet mot kriminalitet och utanförskap har föräldrarna störst ansvar, skriver Eneim: ”kampen mot utanförskap börjar i hemmet”.

Men också andra aktörer än de rent partipolitiska får utrymme på medieagendan och då inte sällan i kraft av sin nyhetsmässighet. Experterna dyker upp igen, på DN Debatt (20 februari 2012) under rubriken, ”Så skall den ojämlika sociala utvecklingen i Malmö brytas”, presenterar den så kallade Malmökommissionen sitt arbete för ett socialt hållbart Malmö.⁸² I artikeln skriver man att världsledande forskning visar att ett samhälle vinner på social jämlikhet. Det går också, skriver kommissionen, att bryta negativa mönster genom att, ”/.../ påverka strukturella förutsättningar som förskola, skola, arbetsmarknad och stadsbyggnad; förutsättningar som till stor del bestämmer hur hälsan utvecklas.” Artikeln avslutas så här:

Det är fullt möjligt att göra Malmö till en socialt hållbar stad och pionjär i Sverige. Skottlossning på öppen gata, gängkrig och kriminalitet är akuta och mycket allvarliga symptom på en samhällsutveckling på väg åt fel håll. Vi tror det är möjligt och nödvändigt att knyta ihop de två

⁸¹ Vid en sökning på Google den 21 mars 2012 med söktermen ”Skotten i Malmö” blir antalet träffar 566 000!

⁸² Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö tillsattes av kommunstyrelsen i slutet av 2010. Det är en oberoende kommission som består av forskare i samhällsvetenskap och medicin samt av höga tjänstemän i Malmö kommun. I slutet av 2012 skall kommissionen i en slutrapport lämna rekommendationer för politiska beslut.

Malmö, fram- och baksidan, som tenderar att glida isär. Nu behövs breda och långsiktiga strategier för en inkluderande politik för Malmö och för Sverige.

Också polisernas fackliga organisation, Polisförbundet, tar tillfället i akt att lyfta fram sin syn på samhället och polisen. På Dagens Nyheters debattsida (3 januari 2012) skriver förbundets ordförande Lena Nitz om behovet av en modern reformerad polisutbildning, en treårig universitetsutbildning, är sedan länge ett huvudkrav. Polisen har brister, skriver hon, och om demokratin skall fungera måste medborgarna ha förtroende för rättsväsendet:

Hos dagens poliser finns det en strak drivkraft och vilja att leva upp till allmänhetens krav på effektivitet och kvalitet, men de måste få rätt förutsättningar. /.../ Polisförbundet är allvarligt oroad över bristen på initiativ i frågan om en reformering av polisutbildningen. Regeringen har allt underlag den behöver, och en stor enighet i riksdagen. Beatrice Ask, låt 2012 bli det år då även Sverige tar klivet in i en mer effektiv och lärande polisorganisation!

Slutligen en kort presentation av landets mest kända polis – åtminstone om man får tro Svenska Dagbladet (4 februari 2012) – Karin Götblad, länspolismästare i Stockholm. Götblad lämnar sin tjänst under våren 2012 och nu får hon möjlighet att berätta om sina nio år som chef. Vi får till

6 NYHETER

Carin Götblad om landets mest kända polis, länspolismästare Carin Götblad, som inte är Malmös våldssvåg i Stockholm. Hennes visen mot gängen har varit tillika polisöversikt och punktmärkning av kriminella. Nu skapas en ny organisation där gängmedlemmar ska kunna ringa ett journummer och få hjälp inom en vecka.

47 Helt nytt i februari 2012. 700 till 800 i februari 2012.

NYHETER 7

CARIN GÖTBLAD Landets mest kända polis, länspolismästare Carin Götblad, som inte är Malmös våldssvåg i Stockholm. Hennes visen mot gängen har varit tillika polisöversikt och punktmärkning av kriminella. Nu skapas en ny organisation där gängmedlemmar ska kunna ringa ett journummer och få hjälp inom en vecka.

Carin Götblad, länspolismästare i Stockholm.

Hjälp till avhoppare ska hindra våldssvåg

47
Hjälp till avhoppare ska hindra våldssvåg

47
Hjälp till avhoppare ska hindra våldssvåg

47
Hjälp till avhoppare ska hindra våldssvåg

47
Hjälp till avhoppare ska hindra våldssvåg

47
Hjälp till avhoppare ska hindra våldssvåg

47
Hjälp till avhoppare ska hindra våldssvåg

47
Hjälp till avhoppare ska hindra våldssvåg

47
Hjälp till avhoppare ska hindra våldssvåg

47
Hjälp till avhoppare ska hindra våldssvåg

47
Hjälp till avhoppare ska hindra våldssvåg

Poliser, åklagare, rättsväsendet, socialtjänsten, Arbetsmarknadsverket, Arbetsförmedlingen och andra myndigheter ska hjälpa till att hitta jobb för de som vill lämna gänglivet. Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet. Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet.

Hjälpsamtal ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet. Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet. Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet.

Hjälpsamtal ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet. Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet. Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet.

Hjälpsamtal ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet. Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet. Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet.

Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet. Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet.

Hjälpsamtal ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet. Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet. Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet.

Hjälpsamtal ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet. Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet. Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet.

Hjälpsamtal ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet. Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet. Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet.

Hjälpsamtal ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet. Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet. Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet.

Hjälpsamtal ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet. Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet. Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet.

Hjälpsamtal ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet. Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet. Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet.

Hjälpsamtal ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet. Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet. Det är en av de viktigaste uppgifterna för den nya organisationen som ska startas i februari 2012. Den heter "Hjälpsamtal" och ska ge hjälp till de som vill lämna gänglivet.

Carin Götblad, länspolismästare i Stockholm.

47 Helt nytt i februari 2012. 700 till 800 i februari 2012.

47 Helt nytt i februari 2012. 700 till 800 i februari 2012.

47 Helt nytt i februari 2012. 700 till 800 i februari 2012.

47 Helt nytt i februari 2012. 700 till 800 i februari 2012.

47 Helt nytt i februari 2012. 700 till 800 i februari 2012.

47 Helt nytt i februari 2012. 700 till 800 i februari 2012.

47 Helt nytt i februari 2012. 700 till 800 i februari 2012.

47 Helt nytt i februari 2012. 700 till 800 i februari 2012.

47 Helt nytt i februari 2012. 700 till 800 i februari 2012.

47 Helt nytt i februari 2012. 700 till 800 i februari 2012.

47 Helt nytt i februari 2012. 700 till 800 i februari 2012.

47 Helt nytt i februari 2012. 700 till 800 i februari 2012.

47 Helt nytt i februari 2012. 700 till 800 i februari 2012.

47 Helt nytt i februari 2012. 700 till 800 i februari 2012.

47 Helt nytt i februari 2012. 700 till 800 i februari 2012.

47 Helt nytt i februari 2012. 700 till 800 i februari 2012.

47 Helt nytt i februari 2012. 700 till 800 i februari 2012.

47 Helt nytt i februari 2012. 700 till 800 i februari 2012.

47 Helt nytt i februari 2012. 700 till 800 i februari 2012.

också rubriken, ”Hjälp till avhoppare ska hindra våldsvåg”, en stor satsning som Karin Götblad hoppas mycket på:

- Vi riggar nu en hel avhopparorganisation under våren. När man ringer numret ska det bli ett möte inom en vecka med polis och socialtjänst.

Men hon betonar:

- Det finns ingen quick fix, och lutar sig fram över skrivbordet.
- Det vi behöver är till exempel inte fler kriminologer som står och talar om självklarheter, vi behöver stöd för dem som ska jobba i den grå vardagen.

Detta med kriminologerna skall nog ses som en ”passning” till bland andra polisprofessor Leif GW Persson som i TV kritiserat hennes organisation för att vara sämst i landet när det gäller att klara upp brott. Hennes kommentar blir nu:

- Jag skickade ett sms till GW Persson och sade att han har fel. Leif GW Persson slänger sig med saker, det finns ofta ett korn av sanning, men fakta är han inte så bra på. Vi har exempelvis inte alls tre gånger så många poliser som Gotland, vilket han påstod.

Av naturliga skäl kommer också skotten och situationen i Malmö upp i intervjun. Karin Götblad pekar på skillnaderna mellan Stockholm och Malmö, om närheten till kontinenten och det omfattande sociala utanförskapet som gör Malmös situation extra svår. Malmö har också drabbats av upplopp, ”något som hon menar att Stockholm lyckats hejda se senaste åren – på grund av satsningen på lokala poliskontor.” Och hon konstaterar:

- Vi har lyckats bättre och orsaken är de satsningar vi gjort.

Det medierna visar upp med bakgrund i det vi kallar brottet och samhället finns visserligen skotten i Malmö som en mer eller mindre uttalad referenspunkt, men debatten, kritiken och konflikterna gäller något mer. Vi kan se hur olika intressen – partipolitiska såväl som övrigt organisatoriska – formeras och uttrycks, vi kan se kollisioner såväl som samverkan mellan dessa intressen. Det är detta vi kallar för politiseringen av skotten i Malmö.

När den norska maktutredningen på 1980-talet studerade relationen mellan massmedier och politik konstaterade man att medierna fungerade som de starka organisationsrepresentanternas åsiktstorg. Så är det uppbenbart också i Sverige på 2010-talet. Man kan säga att nu blir polisen ett objekt att argumentera med och ett objekt att positionerna sig med.

Trots att många av aktörerna tar upp polisens misslyckande (i både stort och smått) så ligger inte fokus på effektivitet eller bristande effektivitet. Det är i stället tryggheten – för medborgarna och för samhället – som är det bärande temat; i den meningen kan vi tala om en tävling, ett mästerskap i att vara bäst på trygghet. Och det är representanter för de samhälleliga eliterna;

politiker, myndighets- och organisationsföreträdare, experter och politiska redaktörer som dominerar journalistiken och den mediala scenen.

I det enorma mediematerial som på ett eller annat sätt handlar om det vi kallar för skotten i Malmö – och som vi valt att beskriva med hjälp av tre huvudberättelser – är polisen alltid närvarande, om än på olika sätt och med olika roller. Inte i någon av berättelserna, eller diskurserna, vi fångat upp ur medietexterna finns (med något undantag) någon grundläggande kritik av polisens sätt att arbeta. Det är snarare så att andra myndigheter, domstolar och socialtjänst, kritiseras och tillsammans med politiker som inte agerar tillräckligt kraftfullt är det här ansvaret för samhällsproblemen ligger.

Summering kap. 4-7: Polisen vinner också i undantagsjournalistiken

I denna andra del (kapitel 4-7) av vår rapport, En trygg polis i ett tryggt samhälle, har vi presenterat resultaten av ett antal textstudier med ett i huvudsak kvalitativt fokus. Vi har undersökt hur polisen gestaltas genom det vi kallar undantagsjournalistik, en form av fördjupande journalistik som kräver mer resurser och större ansträngningar än den vardagsjournalistik vi presenterat i de tre inledande kapitlen. Vi har koncentrerat oss till att analysera journalistiken kring tre tydliga ”fall”, extraordinära händelser som Bergabränderna i Kalmar, Backahändelserna i Göteborg samt det som kan beskrivas som en våg av mord i Malmö – Skotten i Malmö.

I den kvalitativa analysen ligger fokus på hur polisen och polisverksamheten språkligt gestaltas i nyhetstexterna och vad polisen får säga – och säger – om sig själv. I korthet handlar det om att blottlägga de skilda berättelser eller diskurser om polisen och om polisen i samhället som får träda fram i nyhetsjournalistiken. Med denna diskursiva ansats har vi intresserat oss för vad som tas upp i texterna, vilka teman journalistiken arbetar med och hur dessa teman belyses – hur polisens ”värld” ser ut i nyheterna.

Vi har arbetat med ett stort antal artiklar – och följt de extraordinära händelserna i princip dag för dag – för att få fram vilken roll (eller vilka roller) polisen tilldelas eller tar sig själv i texterna, eller om man så vill: vilken position polisen och polisens bedömningar, värderingar, argument får i journalistiken om dessa händelser. Det som skiljer denna undantagsjournalistik från den tidigare diskuterade vardagsjournalistiken är att i de här särskilda fallen är det i allmänhet inte polisen som står i centrum för berättelsen utan händelsen i sig. Men samtidigt blir det närmast självklart för redaktionerna och reportrarna att koppla samman polisens arbete (d v s hur man hanterar fallen) med händelserna i sig, något som i sin tur enkelt kan kopplas till frågor om effektivitet, trovärdighet och kompetens. Värderingen av polisens arbete kan alltså bli annorlunda här (ha andra utgångspunkter och andra fokus) än i den mer rutinbetonade vardagsjournalistiken. Detta förstärks av det faktum att polisen inte får samma självklart centrala roll i undantagsjournalistiken eftersom ett flertal andra aktörer – ofta med hög status – är involverade.

Med andra ord har polisen i undantagsjournalistiken inte ett självklart *problemformuleringsprivilegium*, förmåga att styra gestaltningen av sig själv i medierna. Detta privilegium utmanas vid extraordinära händelser. Den mediala bevakningen, rapporteringen och gestaltningen kännetecknas nu av att medierna ges extra resurser vilket i sin tur innebär att de får möjlighet till en mer undersökande journalistik. Medierna blir mer kritiska och lyfter ofta fram olika perspektiv

på händelserna, framförallt släpper de alltså fram flera aktörer som konkurrerar med polisen om att få ge sin syn på varför saker och ting ser ut som de gör.

En orsak till att polisen i dessa fall utsätts för kritik är att de anses ineffektiva. De kan under en period inte leva upp till den förväntade effektiviteten och resultatet blir då att människor känner sig otrygga och förtroendet för polisen sjunker. Mediernas rapportering är ofta medskyldig till denna bild av polisen som ineffektiv och underblåser också människors känsla av otrygghet. Medielogiken gör att hotjournalistik är lönsam, rädsla och hat säljer bättre än trygghet och förnuft.

En tydlig tendens vi kan se i samtliga de fall vi studerat kan beskrivas så här: trots att polisen ofta misslyckas, att man inte får fast gärningsmännen, att vapnen flödar, att oroligheterna fortsätter gestaltas inte detta i journalistiken som ett i grunden misslyckande för polisarbetet på plats. Polisen är så effektiv man kan vara, sett i relation till vad som är möjligt med de resurser man har. Den samhälleliga otryggheten som är det bärande temat i texterna är inte ett resultat av vad polisen gör eller inte gör, orsakerna måste sökas på annat håll. Backahändelserna, Bergabränderna skotten i Malmö blir inte begripliga som ett polisfenomen utan enbart som ett samhällsfenomen. Otryggheten är strukturell och ogripbar och tycks närmast omöjlig att hantera. Den uppstår *inifrån* ett samhälle som tycks implodera av klyftor, ojämlikhet och sociala skillnader. Men den uppstår också som ett hot *utifrån*, från onda krafter som äter sig in den redan sargade samhällskropp som är Malmö. Och dessa ständigt växande hot – inifrån och utifrån – kan inte polisen vare sig lastas för eller göra något åt.

Till detta kommer att de gånger polisen lyckas förbättra eller lösa en situation, till exempel genom att få fast en förbrytare eller få tillbaka lugnet i ett område, så uppstår och förstärks en positiv gestaltning av polisen. Det uppstår då en tydlig koppling mellan de olika honnörsorden i polisens värdegrund. Då polisen kan visa sig effektiv uppnås trygghet hos medborgarna vilket i sin tur leder till att ett förtroende för polisen upprättas. Återigen ser vi samma mönster: polisen och polisens arbete representerar tryggheten, samhället – det där ute – representerar otryggheten. Det är denna dubbla aspekt av trygghet/otrygghet som är en viktig förklaring till att polisen i slutänden oftast klarar sig bra.

En andra huvudförklaring till de positiva gestaltningarna av polisen har att göra med polisens plats i rapporteringen. Trots att man inte intar samma centrala roll i undantagsjournalistiken som i vardagsjournalistiken är polisen, av naturliga skäl, alltid en central aktör. Och centrala aktörer får ofta uttala sig, göra sina bedömningar och värderingar, kommentera och ibland lägga till rätta. I kraft av sin expertis och i kraft av sina kunskaper (i vissa avseenden har polisen ett verkligt

kunskapsmonopol) blir polisen i nyhetsrapporteringen en tydlig *auktoritativ* aktör och källa. En auktoritet som kan översättas till trovärdighet.

Trots att den journalistik vi undersökt och analyserat och sammanfattat med termen undantagsjournalistik är mer komplex än den vi döpt till vardagsjournalistik, bygger den på väl utprovade mallar och format – också denna typ av journalistik är väsentligen rutinjournalistik. Redaktionerna och reportrarna har ett väl fungerande nät av expertkällor som kan kommentera eller ge sådan information som kan leda vidare i det redaktionella arbetet. Även om fokus förflyttas från polisen till andra aktörer har polisen en sådan *institutionell kraft* att den bara undantagsvis kan ställas åt sidan. Även om polisen inte alltid syns i texterna så finns den alltid ”bakom orden och rubrikerna”, har en avsevärd definierande kraft.

Polisens institutionella auktoritet och kraft har att göra med ett ömsesidigt beroende mellan journalisterna å ena sidan och polisen som nyhetskälla å den andra, ett beroende som kan beskrivas som *symbiotiskt*. Det handlar om de samtida villkoren för nyhetsjournalistiken: de allt högre lönsamhetskraven, tidsbristen och kraven på ständigt ökad produktivitet – fler nyheter, fler texter och inslag per medarbetare. Detta i sin tur innebär att det ömsesidiga beroendet, symbiosen, är mer centralt för redaktionerna än för polismyndigheterna. Det ger polisen som nyhetskälla en fördel i samarbetet⁸³. Här finns en stor del av förklaringen till varför den mediala bilden av polisen ser ut som den gör och varför det i huvudsak är just källan (i detta fall polisen) som har problemformuleringsprivilegiet och till stor del kan styra gestaltningen av sig själv i medierna.

---

⁸³ Se till exempel: Ericson, Richard V & Haggerty, Kevin D (1997): *Policing the Risk Society*. University of Toronto Press, och Palm, Göran (2002): *I nationens och marknadens intresse. Journalister, nyhetskällor och EU-journalistik*. Göteborgs universitet.

Kap. 8: Avslutning - Ett samhälle under belägring

Vi har i de föregående kapitlen visat hur polisen och polisens arbete journalistiskt kan gestaltas på flera sätt, från den vardagliga, inte särskilt komplexa rutinjournalistiken, till en mycket mera sammansatt och utbyggd rapportering och analys som i fallen med Berga, Backa och Malmö. Vi kommer dock i denna vår avslutning att visa att det finns grundläggande likheter, en gemensam struktur, i journalistiken om polisen. Denna struktur kommer vi sedan att diskutera i ljuset av de speciella nyckelord vi arbetat med: effektivitet, trovärdighet och trygghet. Men först något om förhållandet mellan journalistiken och polisen, sett ur ett mediernas produktions- och konstruktionsperspektiv.

Inom medieforskningen undersöker man bland annat hur mäktiga samhällsaktörer arbetar för att få ”plats” i journalistiken på sina egna villkor – det man kallar för ”access” – och hur detta arbete i allt högre grad professionaliseras. Man använder sig av PR-byråer och externa kommunikationsexperten samtidigt som antalet interna informatörer och pressekreterare bara växer. Att kunna styra det som kallas ”sign-work” – bilden av sig själv i medierna – är en allt viktigare del av alla organisationers dagliga verksamhet och bestämmer i hög grad organisationens effektivitet och trovärdighet, vilket i sin tur påverkar bilden av tillit och förtroende.⁸⁴ Men för att kunna påverka mediernas bevakning, rapportering och beskrivningar krävs expertis; man måste inneha kunskaper som redaktionerna värderar högt. Polisen och poliser har ett sådant kunskapskapital, polisen har till och med ett monopol på en viss typ av kunskap (och därtill hörande handlingar). Dessutom är dessa kunskaper, denna expertis, (med tillhörande handlingar) sammankopplade med ytterligare en faktor som redaktionerna efterfrågar – dramatik.⁸⁵

När det gäller polisen fungerar i princip varje enskild polisman som en kommunikationsexpert, han eller hon kan styra processerna med ”sign-work” bara genom att uppträda i sin roll som polis – PR-funktionen finns så att säga inbyggd i uniformen och i myndighetsutövningen (förutsättningen är förstås att man inte bryter mot de normer och föreskrifter som följer med polisarbetet). Detta får speciella konsekvenser för journalistiken om polisen. I journalistikens nyhetsberättelser är det därför inte bara så att polisen dominerar som aktör (vilket kanhända inte är så förvånande),

---

⁸⁴ Om sådant ’sign-work’, se: Palm, G (2002): I nationens och marknadens intresse. Journalister, nyhetskällor och EU-journalistik. Göteborgs universitet.

⁸⁵ Jämför med en universitetslärare, han eller hon, innehar också en särskild expertis men saknar i allmänhet den andra ingrediensen, dramatik, (undantag finns förstås) – universitetslärare kan inte heller konkurrera med poliser när det gäller medial uppmärksamhet.

utan det är också så att polisen i mycket hög grad får definiera ramarna för sitt eget framträdande. En polis (eller polisen) är inte enbart en nyhetskälla i största allmänhet utan kan i kraft av sin expertis – och sin av medierna tilldelade expertis – i hög grad ”avgöra” hur journalistiken skall gestalta denna expertis. Polisen får (och ger sig) rollen av expertis på området samhällsproblem, men också på de lämpliga problemlösningarna, journalistiken fungerar som en plattform för denna – ibland uttalade, ibland outtalade – expertis. Genom denna sin expertis bli man alltså aktivt delaktig i journalistiken om sig själv, en medregissör och en medförfattare. Journalister och poliser utgör på så sätt något vi kan kalla för *ett team*.

Vi kan tala om – och i vårt material framträder med all tydlighet – en specifik *rapporteringsstruktur* där journalister och poliser är de två huvudaktörer som styr gestaltningarna. Ibland är polisen den helt dominerande aktören och journalisten fungerar som en referent av det polisen säger och de analyser och slutsatser polisen gör och för fram. Detta är vardagsjournalistikens rutinrapportering. Och sådan rutinrapportering finns i alla medietyper, landsortspress, storstadspress och television. Det finns förvisso – som vi visat – skillnader mellan de olika medietyperna, men då det gäller rutinjournalistiken är sådana skillnader marginella.

Vi ser här en rapporteringsstruktur som är mediegemensam och den kan förklaras av de tre faktorer vi behandlat i inledningen till denna rapport: de journalistiska rutinerna; medieekonomin – marknaden – som gynnar det snabba och det minst kostsamma; nyhetskällornas betydelse för all journalistik – i detta fall polisens expertis och auktoritet.

Två logiker i samverkan

Vi inledde denna rapport med att tala om mediernas agenda och nu kan vi konstatera att medieagendan i detta fall i hög grad bestäms av polisen själv – både vad som skall tas upp och hur detta som förs upp på agendan skall belysas. Vardagsjournalistiken om polisen är ett slags *budbärarjournalistik*; i journalistiken berättas det som polisen själv berättar och dessa berättelser ifrågasätts inte. Kritiska granskningar lyser med sin frånvaro.

Det skall inte tolkas som att redaktioner, reportrar och fotografer berättar om polisen på polisens uppdrag, den reellt existerande polisrapporteringen är inte ”medveten” eller konspirativ, vare sig från mediernas eller från polisens sida. Det handlar istället om att *två arbetslogiker* fungerar väl tillsammans. Från mediernas och redaktionernas sida vill man ha nyhetsvärde, material och beskrivningar som är enkla att översätta till de klassiska nyhetsformaten: tydliga berättelser, dramatik, lätt igenkännbara aktörer och handlingar och möjligheter till uppföljningar när det är befogat. Och polisen kan sina berättelser – de är ju experter – de finns till förfogande för att

beskriva och analysera, och de gör sitt jobb så att också det till synes odramatiska kan bli ett vardagsdrama.

Polisen kan ta – och tar inte sällan – initiativet i förhållande till redaktioner och journalister; pressmeddelanden, presskonferenser, uppgifter på myndighetens hemsida och ibland rena nyhetstips riktat till en enskild reporter. Det är ett sätt att styra. Men även då redaktionerna och journalisterna är de som initierar kommer polisen i hög grad att styra gestaltningarna. Man har ju oftast inte någon motpart, och i de fall en motpart finns, till exempel allmänheten eller någon drabbad, så kommer i de allra flesta fall polisens definitioner (expertisen igen) att bli dominerande.

Men rapporteringsstrukturen består inte enbart – och vid vissa tidpunkter inte ens huvudsakligen – av den av polisen dominerade rutinjournalistiken. När redaktionerna beslutar att göra uppföljningar och fördjupningar ändras relationerna mellan journalist och polis, så att journalisterna blir mer aktiva och i högre grad tar tag i och styr berättandet. Oftast sker detta genom att i berättelsen föra in andra aktörer; en allmänhet, expertis utanför polisen, politikens sfär, o s v. Allmänheten blir sällan en dominerande aktör – om man inte träder fram som t ex brottsoffer – utan får funktionen som statist och statistik och ifrågasätter och kritiserar då och då polisens verksamhet. Men sådan kritik får mycket sällan formen av auktoritativ kritik.

Sådan kommer däremot från experter och politiker som ofta får rollen att flytta fokus från de polisiära beskrivningarna och analyserna – problemformuleringsprivilegiet blir inte längre uteslutande polisens. Journalisterna kan i dessa fall, åtminstone delvis, frigöra sig från polisens berättar- och definitionsmakt, men de tar ändå inte makten över berättelsen, det gör experterna och (något undantag finns) politikerna. Men detta till trots är polisen i alla slags nyhetsberättelser en central aktör och polisens gestalts- och definitionsmakt övertas aldrig helt av andra aktörers.

Dessutom är det så att den kritik som förs fram av experter och politiker ganska sällan utgår från det 'gatans perspektiv' som är polisens och journalisternas utan rör sig på andra, ofta mer abstrakta, plan; organisations- och lagstiftningsfrågor, samhälliga polariseringar, globaliseringens effekter på kriminaliteten, avsaknad av politiskt beslutsfattande. Debatten och kritiken riktas inte 'nedåt' utan vi ser snarare konflikter mellan de elitskikt som tar, eller ges plats, på den mediala arenan. Det må sedan gälla kommunalråd, professorer, justitieministrar eller en rikspolischef; naturligtvis hänvisar man till "gatan" och till polisen i vardagen, men elitkonflikterna (eller i förekommande fall samtycket) utgår från andra intressen.

En berättelse om oss

Det som också kännetecknar denna rapporteringsstruktur, denna budbärarjournalistik, är bristen på redaktionell granskning av polisens arbete. Visst förekommer ifrågasättanden, visst ställs kritiska frågor, visst pressas och hårdbevakas polisens ledning (och ibland enskilda polismän), men i vårt material är detta den verkliga undantagsjournalistiken. Vi vill återigen betona att detta inte har med journalistisk inkompetens eller brist på redaktionellt civilkurage att göra utan är ett resultat av en kombination av de medicinterna och de medicexterna faktorer vi lyft fram tidigare.

Men det finns också en annan förklaring till den reellt existerande journalistiken om polisen. Den handlar inte om polisen utan är en berättelse om ”oss” och om ”vårt samhälle”. Denna berättelse, eller diskurs, produceras och konstrueras av polisen och av journalisterna/redaktionerna som ett team i vardagsarbetet. Vi skall strax återkomma till detta, men först till frågan om *effektivitet*.

Den rapporteringsstruktur vi lyfter fram i våra analyser handlar mycket sällan om polisiär effektivitet eller ineffektivitet. Vi får följa polisen i arbete, ibland ett lyckosamt sådant, men minst lika ofta misslyckanden och ofullkomlighet. Men det är ytterst sällan sådana ofullkomligheter utgör berättelsernas grundkomponent. Visst får vi (då och då) veta något om de tusentals brott som inte klaras upp, om gärningsmän som aldrig grips, om utredningar som läggs ned, men den dominerande rapporterings- och berättarstrukturen handlar om ett samhälle och en tid som polisen så att säga inte rör på. Fokus är inte polisens (in)effektivitet utan ett samhälle under hot och en tid av fara och mänsklig oro. Det är snarare så att polisen i kraft av sin starka ställning i rapportering ofta själv får *utvärdera sin effektivitet*, man tar upp sina upplevda problem som kan kopplas till effektivitet. Men dessa brister i effektivitet kopplas mycket sällan till frågor om polisiär kompetens, bristerna kan nästan alltid sökas *utanför* denna kompetens.

Frågan om polisens effektivitet är, menar vi, inte någon bärande diskurs, berättelseform, i journalistiken om polisen och polisens arbete. Den, eller de, (ty det handlar i grunden om två) bärande diskurserna är istället uppbyggda kring frågor om *trygghet* respektive *otrygghet*.

Om vi på journalistiskt manér väljer att dramatisera, kan vi tala om ett samhälle under belägring, ett risksamhälle, där små och stora hot och risker sammantaget närmast får existentiell karaktär. Gatan, kvarteret, pizzerian, köpcentrumet och skolan kan på ett ögonblick förvandlas till ett otrygghetens centrum, till ett rädslans inferno. Och i detta inferno står polisen beredd att göra vad man kan, och det man inte förmår göra – och det är detta som är vår poäng – kan inte lastas polisen i denna otrygga vardag. Om detta påverkar synen på polisen och polisarbetets *trovärdighet* – och därmed *tilliten* – är en svår fråga. Det vi kan säga av de hundratals artiklar och inslag vi

arbetat med är att det är mycket sällan en sådan trovärdighet explicit sätts i fråga. Det är snarare andra samhälleliga institutioner och strukturer som förlorar trovärdighet; politiken och juridiken för att nämna de två tydligaste. Men polisen, rötägg och misslyckanden till trots, går att lita på. Man står emot.⁸⁶

Parallellt med otrygghetsdiskursen löper alltså en trygghetsdiskurs, polisen som 'räddare', vardags-hjältarna. De finns där (även om de inte alltid kommer i tid) och de gör det de kan, inte sällan under svåra villkor, men de gör det de kan. Och polisen kan vi sätta vår tillit till.

Dessa två diskurser löper, som vi sagt, parallellt, men de har inte samma värde. Den dominerande diskursen är den om den otrygga världen, den lilla världen på gatan, den stora i Sverige. Vi ser ett samhälle under belägring och inte mycket tyder på belägringstillståndets upphävande. Samhället beskrivs, om man så vill, i negativa termer, positiva inslag är mer tillfälligheter och undantag.

Att otryggheten är den dominerande diskursen har återigen att göra med att det gynnar båda parter; journalisterna och polisen, redaktionerna och polisorganisationerna. Otryggheten är dramatisk och passar väl in i de institutionaliserade journalistiska berättarmallarna och att betona den otrygga gatan istället för den trygga gatan ger ju polisen dess särskilda plats i medierapporteringen. Polisen är expert på otryggheten och det är om detta polisen berättar – återigen ser vi ett fungerande team-work. Men återigen vill vi betona att det faktum att båda parter gynnas av det otrygga finns inbyggt i respektive yrkesgrupps arbetslogik och yrkesmedvetande.

Genom dessa nyhetsberättelser träder ett speciellt samhälle fram, ett otryggt och oordnat samhälle som tycks kräva allt fler och allt mer omfattande säkerhetslösningar. Som vi tidigare sagt ser vi inte några tydliga kopplingar mellan frågan om polisens effektivitet och det otrygga samhället. Kanhända går sambandet i motsatt riktning, ju otryggare samhälle desto större tilltro till polisen?

---

⁸⁶ I Brås nationella trygghetsundersökning (NTU 2010) har allmänheten få ge sin syn på rättsväsendet. Det visar sig att polisen är den myndighet som allmänheten har störst förtroende för, tre av fem svenskar uppger att de har stort förtroende för polisen. Förtroendet har också ökat sedan den förra mätningen 2006. Undersökningen kan nås på: <http://www.bra.se/bra/publikationer/arkiv/publikationer/2011-05-19-ntu-2010.html>

